

TROCKİST

*Sadece burjuvazi için parlayacaksa,
Güneşi de söndürürüz*

80

Leu
Trocki

İçindekiler

Troçkist
Üç Aylık Dijital Yayın

Sahibi ve Yazı İşleri

Müdürü:
Görkem Duru
(Enternasyonal
Yayıncılık)

Genel Yayın Yönetmeni:

Kaan Gündeş

Yayın Kurulu:
Atakan Çiftçi
Görkem Duru
Muhittin Karkın
Murat Yakın

Yönetim Yeri:

Simitçi Tahir Aralığı,
No: 3/5- Üsküdar
İstanbul

gazetenisan@gmail.com
http://gazetenisan.net/
www.facebook.com/
gazetenisan/

Tel: 0212 577 54 92

Yayımlanan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir. Dergideki yazı ve fotoğraflardan, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Troçki Dosyası'nı Sunarken - *Yayın Kurulu* / s.3

1968: Troçki Türkiye'de - *Muhittin Karkın* / s.5

Troçki'nin katlinin tarihsel anlamı - *Kaan Gündeş* / s.9

Nasıl oldu... - *Natalia Sedova* / s.17

Troçki ve Bolşevizm - *Nazım Hikmet* / s.23

Bir önderin daha ötesinde - *J.C. Mariategui* / s.26

Zaferin örgütleyicisi - *Karl Radek* / s.29

Devrimci silüetler - *Anatoli Lunacharsky* / s.34

Lev Troçki'nin anısına - *Victor Serge* / s.41

Lev Troçki'ye mektup - *Adolf Joffe* / s.44

1905'te Lenin ve Troçki - *E. Hugo Oehler* / s.47

Sömürge halkların devrimci öğretmeni - *Li Fu-jen* / s.50

Lev Troçki nasıl biriydi? - *Joseph Hansen* / s.59

Sovyet savaş lordu - *Louise Bryant* / s.64

Troçki ve Kızıl Ordu - *John G. Wright* / s.68

Troçki'nin sürgünü - *J.C. Mariategui* / s.74

Troçki'nin öğretisi - *Farrell Dobbs* / s.78

Lev Troçki'nin katli ve Hiroşima ve Nagazaki'nin bombalanması - *James P. Cannon* / s.83

Troçki Dosyası'nı sunarken

Karl Marx'ın, I. Enternasyonal adıyla bilinen Uluslararası İşçi Derneği (UİD) aracılığıyla öğretilerini birçok ülkede tanıtabilme şansı bulabilmiş olması, karşılığını Çarlıkla yönetilen Rusya'da da bulmuştu. Mart 1870'te birkaç devrimci Rus göçmen, İsviçre'nin Cenevre kentinde toplanacak olan UİD'in Genel Kurulu'nda, kendilerini Marx'ın temsil etmesini istedi. Bu, Lenin ve Troçki'leri yaratacak olan çeşitli Rus radikal-leri kuşakları ile bilimsel sosyalizm öğretisinin büyük dehası arasında hayat bulan işbirliğinin başlangıç tarihiydi. Sıkı bir Bakunin karşıtlığı üzerinden harekete çekilen bu gençler hakkında Engels, *“yetenek ve karakter söz konusu olduğunda bazıları kesinlikle bizim camia içindeki en iyiler arasında yer alır,”* diyecek ve devam edecekti: *“Sahip oldukları metanet, güçlü karakter ve aynı zamanda teoriyi kavrayışları gerçekten hayranlık verici.”*[1]

Lev Troçki, Engels'in “camianın içindeki en iyiler” ve “teorik kavrayışları gerçekten hayranlık verici” diyerek tarif ettiği Rus devrimci Marksistlerinin hayatta kalan son üyesiydi. İlk kuşak Marx ile Engels'in öğretmenliği altında, ikinci kuşak ise Kautsky, Bebel, Mehring gibi devlerin rehberliği altında ve denebilir ki “iki buçukuncu” kuşak da Lenin ile Troçki'nin programı altında yetişmişti. Ancak, yalnızca Georgi Pyatakov ve Yevgeni Preobrajenski gibi eşsiz önderlerden oluşan bu “iki buçukuncu” kuşak değil; Radek, Zinovyev, Kamenev ile Troçki gibi isimlerin de aralarında olduğu ikinci kuşak da, kendini Bolşevik devrimcilerin kitlesel olarak yok edilmesine adanmış olan Stalinist terörün kurbanı oldu.

Dolayısıyla bu özel sayı, elbette özel olarak Lev Troçki'yi onurlandırmayı amaçlamaktadır, ama onunla birlikte, genel olarak Troçki'yi yetiştirmiş olan ve yer yer Alman militarizminin yer yer de Çarlık zindanlarının ölümcül tedrisatından geçmiş olmalarına rağmen, asıl olarak Stalinist bürokrasinin katletmeyi başardığı devrimci kuşaklar karşısında da bir saygı duruşu olabilmeyi arzulamaktadır.

Marx ile Engels'te hayranlık uyandıran adanmış devrimci Rus kuşaklarının son halkası olarak Lev Troçki'nin katli, bu bağlamda ayrı bir önem kazanmaktadır.

Lev Troçki'nin hayatına ve mücadelesine adanan bu özel dosyanın, uluslararası kapitalizmin krizinin alabildiğine derinleştiği bir aralıkta yayımlandığı unutulmamalı. Lübnan'da proleter kitle hareketi çürümüş hükümeti devirmekle kalmadı, şu an rejimin de yıkılması talebiyle sokaklara hakim olmayı sürdürüyor. İran ulusal bir grev dalgasıyla sarsılıyor. Irak'ın en işlek sokakları ve meydanları, belki de tarihin görmüş olduğu en direngen gençlik seferberlikleriyle dolup taşıyor. Emperyalizmin merkezi ABD'de, kendi geçmişinde eşine rastlanmayan derecede büyük bir devrimci ayaklanma yaşandı. Şilili işçiler ve emekçiler rejime duydukları öfkeyi ilk fırsatta sokaklara çıkararak yeniden hatırlattılar. Fransa'nın başkenti Paris banliyöleri, göçmen proleterler ile polis güçleri arasındaki çatışmalara tanıklık ediyor. Bütün bunların ötesinde neoliberalizmin hiçbir önlem alma gereği hissetmediği ve sağlık alanındaki on yıllar süren arsız saldırılarının ardından

elinin altında herhangi bir güvence olmaksızın yakalandığı COVID-19 pandemisi, dünya işçi ve emekçilerini kırıp geçiriyor. Yalnızca şiddetlendirmiş olduğu ekonomik krizle de değil; bu virüs özellikle fabrikalarda ve işyerlerinde yayılıyor ve kapitalizm eliyle sağlıklı ve bağışıklık güçlendirici beslenme haklarından mahrum edilen emekçileri soykırıma uğrattıyor.

Biz böylesine bir dünya durumunun altında Lev Troçki'nin eliyle geliştirilmiş bulunulan devrimci Marksist programın değerinin, hiç olmadığı kadar öne çıktığını düşünüyoruz. Ortadoğu ile Afrika'nın artık kokusu çıkmış, kendi diktatörlük rejimleriyle işbirliği yapmayı görev bilmiş Stalinist veya neostalinist yapıları, Arap proletaryasının önündeki görevin burjuva rejimlerin devrilmesi değil, ama korunması olduğunda ısrarcı. Bu akımların karşısında olduğu iddiasındaki birtakım Maocu, Hocacı veya benzeri Stalinist varyantların iddiası ise bölge işçi sınıfının sosyalist görevlerle değil, burjuva demokratik gündemlerle karşı karşıya olduğu ve dahası kendisini bunlarla sınırlaması gerektiği. Fransız'da Melenchon ve ABD'de Sanders, mücadeleci yoksulları sokağa çıkmaya değil oy vermeye davet ediyor ve değişimin aracının parlamento veya senato olduğu yönündeki kara propagandayı sürdürüyor. Şili Komünist Partisi, kitlelerin benimsediği "Piñera defol!" sloganını çok radikal bulduğu için devrime çekilen işçileri azarlıyor ve hükümetin devrilmesini değil, hükümetin de ortağı olacağı ve yeni bir anayasanın tartışmaya açılacağı bir diyalog süreci öneriyor. Troçkizm dışı akımlarda değişen bir şey yok! Hepsî hâlâ, nasıl olur da kapitalizmin hayatta tutulabileceğine dair ihanetçi politik üretimlerini sürdürüyorlar.

Hiç şüphesiz anılan isim Troçki olduğu için bu dosyanın hazırlanıp yayımlanmasından rahatsızlık ve hatta endişe hissedecekler olacaktır. Onlar bu rahatsızlıklarını ve endişelerini, ancak bir güldürü unsuru olabilecek olan şu savın ardına saklamak isteyeceklerdir: "Bizleri kişi kültü yaratmakla suçlayanlar, böylesine bir dosyayla asıl Troçki'yi putlaştırıyorlar!" Böylece Troçki'nin takipçilerine, Troçki'nin nasıl anılması gerektiğini de kendileri anlatacaklar! Bu yalancı ithama karşı vereceğimiz cevap, Nahuel Moreno'nun sözlerinde yatmaktadır:

"Genel olarak söylenecek olursa, Troçkist olmak sosyalizmin, Marksizm'in ilkelerini savunmak demektir. Gerçekten Marksist olmanın ne anlama geldiğinden başlayalım. Mao ya da Stalin'e yapılmış olduğu gibi bir kült yaratmak durumunda olamayız. Troçkist olmak, Troçki'nin her yazdığını ya da her söylediğini aynen kabul

etmek değil, tıpkı Marx, Engels ve Lenin gibi onu da eleştirmek ve aşmak anlamına gelir. Çünkü Marksizm'in amacı bilimsel olmaktır ve bilim bize mutlak gerçeklerin bulunmadığını öğretir." (Nahuel Moreno, "Bugün Troçkist olmak")

Dosyada yer alan birçok metin, içinde paragraflar dolusu Troçki eleştirisi barındırmaktadır. Yayın Kurulu olarak bu eleştirilere katılıp katılmadığımız ayrı bir tartışma başlığıdır. Biz bu eleştirilerin hiçbirinden korkmadığımız için, resmi yayın organımızda bunların basımından da herhangi bir rahatsızlık hissetmiyoruz. Ancak bunun da ötesinde dosya, 21. yüzyılda Troçki'nin düşüncelerinin kazandığı yakıcı önemin kapsamı düşünülerek hazırlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, mücadeleye ve devrime çekilen yeni kuşaklara, Stalinist tahrifatlardan arındırılmış şekliyle Troçki'yi ve Troçki'nin Bolşevik-Leninizmini aktarabilmek, tartışmaya açabilmektir. Neden mi? Zira Ekim Devrimi'nin önderi Lenin'in de dile getirdiği üzere:

"Anlaşma mı? Bundan ciddi bir şekilde söz dahi edemem. Troçki çok önceleri bu birliğin imkânsız olduğunu söyledi. Troçki bunu anlamıştı ve o zamandan beri ondan daha iyi bir Bolşevik yoktur!" (V. İ. Lenin, 1 Kasım 1917, Petrograd Komitesi Toplantısı)

Lenin'in sözleriyle "kendisinden daha iyi bir Bolşevik'in olmadığı" Lev Troçki bugün, geliştirmiş olduğu Leninist öncü parti öğretisi, sürekli devrim stratejisi ve Geçiş Programı mantığıyla, genç proleter kuşaklara kapitalizmden çıkışın rehberliği görevini üstlenmektedir. Dosyamız basit bir şekilde, bu rehberliğin savunulmasını üstlenmiş birçok belgeden yalnızca biridir, o kadar.

Dosyanın hazırlanmasında emeği geçen bütün çevirmenlerimize ve bütün çevirilerin son okumasıyla beraber elinizde tuttuğunuz sayının tasarımını da yapan dostlarımıza teşekkür etmeksizin sunuş yazısını bitirmek doğru olmazdı. Bu kısa girişte, dosyada yazısı bulunan isimleri ve yazıların kendilerini zikretmedik. Zira her metnin başında hem yazılar hem de yazarlar hakkında Yayın Kurulumuzun hazırladığı gerekli önbilgiler yer almaktadır.

İyi okumalar dileriz.

Yayın Kurulu

Not:

[1] Aktaran için bkz. August H. Nimtz, Lenin Seçim Stratejisi, Marx ve Engels'ten 1905 Devrimi'ne, Çeviri: Deniz Tuna, Yordam Kitap, 1. basım, Mayıs 2018, sayfa 73.

1968: Troçki Türkiye’de

Muhittin Karkın

Sözünü edeceğimiz, Troçki’nin 1929’da Stalinist bürokrasi tarafından İstanbul’a sürgün edilmesi değil; onun düşüncelerinin Türkiye’de politik içeriğe ve örgütlülüğe kavuşması, bir akım haline gelmesi.

Bu ülkede Troçkizm ne 1960’ların sonlarında ne de 1970’lerde herhangi bir sol akımın içinden, onların iç tartışmalarından doğmadı. Tersine, bir elin parmaklarını geçmeyen sayıdaki, hem de bazıları birbirinden haberdar olmayan devrimcinin, dönemin sol hareketlerinin ideolojik ve politik anlayışlarına duydukları güvensizliklerin, tepkilerin sonucunda yöneldikleri bir tutum olarak ortaya çıktı ve onların çabaları sayesinde örgütlendi.

1960’ların ikinci yarısında sol harekete damgasını vuran iç ana odak vardı: Yön dergisi, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Milli Demokratik Devrim (MDD) hareketi. Andığımız iki-üç devrimci genç, militan faaliyetleri açısından bu odakların bazılarıyla ilintili olmakla birlikte, politik pozisyonları açısından kısa sürede onlardan uzaklaşacak ve devrimci Marksist düşünceye sarılacaklardı. (Burada anlatılanların, sadece bu satırların yazarını

bağladığını belirtelim.)

1961-67 yılları arasında Doğan Avcıoğlu yönetiminde yayınlanan Yön dergisinin o tarihlerden itibaren serpilmeye başlayan sol hareketin ana kaynağı olduğunu söylemek sanırız yanlış olmaz. Derginin yayın hayatına girmesinden (20 Aralık 1961) on ay kadar önce kurulmuş olmakla birlikte (13 Şubat 1961) TİP’in kurucuları ve sonraki liderleri ile 1967’den itibaren geliştirilecek olan MDD hareketinin öncülerinin çoğu derginin çıkış bildirgesinde imzaları vardı ve çeşitli zamanlardaki yazılarıyla da onu beslediler. Bu anlamda dergi, ilerdeki sol kadrolar için sadece bir kaynak olmakla kalmadı, kendinden sonraki sol akımlarda şu veya bu ölçüde beliren ideolojik ve politik eğilimler üzerinde etkili oldu.

Yön dergisi esas olarak radikal bir Kemalizm anlayışına dayalı bir aydın hareketiydi. 27 Mayıs 1960 darbesinden de güç alan bu hareket bir tür “yukardan devrim” aracılığıyla ülkeyi geri kalmışlıktan kurtarmanın yolunu arıyordu. Dergide kimi zaman sosyal demokrasiden ve sosyalizmden söz edilmekle birlikte, esas olarak önerilen sosya-

lizm ile kapitalizm arasındaki bir “üçüncü yolun” devletçilik uygulamasıyla hayata geçirilmesiydi. Bir bakıma, dönemin Baas partilerinin ideoloji ve uygulamalarına benzer şekilde Türkiye’de Kemalizm ile sosyalizmi buluşturma çabasıydı. 1969 sonlarında gene Avcioğlu’nun öncülüğünde yayımlanan Devrim dergisi de, kapanmış olan Yön dergisinin daha “arınmış” bir devamı niteliğindedi. Derginin ilk sayısında yayımlanan “Devrim Bildirisi” Atatürk’ün söylev ve demeçlerinden özenle seçilmiş sözlerle bezenmişti. Bildiriye göre ülke emperyalizmin ve onun uzantıları olan feodal ağaların ve beylerin egemenliği altındaydı. Kemalizmin emperyalizmden bağımsız biçimde başlattığı ulusal kalkınma yarıda kalmış, Kemalist devrim durdurulmuştu. Kemalist ordu ve aydınların gerçekleştireceği yeni devrimle bu yola tekrar dönülmeliydi.

Ülkedeki geriliğe, eşitsizliğe ve yoksulluğa karşı militan bir tepki duymakla birlikte, o dönemde yeni yeni ulaşmaya başladığımız Marksist yapıtlar (Türkçe ve yabancı dillerde), sosyalizmin bir tür devlet kapitalizmi değil, ama proletaryanın öncülüğünde tüm emekçi kesimlerin inşa edebileceği yeni bir sosyoekonomik yapıt olduğuna işaret ediyordu. Bu ancak bir işçi-köylü devrimiyle mümkün olabilirdi. Bu kavrayış kuşkusuz bizi burjuva devlet ordusunun, dolayısıyla da her türlü cuntacı yaklaşımın uzağına itiyordu.

Öte yandan Yön ve daha sonrasında Devrim dergilerinin elitist küçük burjuva radikalizmi, bizi sadece Kemalizmi değil, İttihat ve Terakki hareketini de sorgulamaya yöneltti. Bu bizi kaçınılmaz olarak Osmanlı’nın 19. yüzyıldaki modernleşme çabalarını, ardından İttihat ve Terakki’nin niteliğini ve iktidara yükseliş sürecini, bu arada 1908 devrimini incelemeye taşıdı. Bu süreçte elbette karşımıza çıkan İdris Küçükömer’in Düzenin Yabancılaşması çalışması oldu. Küçükömer’in Osmanlı’dan süregelen ve Kemalistlerin cumhuriyet rejimine sirayet eden asker-sivil bürokrasinin eleştirisi, bütün bir modernleşme hareketinin dünya sınıflar mücadelesi içindeki niteliğini kavramamıza -her bakımdan Küçükömer’in tezleri doğrultusunda olmasa da- yardımcı oldu. Resmi Kemalist tezlerin daha derin eleştirisine yönelik bir kopuştu bu bizim için.

Bu bağlamda önümüze çıkan bir diğer sorun da, Osmanlı’nın sosyoekonomik yapısının ve onun evriminin incelenmesi çerçevesinde, üretim tar-

zı meselesiydi. Soldaki aydınların akademik düzlemde sürdürdükleri tartışmalar feodalite/ATÜT (Asya tipi üretim tarzı) tarzı görüş ayrılıklarına yol açtığı gibi farklı politik önermelere de zemin oluşturunuyordu. Daha sonraları demokratik devrim mi, sosyalist devrim mi tartışmalarına yol açacak bu ikilem karşısında bizler için anahtar öge, belki de bazılarımıza teoride ilk kez Troçki ile tanışmasına imkan verecek olan onun “eşitsiz ve bileşik gelişme” kuramı üzerindeki düşünceleri ve katkıları oldu. Toplumlar, hele Osmanlı gibi son derece heterojen tarihsel formasyonlar, tarih boyunca farklı üretim tarzlarını içinde taşıyabiliyor ve sıçramalı hamlelerle dünya ekonomisi ve ticareti içinde dönüşümler yaşayabiliyorlardı. Bu olgular bir süre sonra bizim Osmanlı ve Türkiye’deki burjuva kapitalist dönüşümleri daha iyi anlamamıza, bunu devrimci bir programda somutlamamıza yardımcı olacaktı. Bu alandaki adımlarımızı atmakta borçlu olduğumuz Troçki’nin 1905 yılı ve Sonuçlar ve Olasılıklar yapıtlarındaki Rus formasyonuna ilişkin anlatıları bizim için eşsiz bir hazine niteliği taşıyordu.

Sendikacılar tarafından kurulmuş olan ve 1965 seçimlerindeki önemli başarısıyla (15 milletvekili) sol hareket için bir referans haline gelen TİP ise, bazımız için Troçkizm ile buluşabilmek açısından önemli bir teorik ve pratik, deneysel öğreti alanı oluşturdu. Sendikacıların ve işçilerin yanı sıra pek çok sosyalist aydını da içinde taşıyan bu parti, proleter bir sınıf hareketi oluşturma imkânına sahip olmakla birlikte, hızla halkçı bir söylem çerçevesinde dönen parlamenter bir akım haline dönüşür olmuştu. Gerçi TİP, sosyalizmi ve sosyalist devrimi savunuyordu, ama ne programında ne de liderlerinin teorik ve politik çalışmalarında, sosyalizm bir yana, sosyalist devrimin ne olduğuna dair bir açılım, bir öğreti bulmanın olanağı vardı bizim için. Bütün amaç partinin seçim yoluyla iktidara gelebilmesi hedefine kilitlenmişti; programı ise devletçilik ile sosyal demokratik uygulamaların ötesine geçmiyordu. Oysa biz o dönemde artık elimize geçmeye başlayan (bazıları yabancı dillerde) Marksist yapıtlardan; özellikle de parlamenter mücadelenin ve burjuva devlet sistemi içinde iktidara yükselişin sosyalist devrimle bir ve aynı şey olmadığını Lenin’in Devlet ve Devrim kitabından öğrenebiliyorduk.

TİP bize işçi sınıfı hareketine katılma, onun içinde politik çalışma yapma imkanı tanıyor, genç

militanlar olarak -sonraki yıllarda yararlanabileceğimiz- sınıf çalışması pratiğimizi geliştirmeye yardımcı oluyordu. Ama bu çalışmaların her seferinde parlamenter korse içine sıkıştırılması, harcadığımız emeklerin sonuçlarını sorgulamamıza neden oluyordu. Parlamento ve seçim çalışmalarının bunaltıcı sıkıcılığı militan enerjimiz ve arzularımızla çelişki içindeydi.

TİP bağlamında iki olgu bizi gene Troçki'ye doğru itti. Birincisi, parlamenter sosyalizm ve sendikalizm çerçevesinde genç militanları bunalan parti bürokrasisiydi. Partinin asla karşılaşmadığımız, soru sormadığımız, hatta ihraç veya kenara itilme korkusuyla eleştiremediğimiz liderler tarafından bizim dışımızda işleyen bir mekanizma aracılığıyla yönetilmesi ve yönlendirilmesinin, öğrenmeye başladığımız Leninist parti ve demokratik merkezîyetçilik anlayışlarıyla çeliştiği ortadaydı. O dönemde parti içinde oluşan kimi muhalefet fraksiyonlarıyla ilişkilenmemize karşın, gerek Leninist parti ve kitle içinde çalışma anlayışımız, gerekse giderek daha fazla yakınlık duymakta olduğumuz "sürekli devrim" kavrayışımız, bizi sadece partiden değil o fraksiyonlardan da uzaklaştırmaya başlamıştı.

Ama daha önemli bir olgu daha vardı: Ağustos 1968'de Çekoslovakya'nın Sovyet birliklerince işgali. "Sosyalist" ir ülkenin sovyet devriminin mirasçısı kabul edilen bir başka "sosyalist" ülkenin tankları altında ezilmesi. Sovyetler Birliği yetkilileri Çekoslovak liderlerin sosyalizme ihanet ettiklerini iddia ediyorlardı. Belli ki ihanete uğrayan bir devrim vardı, ama hangisiydi bu? İşte o anda enternasyonalist Troçki tüm haşmetiyle girdi Türkiye'ye. Ulusal parlamentarist çıkarları nedeniyle Avrupalı birkaç komünist partinin ve bu arada TİP'te Mehmet Ali Aybar ve daha sonra tavırlarını değiştirip resmi Sovyet çizgisini savunacak olan başka bir-iki liderin dışındaki tüm resmi (Moskovacı) komünist hareketin desteklediği bu işgal bize göre aslında ihanete uğramış olanın 1917 Rus devrimi ile devrimci enternasyonalizm olduğunu kanıtlıyordu; ihanetin sorumlusu da Stalinist bürokrasinden başka bir şey değildi. Rus devriminin Lenin sonrasında şoven Rus milliyetçisi karşıdevrimci ir bürokrasi tarafından teslim alındığını; komünist enternasyonalizmin ve devrimci Marksizmin bu bürokrasi tarafından kurban edildiğini bize Troçki İhanete Uğrayan Devrim kitabı ve Çin devrimi üzerine yazılarıyla öğretmişti.

Milli Demokratik Devrim (MDD) hareketi ise, kendi içinde cuntacı akımdan ve TİP'ten daha fazla Marksizme yakın ve onlardan daha militan olmakla birlikte, kendi devrim kuramları doğrultusundaki eylemlilikleri onları proleter hareketin dışına sürüklüyordu. 1960'ların sonlarına doğru Mihri Belli'nin öncülüğündeki Aydınlik dergisinin etrafından oluşturulan MDD akımı esas olarak resmi (Moskovacı) komünist hareketinin gelişmekte olan sola bir müdahalesiydi. TİP reformizminin dışındaydı, ama Moskova'nın o dönemde başta askeri cuntalar tarafından yönetilmekte olan Ortadoğu ülkeleri olmak üzere, az gelişmiş ülkelere yönelik olarak izlediği "kapitalist olmayan kalkınma yolu", bu ülkelerdeki cuntacı diktatörlükleri desteklemesi ve emperyalizmle "barış içinde yaşama" politikası bizi daha başından MDD dışında konumlandırıyordu.

Öte yandan MDD'nin Türkiye'ye ilişkin tezi ülkedeki hakim üretim tarzının feodalizm olduğu ve rejimin emperyalizmle bağıntılı komprador burjuvazi tarafından yönlendirildiği biçimindeydi. Dolayısıyla gündemde olan işçi sınıfının "ideolojik önderliğinde" ama köylülüğün başı çekeceği ve bunun için "milli burjuvazinin" de dahil ol-

duğu bir demokratik devrimdi. MDD'cilerin bir bölümünü daha sonraları cuntacı subaylara yaklaştıran olgu ise, Kemalistleri demokratik devrimde müttefik olarak görmeleri idi. Devrim stratejilerini, Lenin'in İki Taktik kitabında anlattığı demokratik devrim stratejisinin tamamen aşamalı devrim halinde dondurulmuş Stalinist yorumuna dayandırıyorlardı. Bu anlayışları, bizim hakim üretim tarzının esas olarak kapitalizm olduğu; ülkedeki demokratik devrimin (demokrasi, emperyalizmden bağımsızlık, toprak devrimi, ulusal sorun) tamamlanmadığı ama bu görevlerin ancak bir sosyalist devrimle yerine getirilebileceği; buna ancak kırdaki emekçileri ittifakına alan proletaryanın öncülük edebileceği; dolayısıyla da demokratik görevlerin yerine getirilmesi doğrutusunda başlayacak bir devrimin kendisine herhangi bir aşama koymadan sosyalist devrime doğru süreklilik kazanacağı yolundaki anlayışımızın tamamen dışındaydı.

Bu düşüncelerimizde bize güç veren en önemli olgulardan birisi de, 15-16 Haziran 1970 işçi ayaklanması oldu. İdeolojik ve politik çevrelerde Türkiye'nin sosyoekonomik formasyonuna ve devrim stratejilerine ilişkin tartışmalar sürerken, köylülüğün ve asker-sivil bürokrasinin önemi üzerinde durulurken ve demokratik devrimde "milli burjuvazinin" önemi vurgulanırken, İstanbul prole-

taryası birden bire patlayarak sahneye çıkmış ve neredeyse tüm MDD stratejisini paramparça edecek şekilde kenti avuçlarının içine almıştı. Ancak sendika bürokrasisinin ihanetiyle durdurulabilen devrimci bir seferberlik... Tıpkı Troçki'nin 1905 ve 1917 devrimlerine ilişkin olarak anlattıklarına benzer biçimde! Bizim için artık Sürekli Devrim kuramından geriye dönüşün yolu kapanmıştı.

Troçki Türkiye'ye artık yerleşmişti.

* * *

Şimdi, 1960'ların sonu ve 1970'lerin başlarında son derece genç ve deneyimsiz devrimciler olarak ve yalnız başımıza ne denli ciddi ve derin ideolojik-politik sorunlarla uğraşmak zorunda kaldığımızı anımsadıkça, bugünkü kuşaklara gıpta etmemek mümkün değil. O zamanlar Troçki yoldaş bizler için sisler arkasındaki bir figürdü. Çevremiz, ihanet, iftira ve küfürle perdelenmişti. Ama bugün genç devrimci Troçkist militanlar daha elverişli, politik açıdan daha olgun ve devrimci programla donatılmış koşullarda mücadele koşullarında ilerliyorlar. Umarım 1960'ların sonlarında Türkiye'de bize beliren Troçki'nin silueti bugün onlar için programatik ve enternasyonalist ete ve kemiğe bürünmüştür.

Ne mutlu ki Troçki hep onlarla birlikte, onların yanında olacak.

Troçki'nin katlinin tarihsel anlamı ve sonuçları

Kaan Gündeş

I
Troçki'nin katli basit bir kriminal vaka değil, 20. yüzyılın sınıf hareketini derinden etkilemiş olan politik bir olaydı. Troçki cinayeti, Maocu akımlar arasında gelenekselleşmiş bir yöntem olarak silahlı bir fraksiyon çatışmasının neticesinde can veren Kara Panterlerin kurucusu Huey Newton'ın cinayetine veya egemen bloklar arası politik yönelim tartışmalarının bir sonucu olarak suikasta uğrayan Kennedy'nin cinayetine benzetilemez. Troçki'nin fiziksel varlığına zamanından önce son verilmesi ne izole bir biçimde sol içi sekter bir hesaplaşmanın ürünüdür, ne de genel olarak SSCB'deki sözde bireyler arası iktidar mücadelesinin bir meyvesidir. Lev Troçki'nin katledilebilmesi ancak ve ancak birtakım nesnel uluslararası süreçlerin sonucu olarak vuku bulabilirdi, ki yaşanan da tam olarak buydu. Çin proletaryası 1927'de Çan Kay-şek'e karşı, İspanya milisleri Franco'ya karşı, Alman işçi sınıfı 1933'te Hitler'e karşı, İtalyan yoksulları Mussolini'ye karşı, İngiltere emekçileri 1926'da grev kırıcı ulusal koalisyona karşı, SSCB işçileri 1925-28 arasında bürokrasiye karşı yenilgi almamış olsalardı ve dahası dünya devrimi diğer birçok Avrupa ve Asya ülkesinde bir geri

çekiliş evresine girmemiş olsaydı, Lev Troçki'nin bedeninin soluk alıp vermesinin insan müdahalesiyle durdurulması mümkün olamayacaktı. Dünyaya proletaryasının faşist ve Bonapartist çizmeler altında ezildiği bir konjonktür mevcutken, kaderini işçi sınıfına sınımsıkıya bağlamış bir uluslararası devrimci figür olarak Lev Troçki'nin hayatta kalmayı başarması söz konusu olamazdı. Bu bağlamda Troçki'nin hayatta tutulabilmesinin, onun sahip olduğu korumaların ve muhafızların sayısıyla veya evinin çevresine örülen duvarın yüksekliliğiyle veya kendisine vize veren çeşitli ülkelerin skandaldan kaçınmak için onu ne kadar iyi sakladıklarıyla ancak ikinci ve hatta üçüncü dereceden bir ilgisi vardı; Troçki suikastını durdurmanın biricik yolu dünya işçi sınıfının devrimci fetihler gerçekleştirerek iktidar yürüyüşünü sağlamlaştırmasıydı. Ancak bu yürüyüş sağlamlaşmak bir kenara 1930'lar boyunca büyük yaralar aldı ve uluslararası proleter hareketin daima merkezi ve öncüsü olmuş olan Alman işçi hareketi, proletaryanın tarihinde aldığı en ağır yenilgiyle paramparça edilince süreç tersine döndü. Dolayısıyla Troçki cinayeti, dönemin karşıdevrimci kibarlığı düşünülürse, çağın istisnası değil ama

kuralıydı. Öldürülmesinden kısa bir süre önce Troçki, bu durumun bilincinde olarak, kendisinin hayatta kalmasının bir anomali olduğunu yazacaktı. Troçki'nin suikasta uğramasının polisiye veya kriminal bir vaka olmadığı ileri sürülürken kastedilen buydu: Marksizm'in bu büyük yorumcusunun organik varlığına son verilmesi, uluslararası karşıdevrim cephesinin azılı saldırılarının ve edindiği mevzilerin ve II. ve III. Enternasyonal'in tahsilinden geçmiş mücadeleci sınıf hareketlerinin iç savaş metotlarıyla yok edilmesinin, ifadesini cinayetin alçaklığında bulan bir tezahürüydü. Bu gerçek bürokrasiyi ve onların bugünkü takipçilerini öfkeden kudurtsa da Lev Troçki Ekim Devrimi'nin öğretileriyle silahlandırılmış çelikten bir komünist işçi sınıfı hareketinin en önde gelen temsilcisi olarak öldürüldü.

II

Bu cinayet düzmece Moskova Mahkemeleri'nin mantıksal bir devamıydı, ama tek bir farkla: Bürokrasi -monarşik Çarlık diktatörlüğünün hatasına düşmeyerek- Lev Troçki'yi sanık sandalyesine oturtturarak onu bir mahkemeye çıkarma cesaretini gösteremedi. Moskova Mahkemeleri'nin kendisi, Stalinist bürokrasinin iktidarı ele geçirme operasyonlarına karşı iddialı ve sınıf içinde temellenmiş bir Leninist muhalefetin SSCB içinde güçlü bir varlığa sahip olduğunu ispatlamaktadır. Kurgulara, senaryolara, iftiralara ve adanmış Bolşevik işçilere dönük kibre dayanan bu duruşmaların amacı, Bolşevik-Leninist öncünün etrafında bir araya gelen devrimci muhalif proleter hareketi kılcal damarlarına dek yok etmektir. Lev Troçki bu hareketin önderi ve temsilcisi olarak, önderliğini ve temsilciliğini üstlendiği Leninist işçi hareketinin boğazlanmasından kısa bir süre sonra öldürülebildi. Eğer SSCB'deki İç Savaş yorgunu, yeni NEP zenginleri ve kulaklar karşısında güç yitiren Leninist işçi hareketi, Stalin'in Ekim Devrimi'nin kadrolarını kurşuna dizdiği Moskova Mahkemeleri'ni seferberlikleri aracılığıyla engelleyebilseydi, bu durumda Troçki'nin de Ekim'in en ileri temsilcisi olarak hayatına son verilmesi söz konusu olamazdı. Bürokrasi ilk olarak düşmanı olduğu bu büyük devrimciyle coğrafi olarak aynı ülkenin sınırları içinde bulunmayı göze alamayarak onu, kendisinin kuruluşunda yeri doldurulamaz bir rol oynadığı SSCB'den sürdü. Bu bürokrasi ardından, düşmanı olduğu büyük devrimcinin fiziksel varlığı ülkeden sürülmüş olsa da, fikirleri-

nin ve o sıralarda Sovyet okullarında ders kitabı olarak okutulan yapıtlarının sansürlenmemesini göze alamayarak, Troçki'nin bütün eserlerini toplattı, basımlarını durdurdu ve bu eserleri kütüphanelerinde saklamaya çalışanları polisiye bir teröre maruz bıraktı. Sinsi olduğu kadar korkak da olan bu bürokrasi daha sonra, bu büyük devrimcinin politik üretiminin yalnızca sansürlenmesini ama çarpıtılmamasını göze alamadı ve Troçki'ye utanmazca restorasyoncu ve karşıdevrimci görüşler atfetti. Restorasyoncu programın asıl sahibi olan bu bürokrasi, bu büyük devrimcinin, ülkeden sürülmüş olsa bile SSCB'ye veya Avrupa işçi hareketine yakın olmasını da göze alamadı ve gerek Türkiye gerekse de Norveç hükümetleriyle Kızıl Ordu'nun kurucusunun bu ülkelerden de sürülmesi için diplomatik pazarlıklara girişti. Ancak SSCB'den ve iki kıtadan dünyanın öteki tarafındaki Meksika'ya sürülmüş, eserleri yasaklanmış, biyografisi sansürlenmiş, fikirleri çarpıtılmış, takipçileri öldürülmüş ve cezalandırılmış, kurucularından olduğu Komintern partilerinin yanına yaklaştırılmayan bir Troçki dahi, Lenin'in partisinin tepesine çöreklenmiş bu Ekim karşıtı çetede huzurlu uykulara müsaade etmeyen bir ürperti ve korku yaratıyordu. Bu bağlamda Troçki cinayeti, yalnızca Troçki'nin devrimci Marksizm için devasa bir figür olduğunu tescil etmiştir, o kadar. Troçki'nin katli, Troçki'nin bir devrimci olarak büyüklüğünü kayıt altına almıştır. Troçki ile birlikte onun ortaya koyduğu programın da yeryüzünden ve proletaryanın mücadele hafızasından silindiğini varsayan biri, ne denli zavallı biridir! Düzmece Stalinist mahkemeler Troçki'yi sanık sandalyesine oturtmaya cesaret edememiş olabilir. Ama Çarlık'ın mahkemelerinde 1905 Devrimi'ni savunan genç Troçki, birinin devrimci mücadele için hayatını ortaya koymasının aslında neden zaferi garantilediğini ifade etmişti zaten:

“Hayır, silah kadar, bütün gücün silah olmadığı da önemlidir, sayın yargıçlar! Hayır, iş silahlar da değil. Kitlelerin öldürme kapasitelerinde de değil; fakat onların her an ölüme hazır olmaları, işte sayın yargıçlar, bize göre son tahlilde, ayaklanan insanların zaferini bu unsur garanti ediyor.” (Lev Troçki, Çarlık Mahkemesinde Savunma)

III

Bu cinayet, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin içinde yaşanmakta olan karşıdevrimci rejim değişikliğinin başarıya ulaşmasının ve ek o-

larak, Leninist Komintern'in bina etmiş olduğu uluslararası radikal komünist hareketin sınıf işbirlikçi ve aşamacı bir strateji çerçevesinde işlevsiz kılınarak felç edilmesinin tamamlanmasının zorunlu bir gereği idi. Troçki'nin ve yetiştirdiği öğrencilerinin temsil ettiği metodik birikimin fiziksel temsilleri (onların bedenleri) yeryüzünden kanlı bir biçimde silinmeksizin, emperyalist merkezlerde ve sömürgelerin kentlerinde mülkiyet ilişkilerini tehdit etme potansiyeli olan bir işçi hareketinin doğmaması ve bu hareketin doğrudan doğruya Lenin'in önderliği altında geliştirilmiş bulunan devrimci Marksist programla buluşmaması garanti altına alınamazdı. Bu bağlamda Lev Troçki'nin alçak bir cinayete kurban gitmesi, SSCB'de yaşanmakta olan ve taraflarının bürokrasi ile işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün olduğu bir iktidar mücadelesinin sonucu olmasının yanı sıra, aynı zamanda dünya proletaryasının Komintern'in ilk dört kongresinde cisimleşen devrimci hatla politik düzlemde bir araya gelmesinin önünün kesilmek istenmesinin de bir sonucudur. Troçki'nin katlinin toplumsal sonuçları olan politik bir suikast olarak değerlendirilmesinin nedenlerinden biri de budur: Bu cinayetle birlikte RS-DİP, 1905 Devrimi, II. Enternasyonal'in Almanya ve Fransa partilerinin çalışma biçimleri, 1917 Şubat ve Ekim Devrimleri, Kızıl Ordu ile Kızıl Filo'nun inşası, Komintern'in kuruluşu ve kitlesel-

leşmesi gibi deneyimleri şahsında cisimleştirmiş olan ve Lenin'in hayatta kalmayı başarmış olan son silah arkadaşı da var olmayı bıraktı. Uluslararası sosyalist işçi hareketinin yarım yüzyıllık tecrübelerini kendi Marksist metodik birikiminde merkezileştiren ve birleştiren bir başka figür daha yoktu. Bu bağlamda biz Nahuel Moreno'nun Troçki cinayetinin etkileri üzerine yaptığı tahlilin tarih içinde doğrulandığı kanaatindeyiz:

"Aslında biz hep Troçki'nin ölümünün Dört'ün önderlik bunalımında öznel değil, nesnel bir etmen oluşturduğunu söyledik. Bu tahlil bizim eğilimimize özgüdür. Bu bir nitel olguydu: Dört, onun ölümünden sonra daha kötü yönetilir olmadı, tamamıyla yönetimsiz kaldı.

"Troçki eğer birkaç yıl daha yaşamış olsaydı, ben Dört'ün programını, tahlillerini ve militan sayısını daha da geliştirmiş olacağına inanıyorum.

"Önderlik yokluğunun bir başka nedeni de işçi hareketi içindeki deneyimsizlikti, ki bence bu belirleyicidir. İşçi hareketi içinde geniş bir deneyim kazanmadan güçlü bir önderliğe sahip olamazsın.

"Troçki üç Rus devriminin de yönetimine katılmıştı. İnsanlığın tanıdığı en büyük devrimci önderliğin, ilk beş yılı sırasında III. Enternasyonal'in yönetimine katılmıştı. 1905 ile 1917 arasında sürgündeyken, özellikle Fransa ve Almanya'daki sosyalist hareket içinde mücadele etmişti. Bu yeri dolduramaz büyük deneyim bir cinayetle tümüyle yok

oldu.” (Nahuel Moreno, “Devrimci parti üzerine röportaj”)

IV

Troçki'nin (suikasttan sorumlu GPU istihbarat şefi Pavel Sudoplatov'un bireysel anılarından da okuduğumuz üzere) İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde katledilmiş olması bir tesadüf değil, sınıf hareketinin reflekslerini iyi ezberlemiş birtakım epigonların sinsi bir hesabıdır. Bu bakımdan söz konusu cinayet ancak bilimsel sosyalizmin kurucusu Karl Marks'ın Fransa-Prusya Savaşı öncesinde veya büyük öğretmenimiz Vladimir İliç Lenin'in Birinci Dünya Savaşı'nın öncesinde katledilmesine benzetilebilir. Fransa-Prusya savaşı Paris Komününü, emperyalistler arası ilk paylaşım savaşı ise ertesinde Rusya'da Ekim Devrimi'ni getirmişti. Marks'ın ve onun takipçilerinin Komün'deki etkisi kısmî kalmış olsa dahi böylesine bir dehanın Paris okulundan işçi sınıfı hareketi adına çıkardığı teorik-programatik derslerin değeri paha biçilemez olmuştur. Dolayısıyla Kremlin'deki antileninist çetenin, devrimci Marksist ilkelerin yaklaşık yarım yüzyıllık deneyimlerinin üzerine kurulmuş bulunan bir devrimci çekirdeğin temsilcisi rolündeki Troçki'yi ikinci paylaşım savaşının başında katletmiş olması ve bunun, emperyalist merkezlerden derin bir rahatlama ve takdir nidasıyla karşılanmış olması, Troçki ile onun takipçisi kadroların, savaş esnasında hayat-

ta olmamalarının uluslararası karşıdevrim cephesi için taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Bu cinayetle beraber, kitle imha silahlarının insafına terk edilmek üzere olan dünya işçi sınıfı, insanlık tarihinin en kanlı savaşlarından birisinin öncesinde politik olarak silahsızlandırıldı (ve bu işçi sınıfının Yunanistan'da, İspanya'da, Fransa'da, Almanya'da ve başka birçok ülkede askerî olarak silahsızlandırılması görevini de emperyalizm değil, Kremlin üstlendi). Dünya devrimi perspektifinin en önemli taşıyıcısı rolündeki Troçki'nin, birbirlerine doğrultacakları silahların şarjörlerini dolduran emperyalistlerin kanlı paylaşım kavgasının ilk aşamalarında öldürülmesiyle ortodoks Bolşevizm, proletaryayı kılıçtan geçiren bu savaşla oldukça zayıf bir durumdayken yüzleşmek zorunda kaldı. Bu gerçeği ironik bir biçimde en iyi ifade eden, İtalyan faşizminin kurucusu ve kahverengi gömleklilerin rejiminin mimarı Mussolini'den başkası değildir:

“[Almanlar] Rusya'nın Batı medeniyetine ciddi bir tehlike olduğu düşüncesine sahiptiler ve buna hâlâ daha sahipler. Bunun bir saplantı olduğu yönünde Hitler'i ikna etmeye çalıştım. (...) Hitler, Stalin'in Kamenev benzeri birinci kalite, gerçek 'ağır silahları' ölüme göndererek Bolşevizm'i öldürdüğünü anlamıyor. Stalin bir dünya devrimi fikrinden tamamen vazgeçmiştir.” (Benito Mussolini, “LIFE dergisi röportajı”)

V

Bugüne kadar tarihte hiçbir devrimci hareket, Dördüncü Enternasyonal'in altında doğmak zorunda kaldığı koşulların benzerleri eşliğinde doğmak zorunda olmadı. Bu bakımdan Dördüncü Enternasyonal'in devrimci Marksist programı muhafaza edebilmiş olması, tarihte bir benzeri daha olmayan eşsiz bir başarıdır. I. Enternasyonal erken dönem ütopyacı yanılığlarından kurtulmaya başlamış olan ve işçi çevrelerindeki geniş nüveler üzerine oturan bir devrimci hareketin yükselişi esnasında ilan edilmişti. II. Enternasyonal Avrupa işçi hareketinin kitlesel olarak sendikalar da toplanmaya başladığı ve bunun bir sonucu olarak sosyal demokrat partilerin balon gibi şiştiği bir yükseliş döneminde ilan edildi. III. Enternasyonal Rusya'daki Ekim Devrimi'nin derinden etkilediği radikal bir uluslararası komünist işçi sınıfı hareketinin üzerine kuruldu. IV. Enternasyonal ise Almanya'da Nazizm'in, İtalya'da Mussolini'nin, İspanya'da Franco'nun zafer kazandığı; SSCB'de "tek ülkede sosyalizm" isimli Ekimci programa verilen muhafazakar-milliyetçi tepkinin bayrağı altında toplanmış işbirlikçi bürokrasinin iktidarı ele geçirdiği bir uluslararası konjonktürde ilan edildi. Avrupa boyunca sendikaların kapısına kilit vurulup, sınıf hareketinin bütün temsilcileri (sendikacı, sosyal demokrat, sosyalist, komünist) zindanlara ve kurşuna dizilecekleri duvarların önüne gönderilirken, Dördüncü Enternasyonal seksiyonlarını işçi sınıfı içinde bir çelik çekirdek olarak örgütleme faaliyetine girişti. Ancak IV'ün yüzleştiği eşsiz zorluklar yalnızca nesnel değil, aynı zamanda öznel de. Dördüncü Enternasyonal (savaşın başlamasıyla SSCB'ye sığınan Stalinist önderlerin savaş sonrasına dek fiziksel varlıklarını koruyabilmiş olmalarının aksine), bir yandan Nazi SS'lerin, bir yandan emperyalist ülkelerin sözde "demokratik" polis aygıtlarının ve diğer yandan da Stalinist GPU'nun terörü altında, İkinci Dünya Savaşı'ndan bütün bir önderliği katledilerek çıkmış olan biricik devrimci sınıf hareketidir. Dördüncü Enternasyonal'in Uluslararası Sekreterliği'nin kurucularından ve bugün Geçiş Programı olarak bilinen metnin asıl yazarı olan Alman Rudolf Klement 1938'de, Seine nehrinin Île-de-France bölgesindeki Meulan-en-Yvelines'nde kafası ve bacakları vücudundan kesilmiş bir şekilde yüzerken bulundu. Cinayeti Stalinist gizli polis işledi. Alman Sol Muhalefetinin önderlerinden Walter

Held (Epe Heinz) 1941 yılında SSCB'den geçerken tutuklandı ve kaybedildi. Yine Alman grubunun önderlerinden Moulin, İspanya İç Savaşı'nda çarpışırken Franco değil, GPU tarafından katledildi. Çek seksiyonunun sekreteri Zavis Kalandra 1950'de Stalinistler tarafından öldürüldü. IV. Enternasyonal İçin Komünist Birlik'in yöneticilerinden ve hareketin uluslararası önderlerinden Lev Sedov, Paris'te bir hastanede GPU tarafından öldürüldü. Vietnam Troçkizminin kurucusu Tha Thu Thau 1946'da yine Stalinistler tarafından öldürüldü. Örgüt sekreterlerinden Erwin Wolf, İspanya İç Savaşı sırasında GPU tarafından katledildi. İtalyan Komünist Partisi'nin 1925'ten beri Merkez Komite ve Politbüro üyeliğini yapan ve daha sonra Troçkist seksiyonun önderliğini üstlenen Pierre Tresso (Blasco), yoldaşlarıyla beraber Stalinistler tarafından öldürüldü. Sayıları 20.000 ile 30.000 arasında değişen Sovyet Troçkisti, yine Stalinist terörün kurbanı oldu. GPU'nun yakalayamadığı veya elinden kaçırdığı Troçkist militanları ise Nazi idam mangaları katletti. Naziler Fransız Troçkizminin önderlerinin hepsini kurşuna dizdi: Marc Bourhis, Pierre Gueguen, Marcel Hic, Jules Joffre. Alman örgütünün önderi Paul Widelin (Martin Monat) ve Jean Meichler, Naziler tarafından katledildi. Avusturya partisinin öncülerinden Franz Kascha ve Joseph Jakobovitch kurşuna dizildi. Hollanda Troçkizminin, aralarında Henk Sneevliet'in de olduğu dokuz kişilik önderliği Naziler tarafından kurşuna dizildi. Belçika Troçkizminin kurucuları Leon Lesoil, Renery, Van Belle, Lemmens ve Abraham Leon öldürüldü. Yunanistan seksiyonunun aralarında Pantelis Pouliopoulos'in de olduğu 17 kişilik önderliği ve yüzün üzerindeki üyesi, Haziran 1943'te Mussolini güçleri tarafından kurşuna dizildi. Bu yazının konusu düşünüldüğünde, yukarıdaki listeyi uzatmaya ve detaylandırmaya ihtiyaç yok. Ancak şu söylenmelidir: Troçki'nin katlinden önce ve sonra onun takipçilerinin dönemin üç büyük gücünün ("demokratik" emperyalizm, faşizm ve Stalinist bürokrasi) kılıcından geçirilmesi, Troçki'nin kendisinin öldürülemediği bir konjonktürde faydasız ve sonuçsuz cinayetler olarak kalacaktı. Zira Troçki, kendi çevresine işçi hareketinin en yetenekli ve adanmış komünistlerini çekmek yönündeki muazzam yeteneğini icra etmeyi sürdürdüğünden, GPU ve SS suikastlarına rağmen Dördüncü Enternasyonal önderliğinin mutlak bir soykırımdan

geçirilmesi mümkün olamıyordu. Dört'ün tamamen önderliksiz kalması için Troçki'nin hayatına son verilmesi gerekiyordu. GPU'nun Dış İşler bürosunun başına getirilen ve Troçki cinayetinden sorumlu olan Pavel Sudoplatov kendi anılarında Stalin'in kendisine bu göreve dair gerçekleştirdiği konuşmayı aktarıyor. Devrimin mezar kazıcısının sözleri şöyle:

“Troçkist hareketin içerisinde Troçki'nin kendisinin dışında önemli bir politik figür yok. Troçki'yi ortadan kaldırıncaya, tehdit de ortadan kalkacak. (...) Troçki geri dönüşü olmayacak biçimde ortadan kaldırılmalı.” (J. Stalin, Aktaran: Pavel Sudoplatov, *Özel Görevler*)

VI

Troçki cinayetinin bir başka önemli tarihsel sonucu, bu suikastla beraber Stalinizm harici bir sosyalizmin mümkün olduğu yönündeki gerçeğin taşıyıcılığını üstlenen tek devrimci Marksist geleneğin büyük bir mimarının hayatına son verilmiş olunmasıdır. Bu gerçek inatla vurgulanmalıdır: Troçki'nin geliştirmiş olduğunun haricinde, başka bir Stalinizm dışı Bolşevizm türü yoktur. Bu konuda Troçki, tekrar altını çizelim, biriciktir. Radek'ten Zinovyev'e dek bir dönem Troçki'yi takip etmiş olan önderler, bir süre sonra Stalinizme hızlıca uyarlanıp, eski pozisyonlarını terk etmişlerdir. Zinovyevci gruplar devrimci programın inşası noktasında meyve vermeyen ağacın yolunu takip ederek, politik olarak iflas etmiştir. Buharin'in çizgisi hiçbir zaman Komintern partilerinde Sol Muhalefetinkine benzer bir uluslararası varlığa kavuşmamış, dolayısıyla dünya işçi hareketinin içinde bir eğilim olma özelliğini hiçbir zaman edinmemiştir. Heinrich Brandler ve onun Alman Sağ Muhalefeti grubu GPU'nun değil, tarihsel gelişimin terörü altında ezilmiştir. Anarşizm ise İspanya'daki Halk Cephesi hükümetine katılım göstererek, zaten Stalinist sınıf işbirlikçi çizgiyle olan barışını ilan etmiştir. Fransa'daki alternatif sosyalist ve sendikal akımlar, ya Dört'ün etki alanına girerek devrimci Marksist programı benimsemişlerdir, ya da sosyal demokratlaşarak burjuvazinin sınıf içindeki ajanlarına dönüşmüşlerdir. Lenin'in devrimci mirası Troçki'nin kendisi aracılığıyla oluşturduğu köprü üzerinden yalnızca Dörtçü kupta muhafaza edilebilmiştir. Troçki'nin programı, Marksizm-Leninizm'in ortodoks ilkelerinin korunup geliştirildiği ve dünya proletaryasının alçakgönüllü ancak saygın bir eğilimine dönüşen

biricik stratejik çizgi olmuştur. Dahası bunu bizim iddia etmemize de gerek yoktur. Nazi işgali altındaki Avrupa'da “Kızıl Orkestra” isimli kahraman istihbarat operasyonunu yöneten, GPU ajanı Polonyalı komünist Leopold Trepper'in savaş sonrasında kaleme aldığı anılarında yaptığı itiraf, bu gerçeğin idrak edilmesi noktasında fazlasıyla yeterli olacaktır:

“Bu onura dair hak talebinde bulunabilecek olanlar Troçkistlerdir. Dik başlılığı bir buz baltasının ucuyyla ödüllendirilen kendi önderlerinin örneğini takip ederek onlar Stalinizmle ölümüne savaştılar ve onlar bunu yapan biricik insanlardı. (...) Bugün Troçkistler, vakti zamanında kurtlarla birlikte uluyanları suçlama hakkına sahipler. Ancak onların şunu unutmalarına izin vermeyin: Onlar bizim karşımızda muazzam bir avantaja, Stalinizmin yerine geçebilme kapasitesi olan tutarlı bir politik sisteme sahiptiler. İhanete uğramış devrimden duydukları derin üzüntünün ortasında tutunacakları bir şeyleri vardı. Onlar itirafçı olmadılar çünkü itiraflarının partiyeye de sosyalizme de hizmet etmeyeceğini biliyorlardı.” (Leopold Trepper, *The Great Game*)

Trepper haklıydı; itiraflarının partiyeye hizmet edeceğini düşünerek bürokrasiye teslim olan Zinovyevci, Buharinci ve benzeri muhalefet gruplarının aksine Sol Muhalefet partiyeye hizmetin biricik gerçek yolunun, işçi sınıfının gerçekliğine sadık kalmak olduğunu biliyordu. Bu nedenle Troçki'nin okulu, sol içinde “itirafçı” olmayan biricik Marksist okuldur.

VII

Bütün bir insanlık tarihi boyunca fikirleri, eserleri, ilkeleri, savunduğu programatik hattı, eylemleri, örgütü ve hayatı Lev Troçki kadar çarpıtılan bir başka figür daha olmamıştır. 20. yüzyıl boyunca Troçki'nin gerçekten savunduklarına ve öne sürdüğü ilkelere çarpıtılmamış biçimleriyle ulaşmak, adeta fiziksel bedelleri olmuş politik bir mücadele haline gelmiştir ve bu mücadele 21. yüzyılda da sürmektedir. Eserleri aynı anda hem SSCB'de hem de ABD'de yasaklanmış olan biricik isim Lev Troçki'dir (Lenin'in Tüm Eserleri SSCB bürokrasisi tarafından kapsamlı bir sansür operasyonundan geçirilse bile yine de yayımlandı; bu, bürokrasinin demokratik duyarlılıklarını değil, Lenin'in Rus işçi sınıfının hafızasındaki benzersiz pozisyonunun gücünü göstermektedir). Yalnızca bu gerçek dahi onun, Marks, Engels ve Lenin ile birlikte devrimci komünizmin devasa us-

olarından birisi olduğunu ispat etmektedir. Tam olarak bu perspektif eşliğinde bakıldığında, Troçki cinayetinin, yalnızca Troçki'nin biyolojik varlığının sona erdirilmesiyle sınırlı olmadığı anlaşılacaktır. Troçki her gün yeniden ve yeniden katledilmeye devam edilmektedir. Ve işte bu yüzden Troçki, tanık olunan en inatçı heyulaya yaraşır bir şekilde, her gün yeniden ve yeniden yaşamayı sürdürmektedir. Troçki cinayeti üzerine, buz baltası benzeri figürler üzerinden sol içinde yapılmayı sürdürülen çeşitli alaylar, tek bir gerçeği ispatlamaktadır: Sınıf hareketi içindeki düşmanlarımızın, Troçki'nin katillerinden çok da farklılaşmayan mide bulandırıcı ve aşağılık alçaklıkları. Dünyanın dört bir köşesindeki gerek reformist olsun, gerek Stalinist veya sosyal demokrat olsun, çeşitli sol partilerin okuma listelerini Althusser'in yapısalci ekolünün oportünist yapıtlarıyla, toplumsal hareketçi ve kimlikçi otoriterlerin gri akademik makaleleriyle, Fransız felsefe ekolünün işçi sınıfından en kopuk ve anlaşılmaz olan sözde "yeni devrimci strateji" kitaplarıyla dolduruyor olmasına rağmen Troçki'nin eserlerini hâlâ ellerinde bir haç veya muskayla parti bürolarının dışında tutmaya çabalamaları boşuna değildir. Troçki'nin en sivri huylarından biri de kendisini okuyanları ikna etmesidir. Kuzey Amerikalı gökbilimci ve astrobiyolog, Kozmos serisinin yaratıcısı ve evrim bilimi alanında tanınmış bir uluslararası otoriteye

dönmüş olan Carl Sagan, çarpıtılan Troçki figürüne karşı tarihsel gerçekliğin ne olduğunu ve kendisinin bu gerçeğin bilinebilmesi için nasıl çalıştığını aşağıdaki gibi anlatıyor:

"Stalin'in iktidara gelmesinden kısa süre sonra, rakibi Lev Troçki'nin resimleri 1905 ve 1917 devrimlerinde anıtsal bir figür olarak kaybolmaya başladı. Stalin ve Lenin'in birlikte kahramanca ve tamamen tarihsel olmayan ve Bolşevik Devrimi'ni yönetirken gösterilen resimleri bunların yerini aldı; Kızıl Ordu'nun kurucusu Troçki'nin ise hiçbir yerde varlığının kanıtı yoktu. Bu görüntüler devletin simgeleri haline geldi. Bunları her ofis binasında, bazen on kat yüksekliğindeki açık hava reklam posterlerinde, müzelerde, posta pullarında görebiliyorduk.

"Yeni nesiller tarihlerinin bu olduğunu düşünerek yetiştiler. Yaşlı nesiller, bir tür siyasal sahte-hafıza sendromu gibi bir şeyi hatırladıklarını hissetmeye başladı. Gerçek anıları ile liderliğin inanmasını istediği şeyleri birbirleriyle uyuşturanların durumunu Orwell 'ikili düşünme' olarak nitelendirdi. Bunu yapmayanlar, yani devrimde Stalin'in çevresel rolünü ve Troçki'nin merkezî rolünü hatırlayan eski Bolşevikler, hain ya da yeniden yapılandırılmamış burjuvalar ya da 'Troçkistler' ya da 'Troçkist faşistler' olarak ilan edildi ve tutuklandı, işkence gördü, vatan hainlikleri kamuoyuna itiraf edildi ve idam edildi.

“Ancak güçlü tarihsel gerçekleri sonsuza dek saklamak zordur. Yeni veri depoları ortaya çıkarılmıştır. Tarihçilerin yeni, daha az ideolojik nesilleri ortaya çıktı. 1980’lerin sonlarında ve öncesinde, Ann Druyan ve ben, Troçki’nin Rus Devrimi Tarihi’ni SSCB’ye sürekli olarak gizlice sokuyorduk -böylece meslektaşlarımız kendi politik kökleri hakkında biraz bilgi sahibi olabiliyordu.” (Carl Sagan, *The Demon-Haunted World*)

Tam olarak yukarıda hem bizim hem de Sagan’ın çizdiği çerçeve dolayısıyla bugün, Troçki’yi savunmaksızın Marksizmi savunmak olanaksız hale gelmiştir. Bürokrasinin cinayeti Troçki’yi, yalnızca ölüm yıldönümlerinde saygın bir figür olarak anılabilecek bir devrimci olmaktan çıkarmış; onun hakkındaki gerçeklerin savunulmasını, Marksizmin en temel ilkelerinin tavizsiz bir biçimde savunulması mücadelesiyle kaynaştırmış ve ikisini birbirlerine indirgemıştır. Bugün Troçkisiz bir Marksizmin arayışında olanlar, eter dolu bir uzayın arayışında olan 17. ve 18. yüzyıl fizikçilerinin bulduklarını keşfedeceklerdir: Hiçlik.

VII

Troçki öldü. O artık yok. Onun sadık takipçileri ve öğrencileri olmaya çalışan bizler için bu, 20. yüzyılda sadece yeri doldurulamaz bir boşluk bırakmadı, bizim için aynı zamanda affı da mümkün olmayan bir suç olmayı sürdürdü. Büyük öğretmenimizin katledildiğini unutanların, bu cinayete mazeret arayanların, katillerin argümanlarına özürücü yaklaşım sempatik gözükmeye çalışanların, her fırsatta cinayetin soldan sürgün edilmesi gereken çarpık ve yozlaşmış bir anlayışın ürünü olduğunu deklare etmeyenlerin Dört’ün saflarında yeri yok. Öldürülüşü tarihsel anlamlar taşıyan birisinin ardından onun yerini nasıl doldurmaya çalışırsınız? Madem Troçki’nin katli yalnızca sınıf hareketinde değil, genel olarak dünya tarihinin gidişatında da bu denli derin bir etki yarattı, yeni bir Troçki gelene kadar Dört’ün takipçileri olayların seyrini izlemekle mi yetinmeli? Bu sorulara, Kuzey Amerika komünizminin kurucularından James P. Cannon’dan daha yetkin bir cevap verebilen henüz çıkmamıştır. Bizim takipçisi

olduğumuz ve savunduğumuz anlayış budur:

“Troçki’nin ölümünden bu yana, partimizde (yalnızca bizim partimizde de değil), Dördüncü Enternasyonal’i kurtarabilecek tek şeyin bir yerlerde bir kurtarıcı bulmak olduğu biçiminde bir düşüncenin yayıldığını görüyoruz. Yani, yanlışların düzeltildiği ve doğru yanıtın bulunduğu kolektif faaliyet; programa sıkı sıkıya bağlılık ve parti üyeleri arasında işbirliği; partilerde işlevli önderliklerin seçimi ve onların uluslararası bir merkezdeki işbirliği yeterli olamıyor. Bizim, Enternasyonal’in üstünde duran ve bir birey olarak kişisel yetkisiyle yol gösteren birine sahip olmamız gerekiyor. Bu, mesih saplantısıdır. Troçki’nin ölümünden bu yana yıllardır duyduğumuz bütün homurdanmaların altında bu var.

“Bu homurdanmayı ilk kez, iki buçuk yıl önceki XV. Kuruluş Plenumu’nda, pek de abartılı olmayan ‘Cannon, Troçki’nin yerini tutamaz’ açıklamasında açık bir şekilde duyduk. Ama bu açıklamanın altında (Cannon, Troçki’nin yerini tutamaz), birisinin Troçki’nin yerini alması gerektiği duygusu saklıdır. Biz, Troçki’nin yerini, uluslararası ölçekte Enternasyonal’in alması gerektiğini; çünkü Troçkilerin ağaçlarda yetişmediğini söyledik. Kendini kandıran bireylerin bu savının altında, belki kutsal ateşin kendilerine dokunabileceği duygusu saklıdır; partinin kendi kendisini yönetme ve önderliğini biçimlendirme yönündeki kolektif becerisine ilişkin bir güven eksikliği saklıdır. Bu, baştan sona yanlıştır.

Kendilerini partinin, kongre tarafından seçilmiş olan uluslararası önderliğin üstüne yerleştiren bu insanların iddiaları gerçekliğe uygun değildir. Bizler, Dördüncü Enternasyonal’in farklı bir gelişim aşamasında yaşıyoruz. Bizler, Troçki sonrası dönemde yaşıyoruz. Troçki’nin ölümünden bu yana beş, yaklaşık altı yıl geçti ve tüm uluslararası hareket kendisini bu yeni dönemin gereklerine uyarlamış durumda. Neye sahibiz? Troçki’nin düşüncelerine ve bu düşüncelerle yetiştirmiş olduğumuz kadrolara sahibiz; bu sayede geleceğe güven içinde faaliyet gösteriyor ve yaşıyoruz.” (James P. Cannon, “American Century”. *The Struggle for Socialism*)

Nasıl oldu...

Natalia Sedova

Troçki'nin eşi Natalia Sedova ile Kasım 1940'ta Meksika'daki Coyoacan'da yapılan bu söyleşi ilk kez 4 Mayıs 1941'de Fourth International ("Dördüncü Enternasyonal") dergisinde yayımlanmıştır. Marxists.org sitesinde yer alan söyleşiyi İngilizceden Gizem Erol Türkçeye aktardı.

(Salı, 20 Ağustos, 1940, saat sabah 7 suları)

"Biliyor musun, bugün kendimi iyi hissediyorum, bugün her ne olursa olsun, uzun zamandır bu kadar iyi hissetmemiştim kendimi... Dün akşam çift doz uyku ilacı aldım. İşe yaradığını fark ettim."

"Evet. Bunu daha önce Norveç'te de gözlemlediğimizi hatırlıyorum, senin daha sık bitkin hissediyordun. Ama seni iyi yapan ilacın kendisi değil, sağlam bir uyku, tam dinlenme."

"Tabii, elbette"

24 Mayıs'ta evimize yapılan saldırıdan sonra arkadaşlarımızın yatak odasına inşa ettiği devasa çelik kepenkleri sabahları açarken veya geceleri kapatırken, L.D. zaman zaman şunu söyledi: "Artık hiçbir Siqueiros [1] bize ulaşamaz." Ve uyandıktan sonra, "Görüyorsunuz, dün gece bizi öldürmediler ve yine de memnun değilsiniz" diyerek beni ve

kendisini selamlardı. Kendimi elimden geldiğince savunurdum... Bir kez, böyle bir "selamlama" dan sonra dalgınlıkla ekledi: "Evet, Nataşa, bir tecil daha aldık."

Daha 1928 yılında, bilinmeyenlerle dolu Almatı'ya sürgüne giderken bir gece bizi götüren trenin kompartımanında sohbet etmiştik... Moskova'da son haftaların ve özellikle son günlerin kargaşasından hiç uyuyamamıştık. Müthiş yorgunluğumuza rağmen, heyecanımız ağır bastı. Lev Davidoviç'in bana: "Bu şekilde olmak (sürgünde olmak) daha iyi. Kremlin'de bir yatakta ölmeyi istemezdim," dediğini hatırlıyorum.

Ama o sabah tüm bu tip düşüncelerden çok uzaktı. Fiziksel olarak kendini iyi hissediyor olması, onu günlük çalışmasına "gerçekten iyi" hazırlanmasına neden olmuştu. Sabah hızla yıkanıp giyindikten sonra tavşanlarını beslemek için ve-

randaya yürüdü. Sağlığı zayıf olduğunda, tavşanların beslenmesi onun üzerinde bir yük oluyordu; ama gene de küçük hayvanlara acıdığı için bu işten vazgeçmiyordu. Bunu yapması zor oluyordu, zira adeti üzere her şeyi tam hakkıyla yapmak istiyordu. Ayrıca sürekli tetikte olmalıydı; gücünü öbür işleri, masa başı çalışmaları için de saklaması gerekiyordu. Hayvanlara bakmak, kafeslerini temizlemek, vd., onu bir yandan rahatlatıyor ve ilgisini dağıtıyordu, ancak diğer yandan fiziksel olarak onu tüketiyordu ve bu durum genel çalışma yeteneğine yansiyordu. Görevi ne olursa olsun yaptığı her şeyde dikkatini tamamen o işe verirdi.

1933'te Büyük Ada'dan ayrılarak Fransa'ya geçtiğimiz, Atlantik kıyılarındaki Royan yakınlarında, herkesten uzak bir villada yaşadığımız günleri hatırlıyorum. "Deniz Serpintisi" denilen bu villayı oğlumuz arkadaşlarımızla birlikte ayarlamıştı, okyanusta çalkalanan dalgalar bahçemize girer ve tuz serpintileri evin açık pencerelerinden içeri dolardı. Etrafımız arkadaşlarımızla çevrili şekilde yarı yasal şartlar altında yaşadık. Ara sıra yirmi kişi olduğumuz etkinlikler olurdu. Bu evde bazen sekiz dokuz kişi birlikte yaşadığımız oldu. Bizim durumumuzda, bir kahya ya da mutfakçı yardımcısı birini temin etmek imkansızdı. Tüm yük oğlumun karısı Jeanne ve Vera Molinier'in üzerindediydi ve ben de yardım ederdim. Genç yoldaşlar bulaşıkları yıkardı. Lev Davidoviç de bazen ev işlerine yardım etmek ister ve bulaşık yıkamaya başlardı. Ancak dostlarımız bu duruma karşı çıkardı: "Akşam yemeğinden sonra dinlenmeli. Geri kalanı biz hallederiz." Oğlum Leva da bana şöyle söylerdi: "Babam bulaşık yıkamayı bilimsel bir yöntemle yapmakta ısrar ediyor ve bu da fazladan zamanımıza mal oluyor" Sonunda L.D. bu işten çekilmek zorunda kaldı.

İşi geçiştirme, özensiz tutum, yarı kayıtsızlık nedir, bunları bilmezdi. Bu yüzden hiçbir şey onu gündelik veya vasat konuşmalar kadar yormadı. Ama nasıl bir coşkuyla kaktüs almaya gider onları heyecanla bahçeye dikerdi. İşe ilk gelen ve işten son çıkan olmak için can atardı. Yürüyüşlerimizde onu çevreleyen ve onunla dışarıda çalışan gençlerden hiç biri ona ayak uyduramazdı, sonuçta ondan önce yorulurlar ve birbirini ardına arkada kalırlardı. Ama o yorulmazdı. Ona batığımda sık sık şaşırırdım. Enerjisini, fiziksel dayanıklılığını nereden almış? Ne dayanılmaz derede sıcak güneş, ne dağlar, ne de demir gibi ağır kaktüsler onu

rahatsız ederdi. Elindeki iş bitene kadar hipnotize olurdu. Yaptığı işleri değiştirerek dinlenirdi. Bu da ona üzerine düşen ağır işlerden soluk almasını sağlardı. İşin altında ne kadar ezilirse, işin içinde kendini o denli unuturdu.

Yürüyüşlerimiz, kaktüs bulma yolunda gerçekten savaş seferlerine dönüşen yürüyüşlerimiz, "kontrolümüz dışındaki koşullar" nedeniyle giderek daha nadir hale geldi. Ama bazen, her zamanki günlük çalışmalarının tekdüzeliğinin ardından Lev Davidoviç bana şöyle derdi: "Bu hafta bir gün yürüyüşe çıkmalıyız, ne dersin?"

"Ceza çalışması günü mü?" diye takılırdım. "Tamam çıkalım, mutlaka."

"Güne erken başlamak en iyisi. Evden saat 6 gibi çıkmaya ne dersin?"

"Bana uyar, ama sen çok yorulmayacak mısın?"

"Tam tersi, yenilenmemi sağlıyor, söz veriyorum fazlaya kaçmayacağım."

Lev Davidoviç sevgiyle izlediği tavşanlarını ve tavuklarını genellikle yediyi çeyrek geçeden (bazen 7:20) dokuza kadar beslerdi. Bazen aklına gelen bir fikri veya bir talimatı kaydetmek için bu işini yarıda keserdi. O gün avluda kesintisiz çalıştı. Kahvaltıdan sonra, kendisini iyi hissettiğini ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki zorunlu askerlik üzerine bir makaleye başlama arzusundan bahsetti. Ve de tabii yazdırmaya başladı.

Saat 13'te 24 Mayıs saldırısı olayındaki avukatımız Rigault bizi görmeye geldi. Rigault gittikten sonra, Lev Davidoviç, odama gelip bana bakınarak, pişmanlıkla, makaleyle ilgili çalışmayı erteleme gerektiğini ve saldırıyla ilgili yargılama için materyal hazırlamaya devam etmesi gerektiğini söyledi. Avukatıyla birlikte, El Popolar'a [2] cevap verilmesini gerektiğine karar vermişlerdi, zira gazete tarafından düzenlenen bir yemekte Lev Davidoviç iftira atmakla suçlanmıştı.

"Saldırıya geçeceğim ve onları küstahça yalan söylemekle suçlayacağım" dedi meydan okurcasına.

"Zorunlu askerlik hakkında yazamayacak olman çok üzücü."

"Evet, yapacak bir şey yok. İki ya da üç gün ertelemeliyim. Mümkün tüm materyalleri istediğimi zaten ilettim. Akşam yemeğinden sonra uzaktan geçmeye başlayacağım. Kendimi iyi hissediyorum" dedi.

Kısa bir öğle uykusundan sonra, onu masasında otururken gördüm, masası El Popolar davasıy-

la ilgili dokümanlarla doluydu. Keyfi yerindeydi. Ve bu durum bana kendimi daha neşeli hissettirdi. Lev Davidoviç son zamanlarda zaman zaman yenik düştüğü moral bozukluğundan şikayet ediyordu. Bunun geçici bir durum olduğunu biliyordu, ancak son zamanlarda bu konuda her zamankinden daha fazla şüphe içinde görünüyordu; ama o gün bize fiziksel durumundaki iyileşmenin başlangıcının işaretini vermişti. Kendi de iyi görünüyordu. Şimdi ve o zaman da ara ara odasının kapısını onu rahatsız etmeden hafifçe açarım ve onu her zamanki pozisyonunda görürüm, masasının üzerine eğilmiş, elinde kalem. "Son bir hikaye daha ve yazım burada sona erdi" sözünü hatırladım. Puşkin'in yapıtı Boris Godounov'daki antik keşiş yazar Pimen, Çar Boris'in şeytani işlerini kaleme alırken böyle söylüyordu.

Lev Davidoviç, bir mahkum ya da keşişinkine benzer bir yaşam sürdü; tek bir farkla, yalnızlığında yalnızca olayların kronolojik kaydını tutmakla kalmayıp, ideolojik düşmanlarına karşı sonu gelmez tutkulu bir mücadele yürüttü.

O kısa gün zarfında Lev Davidoviç akşam beşe kadar, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki zorunlu askerlik üzerine tasarladığı makalesinin birkaç bölümünü ve El Popolar'ı, yani Stalin'in entrikalarını teşhirinin yaklaşık elli kısa sayfasını dikte ettirdi. Onun için fiziksel ve ruhsal olarak huzur dolu bir gün oldu.

"Jacson" gelir

Saat 5'te, her zamanki gibi, ikimiz çayımızı içtik. Beşi yirmi geçse, belki tam buçukta, balkona çıktım ve L.D.'yi gördüm, açık bir tavşan kafesinin yanındaki verandada. Hayvanları besliyordu. Yanında yabancı biri vardı. Şapkasını çıkarıp balkona doğru yaklaşmaya başladığında onu hemen tanıdım. "Jacson" idi.

"Yine geldi," diye aklımdan geçirdim. "Neden bu kadar sık gelmeye başladı?" diye kendi kendime sordum.

Beni selamladıktan sonra, "Çok susadım, bir bardak su alabilir miyim?" diye sordu.

"Belki onun yerine bir bardak çay istersin?"

"Yok yok, çok geç yemek yedim ve yemeğin hâlâ buramda olduğunu hissediyorum," diye yanıtladı boğazını işaret ederek. "Beni boğuyor". Yüzünün rengi gri-yeşildi. Genel görünüm olarak da çok sınırlı bir tipti.

"Neden şapka ve pardösü giyiyorsun?" (Pardösü sol kolunun üzerinden sarkıyordu, vücuduna bas-

tırıyordu.) "Bugün hava çok güneşli."

"Evet, ama uzun sürmeyeceğini biliyorsun, yağmur yağabilir."

"Hayır, bugün yağmur yağmayacak" deyip onun en kötü havada bile asla şapka veya palto giymediğini iddia etmek istedim, ama bir şekilde sıkılarak konunun kapanmasına izin verdim. Onun yerine "Peki Sylvia nasıl?" diye sordum.

Beni anlıyormuş gibi görünmüyordu. Üstündekiler ve şapkasıyla ilgili önceki sorumdan dolayı onu üzümüştüm. Ve kendi düşüncelerinde tamamen kayboldu, oldukça gergindi. Sonunda, sanki derin bir uykudan uyanıyormuş gibi bana cevap verdi: "... Sylvia? ..." O her zaman iyi. " diye ekledi.

Lev Davidoviç ve tavşan kulübelerine doğru yönelde. Yürürken ona sordum: "Makalen hazır mı?"

"Evet, hazır."

"Yazıldı mı?"

Elinin tuhaf bir hareketiyle, daha sonra anlaşılacağı üzere astarı dikilmiş olan pardösüsünün içindeki kazma ve bir hançeri vücuduna bastırma ya devam ederken, bana daktiloyla yazılmış birkaç sayfa gösterdi.

"Yazınızın elle yazılmamış olması iyi. Lev Davidoviç, okunaksız el yazmalarından hoşlanmaz."

İki gün önce de pardösü ve şapkasıyla bize gelmişti. Onu o zaman evde olmadığı için maalesef görmedim. Ancak Lev Davidoviç bana, "Jacson"ın onu aradığını ve davranışıyla kendisini biraz şaşırttığını söylemişti. Lev Davidoviç'in bu konuyu fazla eşelemeye hevesli olmadığı belliydi, ancak yine de bana bu adamla ilgili bazı yeni özellikler sezindiğinden bahsetmek zorunda hissetmişti kendini.

"Makalesinin ana hatlarını getirdi, gerçekte birkaç paragraf, karışık bir şeyler. Ona bazı önerilerde bulundum. Bakalım. " Ve eklemekleştirdi, "Dün hiç Fransız birisine benzemiyordu. Aniden masama oturdu ve bu süre boyunca şapkasını çıkarmadı."

"Evet, tuhaf" dedim şaşkınlıkla. "Normalde hiç şapka takmazdı."

"Bu sefer şapka takmıştı" diye cevap verdi Lev Davidoviç ve bu konuyu daha fazla uzatmadı. Geleşigüzel konuştu. Ama şaşırmıştım: Bana bu sefer "Jacson" hakkında yeni bir şey sezmiş, ancak henüz ulaşmamış ya da sonuç çıkarmak için acele etmemiş gibi geldi. Bu kısa sohbetlerimiz cinayetin arifesinde gerçekleşmişti.

Şapka takmak... koluna pardösü almak ... masa-

ya oturmak –tüm bunlar onun adına bir prova değil miydi? Bunların tümü ertesi günkü hareketlerinde daha kesin ve isabetli olması için yapılmıştı.

O zaman kim bundan şüphelenebilirdi ki? En fazla bizi utandırır, daha fazlası değil. Bu kadar sıradan olan 20 Ağustos gününün bu kadar önemli olacağını kim tahmin edebilirdi? Hiçbir şey onun vahametini ifade edemez. Güneş her zaman olduğu gibi doğduğu andan beri parlamaya devam ediyordu. Çiçekler açmış ve çimen vernikli gibi parlak görünüyordu... Her birimiz görevlerimizi kendi yöntemlerimizle yerine getirdik, hepimiz Lev Davidoviç'in işini kolaylaştırmak için ne yapılabilirse hepsini yapmaya çabaladık. O gün içinde kaç kez aynı balkonun küçük basamaklarını çıkıp, odasına girdi ve masanın yanındaki aynı sandalyeye oturdu ... Bunların hepsi olağan görünüyordu, şimdi ise tüm olağanlığıyla çok korkunç ve trajik. Aramızdaki hiç kimse, hiçbirimiz, kendisi dahi, yaklaşmakta olan felaketi hissedemedi. Ve bu yetersizlik derinleşmekte olan bir uçurum gibiydi. Aksine, o ana kadar bütün gün en sakin günlerden biriydi. Lev Davidoviç öğlen avluya çıktığında onun kavurucu güneşin altında çıplak başıyla ayakta durduğunu fark ettim, acımasız sıcağa karşı başını korumak için aceleyle ona beyaz şapkasını getirmeye gittim. Onu güneşten korumak için... ama o anda bile çoktan korkunç bir ölümle tehdit altındaydı. O saatte onun kıyametini hissetmemiştik, umutsuzluk patlaması yüreğimizi henüz sarmamıştı.

Evdeki, bahçedeki ve verandadaki alarm sistemi arkadaşlarımız tarafından kurulurken ve nöbet görevlileri atanırken, Lev Davidoviç'i penceresine de bir muhafız dikilmesi gerektiği konusunda uyardığımı hatırlıyorum. O zamanlar bu bana çok gerekli görünmüştü. Ama Lev Davidoviç korumayı genişletmenin gerekli olabileceğini, ama korumaları on kişiye çıkarmanın hem mali açıdan hem de örgütümüzün emrinde kullanabileceğimiz insan kapasitesi olarak gücümüzün çok ötesinde olduğu için bu öneriye itiraz etmişti. Pencerenin dışında bir korumanın bulunması da bu özel durumda onu kurtaramazdı. Ama birinin yokluğu beni endişelendiriyordu. Lev Davidoviç 24 Mayıs saldırısından sonra Amerikalı arkadaşlarımızın ona verdiği hediyeden de çok etkilenmişti. Kurşun geçirmez bir yelekti, eski bir postacı gömleği gibi bir şey. Bir gün incelediğimde, kafa için de bir şeyler almanın iyi olacağını söyledim. Lev Davidoviç en sorumlu göreve atanan yoldaşın her seferinde bu yeleği giymesi konusunda ısrar etti. 24 Mayıs saldırısında düşmanlarımızın uğradığı başarısızlıktan sonra Stalin'in durmayacağına kesinlikle emindik ve hazırlık yapıyorduk. G.P.U. tarafından farklı bir saldırı şekli kullanılacağını da biliyorduk. Gizli bir şekilde gönderilen ve G.P.U. tarafından ödenen "yalnız bir kişi" adına bir darbeyi de dışlamamıştık. Ancak ne kurşun geçirmez yelek ne de kask koruyucu olarak işe yaramazdı. Bu savunma yöntemlerini her gün uygulamak imkansızdı. Bir kişinin hayatını sadece kendini savunmaya dönüştürmek imkansızdı, zira bu durumda hayat tüm değerini kaybeder.

Suikast

"Jacson" ve ben Lev Davidoviç'e yakınlaştığımızda, Lev Davidoviç bana Rusça, "Biliyorsun, (Jacson'ın) Sylvia'nın davet edilmesini bekliyor. Yarın buradan ayrılıyorlar," dedi. Onları bir çaya ya da akşam yemeğine davet etme fikri ondan çıkmıştı.

"Gideceğinizi ve senin Sylvia'yı buraya beklediğini bilmiyordum," dedim (Jacson'a hitaben).

"Evet... evet... Size söylemeyi unutmuşum."

"Bilmemem çok kötü oldu. New York'a bir kaç parça bir şey gönderebilirdim."

"Yarın 1'de sizi arayabilirim."

"Yok, gerek yok. Bu ikimiz için de uygun olmaz."

Ve Lev Davidoviç'e dönerek, Rusça Jacson'ı çaya çağırıldığını ve iyi hissetmediğini söyleyerek çayı reddettiğini ama çok susadığını söyleyerek bir bardak suyun iyi olabileceğini söylediğini izah ettim. Lev Davidoviç istemsizce ona bir bakış attı ve nazik bir yaklaşımla, "Sağlığın yine kötüleşti, hasta gözüküyorsun... Bu iyi değil." dedi.

Bir duraklama oldu. Lev Davidoviç, tavşanlardan ayrılmaktan hiç hoşlanmıyordu ve bir makale dinleme havasında da değildi. Ancak kendini kontrol etti ve "Ne dersin, makaleni gözden geçirelim mi?" dedi.

Kafesleri hızla kilitledi ve çalışma eldivenlerini çıkardı. Ellerine, daha doğrusu parmaklarına iyi baktı, en ufak bir sıyrık onu rahatsız ederdi, yazı yazmasına engel olurdu. Kalem parmaklarının devamı gibi her zaman elinde olurdu. Mavi bluzunu silkeledi ve yavaşça, "Jacson" dedi ve benim eşliğimizde eve doğru yürümeye başladı. Onlarla birlikte Lev Davidoviç'in çalışma odasının kapısına geldim; kapı kapandı ve ben yan odaya geçtim...

Korkunç, ruhu titreten bir çılgılık duyduğumda üç ya da dört dakikadan fazla geçmemişti ve bu çılgılığı kimin attığını anladığımda, geldiğim yöne doğru koştum. Yemek odası ile balkon arasında, eşikte, kapı direğinin yanında ve ona yaslanmış halde... Lev Davidoviç duruyordu. Yüzü kana bulanmıştı, gözleri gözüksüz ve keskin maviydi, elleri sarkıyordu.

"Ne oldu? Ne oldu?"

Kollarımı ona sardım ama hemen cevap vermedi. Aklımdan hızla düşünceler geçiyordu. Belki daha önce tamir edilen çatıdan bir şey düşmüştü. Ama neden buradaydı?"

Ve bana sakince, herhangi bir kızgınlık, kırgınlık ya da öfke emaresi göstermeksizin, "Jacson" dedi. Lev Davidoviç bunu "Oldu!" demek istemiş gibi söyledi. Birkaç adım attık ve Lev Davidoviç, benim yardımımıyla oradaki küçük halının üzerinde yığıldı.

"Nataşa, seni seviyorum!" Bunu o kadar beklenmedik bir şekilde, o kadar ciddi, neredeyse şiddetli bir şekilde söyledi ki, şoktan güçsüzce ona doğru eğildim.

"Hiç kimse ama hiç kimsenin üstü aranmadan

seni görmesine izin verilmemeliydi..."

Yarılmış kafasının altına dikkatlice yastık yerleştirdim, yarasının üzerine buz koydum ve suratındaki kanı pamukla sildim...

"Seva [3] tüm bunlardan uzak tutulmalı..."

Güçlkle konuyordu, ama -belki de bana öyle geldi- o bunun farkında değildi.

"Biliyorsun, orada," -gözleri odasının kapısına doğru kayd- "hissettim ... ne yapmak istediğini anladım... Bana vurmak istedi... bir kez daha... ama ben izin vermedim." Sakin bir şekilde, sessizce konuştu.

"Ama ben ona izin vermedim." Bu sözlerde bir memnuniyet notu vardı. Lev Davidoviç aynı anda Joe'ya [4] döndü ve onunla İngilizce konuştu. Diğer tarafta, Joe yerde diz çöküyordu, tıpkı benim gibi tam çaprazımda. Kelimelerini yakalamak için çabaladım ama çıkaramadım. O anda elinde tabancayla tebeşir beyazı yüzüyle Charlie'nin Lev Davidoviç'in odasına koştüğünü gördüm.

"What about that one?" I asked Lev Davidoviç. "They will kill him."

"O nerede?" diye Lev Davidoviç'e sordum "Onu öldürecekler"

"Hayır... öldürülmesine izin verilemez, konuşmaya zorlanmalı," diye cevapladı Lev Davidoviç, kelimeleri hâlâ güçlkle, ağır ağır telaffuz ederek.

Kulağımıza aniden bir tür acınası sızlanma geldi. Bir ikilem içinde Lev Davidoviç'e göz attım. Gözlerini zorlukla hareket ettirerek odasının kapısını işaret etti ve küstahça, "O idi" dedi... "Doktor geldi mi?"

"Her an burada olabilir... Charlie onu almak için arabayla gitti."

Doktor geldi, yarayı inceledi ve çabucak durumun "tehlikeli olmadığını" söyledi. Lev Davidoviç, sanki böyle bir durumda bir hekimden başka bir uyarı beklenemezmiş gibi, bunu sakince, neredeyse kayıtsızca kabul etti. Ama Joe'ya dönerek ve kalbini işaret ederek, İngilizce, "Burada hissediyorum ... Bu sefer başardılar," dedi. Benim duymamı istememişti.

Son Saatler

Ambulans kargaşa içinde uğuldayan şehrin insan gürültüsünün içinden, gösterişli akşam ışıklarının altında, hızla ilerliyor, polis motosikletlerini geçip, arabaları sollarken, siren durmaksızın inliyordu. Yaralı adamı dayanılmaz bir ıstırap içinde ve her geçen dakika daha da artan bir korkuyla taşıyorduk. Bilinci açıktı. Bir eli vücudu bo-

yunca sessizce uzatılmış halde kaldı. Felç olmuştu.

Dr. Dutren bunu bana evde, yemek odasında yerde muayeneden sonra söylemişti. Öte yandan, öbür eli duracak yer bulamıyor gibiydi, sürekli çember çiziyor, bana dokunuyor, sanki onun için rahat bir yer arıyormuş gibiydi. Konuşması gittikçe daha da zorlaştı. İyice eğilerek ona nasıl hissettiğini sordum.

"Şimdi daha iyi" diye yanıtladı Lev Davidoviç.

"Şimdi daha iyi." Bu, kalbimi büyük umutla hızlandırdı. Kulağı sağır eden gürültüler, düdük ve siren sesleri feryat etmeye devam ediyordu, ama kalbim umutla çarpmaya başlamıştı. "Şimdi daha iyi."

Ambulans hastaneye geldi. Durdu. Etrafımızda bir kalabalık oluştu. "Düşmanlar olabilir", benzer durumlarda her zaman olduğu gibi zihnimde parladı. Arkadaşlarımız nerede? Sedyeyi çevrelemeler... "

Şimdi yatağın üzerinde yatıyordu. Doktorlar sessizce yarayı incelediler. Talimat üzerine bir "hemşire" saçını kazımaya başladı. Karyolanın başında durdum. Lev Davidoviç anlaşılabilir bir şekilde gülümseyerek, "Gördünüz mü, bir berber bile bulduk..." dedi.

Hâlâ beni kolluyordu. O gün saçını kestirmek için bir berber bulmamız gerektiğinden bahsetmiş ama bunu yapmamıştık. (Bu sözlerle) şimdi bana bunu hatırlatıyordu. Lev Davidoviç, tam orada, benden birkaç adım uzakta duran Joe'yu çağırdı ve daha sonra öğrendiğim gibi, vedalaşmak istedi. Lev Davidoviç'in kendisine ne söylediğini sordumda Joe, "Fransız istatistikleri hakkında bir not yazmamı istedi," dedi. Böyle bir zamanda Fransız istatistikleriyle ilgili bir şey söylemesine çok şaşırmıştım. Tuhaf görünüyordu. Tabii durumu iyileşmeye başlamıyorsa...

Karyolanın başında durup yaraya bir parça buz tutarak dikkatle dinledim. Onu soymaya başladılar. Rahatsız etmemek için, bluzunu makasla kestiler; doktor kibarca bakarak hemşireyi cesaretlendirmişti. Sonra örgü yelek, ardından gömlek kesildi. Saatini bileğinden çıkardılar. Daha sonra kalan giysileri kesmeden çıkarmaya başladılar ve o zaman bana, "Beni onların soymasını istemiyorum ... senin yapmanı istiyorum," dedi. Bunu oldukça açık, ancak çok üzücü ve ciddi bir şekilde söyledi.

Bunlar bana söylediği son sözlerdi. Bitirdiğimde ona eğildim ve dudaklarına dudaklarımla dokun-

dum. Bana karşılık verdi. Tekrar... Ve tekrar karşılık verdi. Ve bir kere daha. Bu bizim son vedamızdı. Ama bunun farkında değildik.

Hasta komaya girdi. Ameliyat onu bu durumdan çıkarmadı. Gözlerimi kaldırmadan, bütün gece onu izledim ve "uyanmasını" bekledim. Gözleri kapalıydı, ama şimdi düzgün ve sakin nefesi umut veriyordu. Ertesi gün de aynı şekilde geçti. Öğlen vakti doktorların görüşüne göre bir iyileşme olmuştu. Ama günün sonuna doğru, hasta adamın nefes alışında ani ve keskin bir değişiklik oldu. Hızla, gitgide daha sık nefes almaya başladı ve bu ölümcül bir korku uyandırdı. Doktorlar, hastane personeli hasta adamın yatağını çevreledi. Belli ki telaşlanmışlardı. Kontrolümü kaybederek bunun ne anlama geldiğini sordum, ancak aralarından sadece biri, daha temkinli olanlarından biri yanıtladı. "Geçecek", dedi. Diğerleri sessiz kaldı. Ne kadar yanlış bir teselli olduğunu ve her şeyin gerçekte ne kadar umutsuz olduğunu anladım.

Onu kaldırdılar. Kafası bir omzuna doğru düştü. Elleri Titian'ın çarmitan indirilişine benzer biçimde sallanıyordu. Ölmekte olan adamın başına dikenli bir taç yerine bu kez bandaj takıldı. Yüzünün özellikleri saflığını ve gururunu koruyordu. Sanki şimdi her an doğrulup kendi başına sorumluluk alacakmış gibi görünüyordu. Ama yara beyne çok derinden nüfuz etmişti. Tutkuyla beklenen uyanış asla gelmedi. Artık sesi de çıkmıyordu. Her şey bitmişti. O artık yaşayanlar arasında değildi.

Aşğılık katillerin hesap verme saati gelecek. Kahramanca geçirdiği güzel hayatı boyunca Lev Davidoviç, geleceğin özgürleşmiş insanlığına inanıyordu. Hayatının son yıllarında da inancı hiç azalmadı, aksine daha olgun ve her zamankinden daha sağlam hale geldi.

Her türlü baskıdan azade olan gelecekteki insanlık, her türden baskıya karşı zafer kazanacaktır. O bana da buna inanmayı öğretti.

Notlar:

[1] David Alfaro Siqueiros: Troçki'ye başarısız bir suikast düzenleyen Meksikalı ressam.

[2] Stalinist Meksika Komünist Partisi yayın organı

[3] Troçki'nin torunu Esteban Volkov.

[4] Troçki'nin korumalarından, Amerikalı devrimci Marksist Joseph Hansen.

Bolşevikler arasında: Troçki ve Bolşevizm

Nazım Hikmet

Son Telgraf

30 Kânunuevvel 1924

Üzerinde Kızıl Ordu üniforması vardı. İri yarı idi. Yüzünün en bariz tarafı şimşek gözleriyle kır düşmüş keçi sakalı... Önünden ağır ağır geçtik. O bizi kabilemizin son neferine kadar bakışlarının çerçevesine aldı. Yanında birçok Kızıl Ordu kumandanları, halk komiserleri, ecnebi ihtilal reisleri bulunmaktaydı. Bizim kabilenin arkasında yürüyen kabile tam onun hizasına geldiği zaman bir ormanı kökünden söken deli bir bora uğultusuyla haykırdı:

“Yaşasın müessesât-ı ticariye kapıcıları!”

Hepimiz başımızı arkamıza döndürerek bu sedanın aksi sedasını dinledik. Cevap gayet sönük çıktı. Derin bir sükut oldu. Birden bire Troçki iki adım ileri attı sonra düşen bir yıldırım kükredi: “Öyle bağırınız ki sesiniz ta Londra’da Lordlar Kamarası’ndan duyulsun! Yaşasın müessesât-ı ticariye kapıcıları! Hurra!” Bu “hurra”nın cevabı

bir anda ateş açan batarya gibi patladı...

Kulaklarım, dibinde mühib bir davul çalınıyor gibi uğuldadı. Artık resm-i geçit mevkiinden oldukça uzaklaşmıştık. Kızıl Meydan’ı dairen manidar dönerek arka sokaklarına girdik. Önümüzdeki ve arkamızdaki başı ve sonu olmayan bir insan nehri kollara ayrılmış mütemadiyyen akıyordu. Yanımdaki kıza sordum:

-Neden kapıcılar ilk önce o kadar sönük cevap verdiler...

Darülfünunlu kız gülümsedi ve dedi ki:

-Rusya’da apartıman, ev, müessesât-ı ticariye kapıcıları en az inkılapçı olan uzuvlardan biridir. Çarlık devrinde polis bu adamları kendi hafiyeleri gibi kullanırdı. Hatta Petrograd’daki meşhur talebe nümayişini kapıcılar kalın sopalarıyla dağıtmışlardı. Fakat ne zararı var? Onlar da Lordlar Kamarası’nı sarsacak kadar bağırmasını öğrenirler. Siz asıl bana söyleyin bakalım, Troçki’yi birinci defa mı görüyorsunuz?

-Bu kadar yakından birinci defa görüyorum.

-Hayatı ve şahsiyeti hakkında malumatınız var mıdır?

-Biraz.

-Malumatınızı çoğaltmak ister misiniz?

-Evet.

-Öyleyse dinleyin beni, size anlatabayım.

Ve darülfununlu kız inkılap şarkılarının en ateşli gürültüsü, kızıl bayrakların alev rüzgarları arasında bana Troçki'yi anlatmaya başladı:

"Troçki onun asıl ismi değildir, bu isim Çarlık zamanında Londra'ya kaçtığı zaman pasaportunda yazılı olan isimdir. Fakat bütün inkılapçı şöhreti bu andan itibaren başladığı için asıl ismi unutulmuştur. Troçki meslek itibariyle gazetecidir.

"Bugün bile Rusya'da ondan iyi gazetecimiz yok gibidir. Menbaı bitmez tükenmez bir belagata, kısılması imkân haricinde bir sese sahiptir. Bakınız sabah sekizinden bugün akşam sekizine kadar hiç durup dinlemeden önünden geçen her teşkilatın ismini bağırarak selamlıyor. Nasıl haykırdığını duydunuz. Moskova'da hiç olmazsa yirmi otuz bin teşkilat vardır ve bunların hepsini selamlamak da epeyce bir iştir zannederim. Troçki, Lenin'den sonra inkılabın ikinci büyük rehberidir. Troçki eskiden Bolşevik değildir. İnkılap başlayınca fırkaya girmiştir.

"Rus Sosyal Demokrat Fırkası'nın 20-25 senelik hayatının son on senelerinde Troçki Bolşeviklerle ve bilhassa Lenin'le birçok defa mücadele etmiştir. Kendisi bugün Leninist'tir. Fakat

yazdığı bir eserde diyor ki: 'Ben Leninizme, mücadele ile vasıl oldum.' İnkıaptan sonra da birçok defalar Lenin'le nazari münakaşalar yapmıştır. Bu nazari münakaşaların büyük bir ehemmiyeti vardır. Çünkü ameliyattan doğan bu nazariyeler ameliyata yeni bir reviş verecekti. 'Amele birlikleri' üzerine cereyan eden münakaşalar bütün fırka hücrelerinde tedkik edilmiş, bir kişi Troçki'nin, bir kişi Lenin'in fikrini müdafaa etmiş nihayet ekseriyetle Lenin'in fikri kabul edildikten sonra, Troçki'de ameli teşkilatçılık kabiliyeti fevkaladedir. Kızıl Ordu'yu tanzim ve intizamlı bir ordu haline sokan, hatta son senelerde şimendifer nakliyatını ıslah ve tanzim eden odur. İnkılabın en nazik zamanlarında büyük yararlıklar göstermiş, çok defa inkılabı kurtarmıştır. Beyazlar Petrograd'ın 8 kilometre yakınlarına geldikleri vakit..."

Birdenbire kızın sözünü sol tarafta yürüyen yirmibeşlik bir adam kesti ve hemen kızla benim arama girerek müteheyyic bir sesle dedi ki:

-Dur... Dur... Ondan ötesini ben anlatabayım... Sen o zaman cenup cephesinde idin galiba değil mi... Anlatabayım dinleyin...

Ben şaşırımtım. 8 saatten beri yanibaşımda bağıra bağıra kızıl türküler söyleyen ve etrafı görmüyormuş gibi gözleri kapalı yürüyen bu genç birinci defa olarak kıza ve bana hitap ediyordu. Kız benim şaşkınlığımın farkına vardı ve güldü. Öteki ise koluma sıkı sıkı yapışarak ve soluk mavi gözlerini kısarak heyecanlı bir sesle anlatmaya koyuldu:

-Beyazlar Petrograd'ın sekiz kilometre yakını-

na gelmişlerdi ve üç dört saat sonra şehre gireceklerdi. Bolşevikler için bir tek kurtuluş çaresi vardı: Benim çalıştığım fabrika amelesini beyazlara karşı göndermek. Halbuki biz bilâistisna hepimiz Menşevik idik ve inkılabın başladığı andan itibaren her türlü vatandaş muharebelerine karşı bitaraf kalmıştık... Yine bitaraf kalacaktık... Fakat...

Genç sözünü kesti, alını sarardı, sonra bana daha çok sokularak:

-Fakat Troçki fabrikaya geldi... Ve biz beş bin Menşevik, koyu Menşevik amele silahları kaptığımız gibi Bolşevik bayrağı altında cepheye koştuk... Bu iş nasıl mı oldu? Nasıl olacak! Troçki geliyor dediler! Biz hepimiz, istemeyiz, kahrolsun! diye bağırıştık. Fakat o hiç aldırmadan bilâpervâ aramıza girdi. Fabrikanın büyük meydanında topluştık. O ağır ağır yürüyerek yüksek duvarın dibindeki bir makine harabesinin üstüne çıktı ve birdenbire bize yüzünü çevirdi. Biz mütemadiyen, defol buradan! diye avaz avaz haykırıyorduk. Ani bir hareketle yırtık eski şapkasını çıkardı. Siyah saçları geniş alnının iki yanından çatık kaşlarının üstüne düştü. Gözleri yandı. Haykırışlar yavaş yavaş kesildi. Hiçbir hareket yapmadan bize bakıyordu. Sustuk. Kımıldamaksızın durdu. Troçki'nin yanan gözleri büyüdü ve ben artık o iki gözden başka bir şey görmez oldum... Sonra bir anda o iki muazzam ocak gibi yanan gözler körüklenmiş gibi parladı ve binlerce çanın haykırmasını andıran bir uğultu kulaklarımda inledi:

-Yoldaşlar... Düşman 8 kilometre yakında, inkılap tehlikededir. Silah başına!...

Ne oldu bilmiyorum, meydanı dolduran beş bin kişi, beş bin Menşevik amele emre itaatkâr bir ordu gibi soldan döndü ve Troçki'nin parmağıyla gösterdiği kapıdan fırlayarak dışarıda hazırlanmış olan silah dolu kamyonlara hücum ettiler ve cepheye gittiler... Ben o günden beri Bolşevik Fırkasının azasıyım ve beş bin amelenin hepsinde bugün vatandaş muhaberelelerinden kalan bir iki yara vardır!

Yanımdaki genç birdenbire sustu. Kolumu bıraktı... Yine soluma geçti ve eskisi gibi gözlerini kapayarak alını yukarıda doludizgin kızıl türküy söyleyenlere sesini uydurdu.

Gece oluyordu. Mıntıklarına avdet eden kafileler dağılıyorlardı. Bizim kfile de yavaş yavaş dağıldı. Sokaklar çok aydınlıktı. Sinemaların ve tiyatroların kapılarına Kızıl Ordu neferleri ve bahriyeliler elbiselerinin göğüslerinde Troçki'nin,

Lenin'in resimlerini taşıyan kadın, erkek amelelerle yığılmışlar. Bu gece bütün eğlence mahalleri onlar için bedava. Kızdan ayrılırken sönük alev gözlerini gözlerime dikerek bana bir adres verdi. Bir Komsomol kulübünün adresi. Bu gece orada buluşacağız. Yemek yerken hep Troçki'yi düşünüyordum. Doğrusu çok velûd bir muharrir. Pravda ve Izvestiya gazetelerinde her gün mutlaka bir iki makalesi vardır. Hem de ne garip makaleler. Bazen dünya siyasetinin uzun ve derin bir tahlilini yapar. Bazen Marksizmin en ağır nazariyelerini kucaklar, bazen de "küfretmeyelim" diye nasihat verir. Edebiyat hakkında üç ciltlik yeni bir eser yazdı. Orduya, sevkülceyşe, tayyareciliğe ait mühim kitapları var... Velhasıl temas etmediği mevzu kalmamış gibi... Geçenlerde gençlere ithaf ettiği bir makalede: "İlmin granitten kayasını dışerinizle kemirmelisiniz!" diyordu...

Kaynak:

Komintern Belgelerinde Nâzım Hikmet, der. Erden Akbulut, İstanbul: TÜSTAV, 2002

Troçki anlatıyor
Rusyanın dünkü hâkimi, matbuat erkânını, müctemian kabul etti

Yeni bir cihan harbi muhakkaktır
Troçki nasıl vakit geçiriyor, ne yapıyor, nasıl geziniyor, nasıl konuşuyor?

Muharririmizin intibaları

Şehrimizde Tokatlıyan atlıların müctemian bir edisinde olan M. Troçki dün saat 12 de İstanbul gazetelerine kabul olmuştur. Bu başda müctemian gazetelerimizden eden 15-20 gazetesine Troçkinin kopuk aramız harbi intibakından pek fazla delilleriyle Troçki muharririmize ayakta yan gösterilmiştir gülerik dedi ki:

— Odanın İstanbul gazetelerini takip edemiyordum, büyük düşüncelerim. Siz bizim için bir makale için buraya gelmişsiniz...

Troçki, bizzat sonra, ellerinde fotoğraflı makaleleriyle gelen gazetecileri baştan ayışa köder atıldıkları zana dedi ki:

— Resmini çizimekte maruzum, bu sebeple sevdi fe

Troçkinin alındığı hall

İstanbul, 10 Ocak 1921. İstanbul gazetelerine kabul edilmiş M. Troçkinin (1879-1921) intibakından ve muharririmize (1921) diğer intibakından (1921) ayışa köder atıldıkları zana dedi ki: Troçki, bizzat sonra, ellerinde fotoğraflı makaleleriyle gelen gazetecileri baştan ayışa köder atıldıkları zana dedi ki: Resmini çizimekte maruzum, bu sebeple sevdi fe

Lev Troçki: Bir önderin daha ötesinde

José Carlos Mariátegui

Perulu devrimci Marksist J.C. Mariátegui (1894-1930) bu metni 19 Nisan 1924'te Variedades'te (Peru) kaleme aldı. Aşağıda Türkçesi sunulan metin, Michael Pearlman'ın marxists.org'da yer alan İngilizce çevirisi esas alınarak Kaan Gündeş tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Troçki sadece bir önder değil ama aynı zamanda bir filozof, tarihçi ve devrimin eleştirmenidir. Kuşkusuz devrimin hiçbir eleştirmeni devrimin köklerinin ve kaynaklarının panoramik ve kesin bir görüntüsüyle yetinmek istemez. Örneğin Lenin modern tarihin yönelişini ve onun olaylarının anlamını hissetmek ve kavramak yönündeki eşsiz kabiliyetiyle diğerlerinden ayrılıyordu. Ama Lenin'in nüfuz edici çalışmaları sadece politik ve ekonomik sorunlara değindi. Diğer yandan Troçki, devrimin felsefe ve sanat üzerindeki sonuçlarıyla da ilgilendi.

Troçki yeni sanatın gelişini, proleter sanatın ortaya çıkışını duyuran yazarlar ve sanatçılarla polemiklere giriyor. [1] Devrim şimdiden kendi sanatına sahip mi? Troçki kafasını sallıyor. "Kültür" diye yazıyor, "mutluluğun ilk aşaması değildir; o bir nihai sonuçtur." Şu an için proletarya enerjisi-

ni burjuvaziye mağlup etme mücadelesine ve kendi ekonomik, politik ve eğitimsel sorunlarının çözümü faaliyetine harcıyor. Yeni düzen hala oldukça embriyonik ve yeni yeni türüyor. Kendisi bir oluşum aşamasında.

Proleter sanatın şu anda doğması mümkün değil. Troçki sanatın gelişimini, bir dönemin canlılığının ve değerinin en yüksek ifadesi olarak tanımlar. Proleter sanat devrimci mücadelenin parçalarının betimlenmesi değil, ama devrimden fıskıran hayatın, onun yaratımlarının ve onun meyvelerinin betimlenmesi olacak. Dolayısıyla yeni bir sanattan bahsetmek söz konusu olamaz. Yeni toplumsal düzen gibi sanat da bir muhakeme ve hatta döneminden geçiyor. "Devrim, artık sanatçıya bir yabancı felaket gibi gelmediğinde, kendisinin sanattaki imajını değiştirecektir." Yeni sanat, yeni tipte bir insanlık tarafından üretilecektir. Ölmekte

olan ile doğmakta olan gerçekliğin çatışması yıllar sürecektir. Bunlar muharebe ve yorgunluk yılları olacak. Ancak bu yıllar geçtiğinde, yeni insan örgütlenmesi kurulduğunda ve güvence altına alındığında proleter sanatın gelişimi için gerekli koşullar var olacak. [2] Bu geleceğin sanatının asli nitelikleri neler olacak? Troçki birtakım öngörüler formüle ediyor. Geleceğin sanatı, kendi yargısına göre, *“kötümserlikle, şüphecilikle ve bütün diğer entelektüel yorgunluk biçimleriyle uzlaşmaz olacaktır. O yaratıcı inançla dolu olacak, geleceğe dair sınırsız bir inançla dolu olacak.”*

Bu kesinlikle keyfi bir tez değil. Umutsuzluk, nihilizm, çağdaş edebiyatın çeşitli derecelerde içerdiği marazilik, tükenmiş, yıpranmış, çürümüş bir toplumun karakteristik özellikleridir. Gençlik iyimser, olumlu ve neşeli; yaşlılar şüpheci, olumsuz ve huysuz. Genç bir toplumun felsefesi ve sanatı, sonuç olarak bunak bir toplumun felsefesi ile sanatından farklı bir tona sahip olacak.

Troçki'nin düşüncesi, diğer varsayımları ve yorumları bu yolda irdeliyor. Burjuva kültürel ve entelektüel çabaları esas olarak üretim tekniği ile mekaniğinin gelişimine yönelmiş durumda. Bilim öncelikli olarak giderek daha da tamamlanmış bir mekanizasyon oluşturmak için uygulanıyor. Egemen sınıfın çıkarları üretimin rasyonalizasyonuna ve dolayısıyla geleneğin rasyonalizasyonuna karşı. İnsanlığın kaygıları nihayet kullanışlı. Çağın ülküsü kâr ve tasarruf. Zenginliğin birikimi insan hayatının temel amacı gibi gözüküyor. Ve doğrusu, yeni düzen, devrimci düzen, geleneği rasyonelleştirecek ve insanlaştıracak. O, burjuva düzenin yapısı ve işlevi dolayısıyla çözmekte başarısız olduğu sorunları çözecek. O, ev içi kölelikten kadınların özgürleşmesini sağlayacak, çocukların toplumsal eğitimini güvence altına alacak ve evliliği ekonomik kaygılardan kurtaracak. Materyalist olmakla eleştirilen ve kınanan sosyalizm, bu bakış açısından, kapitalist örgütlenme ve yöntem tarafından ezilen manevi ve ahlaki değerlerin sonunda bir iyileşmesi, bir yeniden doğuşu olacak. Eğer maddi ihtiraslar ve çıkarlar kapitalist dönemde galip geldiyse, proleter dönemde, [bu dönemin] doğası ve kurumları etik çıkarlarda ve e-reklerde kendi ilhamını bulacak.

Troçki'nin diyalektiği bizi, Batı'nın ve insanlığın geleceğine dair iyimser bir vizyona taşıyor. Spengler Batı'nın mutlak düşüşünü duyuruyor. Bu teoriye göre sosyalizm, yalnızca uygarlığın gidişatın-

daki bir aşama. Troçki krizi, kapitalist toplumun alacakaranlığındaki bir burjuva kültür olarak belirliyor. Bu kültür, bu eski ve nefret edilesi toplum yok oluyor; onun bağırsaklarından yeni bir kültür, yeni bir toplum doğuyor. Kökü çok daha geniş olan ve kapsamı, selefine göre daha canlı olan yeni bir egemen sınıfın yükselişi, insanlığın akli ve ahlaki enerjisini yenileyecek ve arttıracak. İnsanın ilerleyişi o zaman ekteki büyük aşamalara bölünmüş olarak görünecektir: Antikite (kölelik rejimi); Orta Çağlar (kulluk rejimi); kapitalizm (ücretli emek rejimi); sosyalizm (toplumsal eşitlik rejimi). Proleter devrimin otuz veya elli yılı, diyor Troçki, bir geçiş dönemi anlamı taşıyacak.

Oldukça zarif bir biçimde ve derinlemesine bir şekilde bunları teorileştiren adam, Kızıl Ordu'ya söylev veren ve onu teftiş eden adamla aynı mı? Belki de bazı insanlar sadece bir dolu portrenin ve karikatürün öznesi olan savaşçı Troçki'yle tanışıklar; zırhlı trenin Troçki'si, savaş bakanı ve başkomutan, Avrupa'yı bir Napolyoncu istilayla tehdit eden Troçki. Ve bu Troçki, aslında, var değil. O neredeyse münhasıran basın bir icadı. Gerçek Troçki, asıl Troçki, kendi yazılarında meydana çıkmıştır. Bir kitap bir insana daima, bir üniformaya kıyasla daha kesin ve dürüst bir imaj verir. Bir başkomutan bu kadar insanca ve insana yaraşır şekilde felsefe yapamaz. Foch'u, Ludendorff'u veya Douglas Haig'i Troçki'nin akli bakış açısıyla hayal edebilen var mı?

Savaşçı Troçki, Napolyoncu Troçki kurgusu, ünlü devrimcinin Sovyet Rusya'daki rolünün tek bir yönü üzerinden ilerliyor: Kızıl Ordu komutanı olması. Gayet iyi bilindiği üzere Troçki ilk olarak Dış İşleri Komiserliği'nde bulundu. Ama Brest-Litovsk müzakerelerinin son evresi onu bakanlığı bırakmaya zorladı. Troçki Rusya'nın Alman militarizmine Tolstoycu bir tavırla karşı çıkmasını istedi: Dayatılan bir barışı reddetmek ve düşmanın önünde, savunmasızca, kolları kavuşturmak. [3] Lenin, biraz daha politik sağduyuyla, uyarlanmayı tercih etti. [4] Savaş Komiserliği'ne geçen Troçki Kızıl Ordu'yu örgütlemekle görevlendirildi. Bu görevde Troçki, bir örgütçü ve bir gerçekleştirci olarak kapasitesini gösterdi. Rus ordusu feshedildi. Çarlığın düşüşü, devrimin gelişimi ve savaşın bitmesi ordunun sonunu getirdi. Sovyetler onu yeniden inşa etmek için araçlardan yoksundu. Neredeyse hiç savaş malzemesi kalmamıştı. Monarşist subaylar ve genel kurmay, bariz ge-

rici meşreplerinden ötürü kullanılamazdı. O an için Troçki, İttifak'ın askerî görevlilerinin teknik yardımından yararlanmaya çalıştı ve İtilaf'ın Almanya'ya karşı Rusya'nın yardımını almaya dair ilgisinden yararlandı. Ancak İttifak görevlileri her şeyden daha çok Bolşeviklerin düşmesini istiyordu. Onlarla müttefikmiş gibi davransalar da, bu onları daha iyi baltalamak içindi. İttifak görevlileri arasında, Troçki yalnızca bir tane sadık iş ortağı bulabildi: İdeallerinden ve insanlarından etkilenerek sonunda devrime katılan Fransız büyükelçiliği personelinden Yüzbaşı Jacques Sadoul. Sonuç olarak Sovyetler İttifak diplomatlarını ve askerî personelini Rusya'dan atmak zorunda kaldı. Ve bütün zorlukların üstesinden gelerek Troçki, dışardaki ve içerdeki bütün düşmanların saldırılarına karşı devrimi muzafferce savunan güçlü bir ordu yarattı. Bu ordunun ilk çekirdeğini öncüden ve komünist gençlikten gelen iki yüz bin gönüllü oluşturuyordu. Ama Sovyetler için en riskli dönemde, Troçki beş milyondan fazla askeri olan bir orduya kumandanlık etti.

Ve tıpkı eski başkomutanı gibi, Kızıl Ordu da dünya askerî tarihinde yeni bir örnektir. O, bir devrimci ordu olarak rolünü algılayan ve hedefinin devrimi savunmak olduğunu asla unutmayan bir ordudur. Dolayısıyla onun ruhu özel olarak bütün savaş yanlısı, emperyalist hissiyatları dışlıyor. Onun disiplini, örgütlenmesi ve yapısı devrimcidir. Belki de başkomutan Romain Rol-

land üzerine bir makale kaleme alırken, askerler Tolstoy'a başvuruyor veya Kropotkin okuyorlardı.

Dipnotlar:

[1] Troçki'nin bu konudaki meşhur polemigi için bkz. Lev Troçki, *Edebiyat ve Devrim*, Kabalcı Yayınları, Çeviri: Hüsen Portakal, 1989. Troçki, Lenin ile birlikte "Proletkült" taraftarlarına karşı bir mücadele başlatmış ve genç işçi devletinin, daha sonralarında Maocu iktidarın yapacağına benzer şekilde ütopyik bir maceracılığa savrulmaması için, kültür sorunlarına dair ayakları yere basan materyalist bir program geliştirmesini önermişti.

[2] Mariategui burada "proleter sanat" tabirini kullanıyor olsa da, Troçki temel olarak bu tabirin kullanılmasına da karşıydı. Ayrıntılarına, açık olan sebepler dolayısıyla burada giremeyecek olsak da, Troçki "proleter sanat" yerine "sosyalist sanat" deyimini öneriyordu; zira proletarya diktatörlüğünün bir geçiş dönemi olması gerçeği üzerinden, kendi sanatını yaratacak olanın geçiş döneminin değil, sınıfsız toplumun kendisinin olduğunu ileri sürüyordu.

[3] Mariategui burada açıkça yanılıyor. Troçki Brest-Litovsk Barış Görüşmeleri'nde Sovyet Hükümeti'ni temsil etti. Bu esnada parti yönetimi içinde Lenin'in "hemen barış" politikası 15 oy alırken, Buharin'in "devrimci savaş" politikası 32 oy almıştı. Lenin, önergesinin kabul edilmemesi durumunda istifa edeceğini deklare etti. Isac Deutscher ünlü biyografisinde, Lenin'in önerisinin yenilmek üzereyken gözlerin Troçki'ye çevrildiğini ve insanların onu ikna etmeye çalıştığını yazar. Lomov-Opokov, Troçki'ye, Lenin olmadan da iktidarı yürütebileceklerine dair bir öneride bulundu. Daha sonra ÇEKA başkanı olacak olan Dzerjinski, partinin Lenin'in çekilmesini karşılayabilecek güçte olduğunu iddia etti. Troçki, savaş yanlılarına kulak asmayıp Lenin'in önergesine oy verdi. Dolayısıyla Brest-Litovsk sorununa dair Lenin ile Troçki nihai olarak ortak bir tutum aldılar. Lenin'in önerisi lehine oy kullanmadan önce ise Troçki'nin tutumu şöyle özetlenebilir: Ne barış, ne savaş; Alman devrimi yetişene kadar diplomatik oyalama taktiği.

[4] Yukarıdaki notumuza benzer şekilde, Lenin'in barış konusunda ısrarcı olan tutumunun, bir "uyarlanma" olarak yorumlanabileceği görüşünde değiliz.

Zaferin örgütleyicisi: Lev Troçki

Karl Radek

Bu makale ilk olarak 1923 yılında Pravda'da yayımlanmış ve İngilizce çevirisi aynı yıl Komintern'in basın bülteni Inprecor'da yapılmıştır. Dolayısıyla Radek'in, Kızıl Ordu'nun yaratılmasında ve iç savaş zaferlerinde Troçki'nin rolüne dair değerlendirmesi, o zamanın tüm Komünist hareketi tarafından yapılan resmi övgü gereğidir. Yazarının sonraki sefil kaderine rağmen makale büyük önemini korumaktadır. Bu makale, devrimin büyük örgütleyici dehasına, onun yanında savaşan bütün bir neslin gösterdiği takdirin bir ispatıdır. Stalinist tahrif aygıtının çabaları nafiledir. Bu çabalar, "Rus Devrimi'nin geçmişindeki bu parlak sayfanın daima Lev Davidoviç Troçki'nin adıyla anılacağı" gerçeğini silemez. Makale marxists.org sitesindeki orijinalinden Merve Şanlıdağ tarafından Türkçeleştirilmiştir. [1]

Tarih, partimizi çeşitli görevlere hazırlayagelmiştir. Ancak devlet aygıtımız veya ekonomik faaliyetimiz ne kadar kusurlu olsa da, partinin tüm geçmişi yeni bir ekonomik düzen ve yeni bir devlet aygıtı oluşturmaya psikolojik olarak hazırlanmıştır. Tarih bizi diplomasiye bile hazırlamıştır. Dünya politikasının Marksistlerin zihnini hep meşgul ettiğinden bahsetmeye pek gerek yok. Bununla birlikte, diplomatik tekniğimizi kusursuz hale getiren şey Menşeviklerle yapılan sonsuz tartışmalar oldu ve Yoldaş Çiçerin [2] diplomatik nota vermeyi o mücadeleler sırasında öğrendi. Ekonominin mucizesini yeni yeni öğrenmeye baş-

lıyoruz. Devlet aygıtımız çatırıyor. Ancak tek bir şeyde son derece başarılı olduk: Kızıl Ordu'muzda. Bunun yaratıcısı ve merkezi iradesi Yoldaş Lev Davidoviç Troçki'dir.

Alman ordusunun yaratıcısı General Moltke, diplomatların kaleminin askerlerin kılıcının çıkardığı işi mahvedebileceği tehlikesinden sık sık bahsetmiştir. Aralarında klasik yazarlar olsa da dünya genelindeki savaşçılar, kalemle kılıcı karşı karşıya getirmiştir. Proleter devriminin geçmişi, kalemin tekrar kılıç şeklinde dövülebileceğini göstermektedir. Troçki dünya sosyalizminin en iyi yazarlarından biri olmasına rağmen bu ede-

bi avantajlar onu ilk proleter ordusunun lideri ve örgütleyicisi olmaktan alıkoymamıştır. Devrimin en iyi politika yazarının kalemi tekrar kılıç şeklini almıştır.

Marksist askeri literatür kısıtlıydı

Bilimsel sosyalizm literatürü Yoldaş Troçki'ye yardımcı oldu, ancak partinin dünya emperyalizmi tehdidi karşısında yüz yüze geldiği sorunların çözümünde bu yardım çok küçüktü. Savaş öncesi sosyalist yazının tamamına baktığımızda, askeri konular üzerine yalnızca dört çalışma görmekteyiz (Engels'in *Anti-Dühring*'indeki strateji geliştirmeye yönelik bazı bölümler gibi az bilinen birkaç çalışması ve Mehring'in Lessing üzerine muhteşem kitabının Büyük Friedrich'in savaş faaliyetleriyle ilgili bazı bölümleri hariç): August Bebel'in milis üzerine broşürü; Gaston Moch'un milis üzerine kitabı; Schulz'un savaş tarihi üzerine iki cildi ve Jaurès'nin Fransa'da milis fikrinin propagandasına yönelik kitabı. Schulz ve Jaurès'nin çok kıymetli kitapları dışında, sosyalist yazının Engels'in ölümünden itibaren askeri konular üzerine yayımladığı her şey kötü ve amatörceydi. Ancak Schulz ve Jaurès'nin bu eserleri bile Rus Devrimi'nin neyle karşı karşıya olduğu sorusuna bir cevap bulamadı. Schulz'un kitabı, son birkaç yüzyılın strateji ve askeri örgütlenme biçimlerinin gelişimini incelemekteydi. Bu kitap, tarihsel araştırmanın Marksist yöntemlerinin uygulanmasına yönelik bir teşebbüstü ve Napolyon dönemiyle son buluyordu. Jaurès'nin parlak ve zekice kitabı ise onun askeri örgütlenme sorunlarına tam anlamıyla aşına olduğunu göstermektedir, ancak bu becerikli reformizm temsili, kapitalist orduyu bir ulusal savunma aracı haline getirmede ve burjuvazinin sınıf çıkarlarını savunma işlevinden azat etmede endişeli olduğu temel bir hataya düşmektedir. Dolayısıyla Jaurès militarizmi geliştirme eğilimine tutunamamış ve savaş sorunundaki abes demokrasi fikrini ordu sorununa taşımıştır.

Kızıl Ordu kavramının kökeni

Yoldaş Troçki'nin savaştan önce kendini askeri bilgi sorunlarıyla ne ölçüde meşgul ettiğini bilmiyorum. İnaniyorum ki bu tür sorulara dair üstün içgörülerini kitaplardan kazanmadı, aksine bu yöndeki dürtüsünü dünya savaşının son provası olan Balkan Savaşı'ndaki muhabirlik görevinde edindi. Fransa'daki (savaş sırasında) geçici ikamet sırasında savaş tekniği ve ordu mekanizması konusunda bilgi birikimini derinleştirmiş olma-

sı muhtemeldir. *Kiev Mysl* gazetesine dahiyane savaş taslaklarını oradan göndermişti. Ordu ruhunu ne kadar muhteşem bir şekilde kavradığı bu çalışmada görülebilir. Marksist Troçki'nin tek gördüğü ordu, top ve teknik gibi harici disiplinler değildi. O aynı zamanda savaş aygıtı işlevi gören yaşayan insanları, savaş meydanında büyüyen taarruzu da gördü.

Troçki, Enternasyonal'in çürüme nedenlerinin ayrıntılı bir analizini sunan ilk broşürün yazarıdır. Troçki, bu büyük çürüme karşısında bile sosyalizmin geleceğine dair inancını kaybetmemiştir. Aksine, burjuvazinin kendi zaferini sağlama almak amacıyla birleşik proletaryaya işleme çabaladığı tüm özelliklerin yakında burjuvazinin aleyhine döneceğinden ve yalnızca devrimin değil aynı zamanda devrimci orduların da zeminini işlevi göreceğinden son derece emindi. Ordunun sınıf yapısını ve ordu ruhunu kavrayışını gözler önüne seren en dikkate değer belgelerden biri, Kerenski taarruzunda yaptığı konuşmadır (ilk Sovyet Kongresi'nde ve Petrograd İşçi ve Asker Konseyi'nde olduğunu düşünüyorum). Troçki, konuşmasında taarruzun yalnızca teknik ve askeri açıdan değil, aynı zamanda ordunun durumunun politik analizi temelinde de başarısız olacağını öngörmüştü.

“Siz,” dedi Menşeviklere ve SR'lara hitaben, “*hükümetten savaşın hedeflerinin revizyonunu talep ediyorsunuz. Bunu yaparak, Çarlığın ve burjuvazinin duyulmamış fedakarlıklar istediği orduya, eski hedeflerin Rus köylüleri ve proletaryasının çıkarlarına karşılık gelmediğini söylemektесiniz. Savaş hedeflerini revizyondan geçirmediniz. Çarın ve vatanın yerini alabilecek hiçbir şey yaratmadınız, buna rağmen ordudan kanını bir hiç için dökmesini istiyorsunuz. Hiçlik için savaşamayız ve maceramız yıkımla sonlanacaktır.*”

Troçki'nin Kızıl Ordu'nun örgütleyicisi olarak yüceliğinin sırrı, soruna yönelik tavrındadır.

Büyük askeri yazarların tümü, savaşta moral etmenin son derece belirleyici önemini altını çizerek. Clausewitz'in harika kitabının yarısı bu soruya adanmıştır. İç savaşta zaferimiz bütünüyle, Troçki'nin savaşta moral etmenin önemine dair bu bilginin gerçekliğimize nasıl uygulanacağını bildiği koşullar sayesinde. Çar yanlısı eski ordu parçalandığında, Kerenski hükümetinin savaş bakanı Verkhovsky eski askeri sınıfların tasfiye edilmesini, cephenin arkasındaki askeri yetki-

lilerin kısmen azaltılmasını ve ordunun yeni unsurlarla yeniden örgütlenmesini teklif etmiştir. Yönetimi ele geçirip siperleri boşalttığımızda pek çoğumuz aynı teklifte bulunduk. Ancak bu fikir tam anlamıyla bir ütopyaydı. Kaçan Çarlık ordusunun yerini yeni kuvvetlerle doldurmak imkânsızdı. Bu iki dalga kesişip birbirlerini keserdi. Eski ordunun tamamen dağıtılması gerekiyordu; yeni ordu, Sovyet Rusya'nın işçilere ve köylülere devrimin kazanımlarını savunmaları için gönderdiği uyarı üzerine kurulabilirdi ancak.

Nisan 1918'de, zaferimizden sonra orduda kalan en iyi Çarcı subaylar, ordunun örgütlenmesi planını hazırlamak için yoldaşlarımızla ve Müttefiklerin bazı askeri temsilcileriyle bir araya geldiler. Troçki bu planı günlerce sükûnetle dinledi (bu sahneyi net anımsıyorum). Bunlar, gözlerinin önünde gerçekleşen ayaklanmayı kavrayamamış insanların planlarıydı. Bir ordunun eski kalıplara göre nasıl örgütleneceği sorusuna her biri yanıt verdi. Ordunun üzerine kurulu olduğu insan malzemesinde biçimlenen değişimi kavrayamamışlardı. Yoldaş Troçki'nin Savaş Komiseri sıfatıyla örgütlediği ilk gönüllü birliklere savaş uzmanları nasıl da gülmüştü! En iyi Rus askeri yazarlardan biri olan Borisov, tekrar tekrar rastlamak zorunda kaldığı o Komünistlere, bu girişimin hiçbir sonuç vermeyeceğini ve ordunun yalnızca zorun-

lu askerlik temeli üzerinde kurulup sıkı disiplinle yönetilebileceğini temin etti. Gönüllü birliklerin, yapının üzerine dikileceği sağlam temeller olduğunu ve köylü-işçi kitlelerin, geniş kitlelerin karşısında ölümcül bir tehlike olmadıkça tekrar savaş bayrağı etrafında toplanamayacağını idrak edememişti. Troçki, gönüllü ordunun Rusya'yı kurtarabileceğine tek bir an bile inanmaksızın, onu yeni bir ordunun yaratılması için gereken araç olarak örgütledi.

Burjuva uzmanlardan faydalanma

Troçki'nin örgütçü dehası ve yürekli fikirleri, orduyu yaratmak için savaş uzmanlarından faydalanmaktaki cesur kararlılığıyla daha net ifade edilebilir. Her iyi Marksist, iyi bir ekonomik aygıt oluştururken eski kapitalist düzenin yardımının hâlen gerektiğinin bilincindedir. Lenin bu teklifi Sovyet güçlerinin görevleri üzerine Nisan konuşmasında mutlak kararlılıkla savunmuştur. Ancak cumhuriyetin savunusu adına Çar yanlısı subaylarla bir ordu aygıtı yaratabileceğimiz fikri inatçı bir dirençle karşılaştı. Yeni silahsızlandırılan Beyaz Ordu subaylarının tekrar silahlandırılmasını kim aklına getirebilirdi? Bu nedenle çoğu yoldaş sorgulandı. Sözde sol komünistlerin yayın organı *Komünist*'in editörleri arasında bu sorun üzerine gerçekleşen bir tartışma anımsıyorum; kurmay subaylarının göreve alınması sorunu neredeyse bir ayrı-

liğa yol açmıştı. Gazetenin editörleri ise partinin en iyi tahsil görmüş teorisyenleri ve uygulayıcıları arasındaydı. Buharin, Ossoński, Lomov ve W. Yakovlev'in adlarını anmak yeterli olacaktır. Savaş sırasında askeri örgütlerimize alınan yoldaşlarımızdan oluşan geniş çevrelerde daha da büyük bir güvensizlik söz konusuydu. Askeri görevlilerin güvensizliğini gidermek ve eski subayların bilgisinden faydalanmayı kabul etmelerini sağlamak ancak Troçki'nin toplumsal gücümüze duyduğu ateşli inançla mümkündü. Bu inanç, savaş uzmanlarının politikalarını bize dayatmalarına izin vermeksizin maharetlerinden faydalanabileceğimiz ve ilerici işçilerin devrimci teyakkuzunun, subayların karşıdevrimci girişimlerinin üstesinden gelebilmelerini sağlayacağı inancıydı.

Troçki'nin kendine çeken enerjisi

Galip çıkmak için, ordunun demir iradeye sahip bir kişi tarafından yönetilmesi ve bu kişinin hem partinin sonsuz güvenine hem de bu güçlü iradeyle, bize hizmet etmeye zorlanan düşmana boyun eğdirme becerisine sahip olması gerekiyordu. Ancak Yoldaş Troçki, en yüksek rütbeli subayları bile enerjisine bağlamayı başarmakla yetinmedi. Daha fazlasını yaptı: Savaş uzmanları arasındaki en iyi unsurların güvenini kazanmayı ve onları Sovyet Rusya'nın düşmanları olmaktan çıkarıp onun sağlam destekçilerine dönüştürmeyi başardı. Brest-Litovsk müzakereleri sırasında Troçki'nin bu zaferlerinden birine tanık olmuştum. Brest-Litovsk'ta bize eşlik eden subaylar, bize karşı çok mesafeli bir tavır takınmışlardı. Yalnızca Bolşevikler ve Alman hükümeti arasında epeydir süregelen bir ticari işin üzerini kapatmaya yarayan bir güldürüye katılıyormuş düşüncesiyle, uzmanlık rollerini büyük bir tenezzülle yerine getirmişlerdi. Ama Troçki'nin Alman emperyalizmine karşı Rus devriminin ilkeleri adına yürüttüğü mücadeledeki tavrı, toplantı salonundaki herkesi, Rus proletaryasının bu tanınmış temsilcisinin moral ve ruhsal zaferini hissetmeye zorladı. Savaş uzmanlarının bize olan güvensizliği, büyük Brest-Litovsk dramasının gelişmesiyle orantılı olarak ortadan kayboldu.

Eski rejimin önde gelen subaylarından olan ve Sovyet Rusya'ya korku güdülleriyle değil de vicdanen yardım etmeye başlayan Amiral Altvater'in bir gece odama gelip şunu dediğini çok net anımsıyorum: *"Beni bunu yapmaya zorladığın için buraya geldim. Size inanmamıştım; ancak artık bu ül-*

keye hizmet ettiğim inancıyla size yardım edeceğim ve görevimi daha önce hiç olmadığı gibi yerine getireceğim." Troçki'nin en büyük zaferlerinden biri, düşman taraftan bizim tarafımıza yalnızca zorluktan geçenleri bile Sovyet hükümetinin gerçekten de Rus halkının refahı için savaştığına ikna etmesiydi. İçteki cepheye karşı kazanılan bu büyük zaferin, düşmana karşı kazanılan bu manevi zaferin, yalnızca Troçki'nin kendisine evrensel itibar kazandıran sağlam enerjisinin değil, yalnızca devrimin iradesiyle ordunun başına getirilen bu sosyalist yazar ve halk liderinin askeri çevrelerde kazandığı yüksek otoritenin ve derin manevi gücün sonucu olmadığı ortadadır. Bu zafer aynı zamanda ordudaki on binlerce yoldaşımızın özverisini, tüm kademelerimizde sıkı disiplini, hedeflerimize doğru tutarlı bir mücadeleyi gerekli kılmıştır. Ayrıca daha dün savaş alanından kaçan kitlelerin, bugün ülkeyi savunmak için çok daha zor koşullar altında yeniden silahlandığı bir mucizeyi de gerektirmiştir.

Bu politik-psikolojik kitle faktörlerinin önemli bir rol oynadığı inkâr edilemez bir gerçektir. Bununla birlikte bu etkinin en güçlü, en yoğun ve çarpıcı ifadesi Troçki'nin karakterinde kendini gösterir. Rus devrimi, en büyük temsilcisinin beyni, sinir sistemi ve kalbiyle hareket etmiştir. Çekoslovakya ile ilk silahlı girişimimiz başladığında, parti ve lideri Troçki, politik kampanya ilkesinin -Lasalle'in zaten öğrettiği gibi- savaşa ve mücadeleye "çelik gibi argümanlarla" nasıl uygulanabileceğini gösterdi. Tüm maddi ve manevi gücümüzü savaşa yoğunlaştırdık. Tüm parti bunun gerekliliğini kavradı. Ancak bu gereklilik, en iyi ifadesini Troçki'nin çelik gibi duruşunda da bulmaktaydı. Mart 1920'de Denikin'e karşı zaferimizin ardından Troçki parti konferansında şunları söylemişti: *"Beyazlara karşı zafer kazanmak için tüm Rusya'yı kasıp kavurduk."* Bu kelimelerde yine zaferi garantiye almak için gereken benzersiz bir irade görürüz. Savaş narasının vücut bulmuş hali olan, tehlike çanlarını çalan, herkesten bu kanlı gerekliliğe şartsız bağlı olmasını talep eden iradenin ta kendisine dönüşecek birine ihtiyacımız vardı.

Lev Davidoviç devrimin canlı örneği

Troçki gibi çalışan, kendine Troçki kadar az zaman ayıran, askerlerle ancak Troçki'nin konuştuğu gibi konuşabilen bir kişi silahlı işçilerin önderi haline gelebilirdi ancak. O, her şeyin tek bir kişide vücut bulmuş haliydi. Uzmanların verdiği stra-

tejik tavsiyeyi enine boyuna düşündü ve toplumsal güçlerin oranını doğru şekilde tahmin ederek birleştirdi. Karargâha gerçek bir ordunun ne olduğunu ve nasıl işleyeceğini gösteren, on bin komünistten oluşan on dört cephenin dürtülerini tek bir harekette nasıl bir araya getireceğini biliyordu. Tüm bunları tek bir stratejik plan ve bir örgüt şeması etrafında nasıl birleştireceğini kavramıştı. Tüm bu muazzam çaba esnasında, moral etmenin savaşta önemine dair bilginin nasıl uygulamaya konacağını herkesten daha iyi anlamıştı.

Bu strateji uzmanı, askeri örgütleyici ve politikacı kombinasyonu, tüm bu sıkı çalışma boyunca Troçki'nin komünist yazar Demyan Bedny ve ya sanatçı Moor'un (komünist gazeteler, afişler vb. için siyasi karikatürler çizmiştir) savaş açısından önemini takdir ettiği gerçeğiyle ayırt edici olmaktadır. Ordumuz bir köylü ordusuydu ve işçiler ve işçi sınıfının temsilcilerinin önderliğindeki bu köylü ordusu açısından proletarya diktatörlüğü, Troçki'nin kişiliğinde ve onunla hareket eden yoldaşlarda hayat buldu. Parti aygıtımız aracılığıyla Troçki, savaştan dolayı yorgun düşmüş köylü ordusunu kendi çıkarları için savaştıklarına sonuna kadar ikna edebilmişti.

Tarihin ayrılmaz bir parçası

Troçki, Kızıl Ordu'yu kurma çabasında tüm partiyle birlikte çalıştı. Parti olmasa bu görevi yerine getiremezdi. Ancak o olmasaydı, Kızıl Ordu'nun yaratılması ve zaferleri kesinlikle çok daha büyük fedakarlıklar gerektirirdi. Partimiz, muhteşem bir ordu kurmayı başaran ilk proleter parti olarak tarihe geçecektir. Rus devrimi tarihindeki bu parlak sayfa daima Lev Davidoviç Troçki adıyla; çalışma-

ları ve eylemleri, tüm dünyayı fethetmeye hazırlanan yeni nesil işçilerin yalnızca sevgisini kazanmakla kalmayıp aynı zamanda bilimsel çalışmalarında da yer alacak olan bu adamın adıyla hatırlanacaktır.

Notlar:

[1] Marxists.org sitesinin notu: Bu makalenin 1959 tarihli yeniden basımı aşağıdaki notla yayımlanmıştır:

Lev Troçki'nin olağanüstü karakter özelliklerinden biri, güçlü zekâsını daha önce uzmanlaşmadığı konularla bağlayabilmesiydi. Bu-

nu yaparken öyle yaratıcı bir etkililiğe sahipti ki oldukça kısa bir sürede bu konularda uzman olmakla kalmadı, teori ve pratiğe önemli yeni katkılarda da bulundu. Bu dikkate değer nitelik, Troçki'nin, genç Sovyetler Birliği'ni iç savaş ve emperyalist müdahaleden kurtaran kahraman Kızıl Ordu'yu neredeyse sıfırdan nasıl inşa ettiğini anlatan bir sonraki makalede savaş sanatı üzerinden örneklendirilmektedir. Makalenin yazarı olan 1885 doğumlu Karl Radek Polonya kökenli, parlak bir Alman devrimci liderdi ve Zimmerwald Konferansı'nın örgütleyicisiydi. Rus Devrimi sırasında Rusya'ya taşınıp Bolşeviklere katıldı ve 1919-1923 yılları arasında Komünist Enternasyonal'in başlıca liderlerinden biri ve Alman ilişkileri uzmanı haline geldi. 1923-1928 yılları arasında Sol Muhalefet'in bir üyesiydi ancak 15. Kongre'de partiden ihraç edilip Sibiryaya sürgün gönderildi ve kısa süre sonra Stalin'e teslim oldu. 1937 Moskova Duruşması'nda 10 yıl zorunlu çalışmaya mahkûm edilen Radek, muhtemelen 1942'de öldü veya idam edildi. Sonradan yaşadığı ahlaki çöküşü ve sefil sonuna rağmen uzun yıllar boyunca saygın bir Bolşevik lideriydi. 1923'te *Pravda*'da ve Komintern'in basın bülteni *Inprekor*'da yayımlanan bu makaledeki değerlendirme yalnızca kişisel bir övgü değildir, aynı zamanda Lenin zamanında Komünist hareketin Troçki'ye dair "zaferin örgütleyicisi" şeklindeki resmi görüşünü de temsil etmektedir.

[2] Georgi Çiçerin o sırada Sovyet Dış İşleri Komiseriydi (1923).

Devrimci silüetler: Lev Troçki

Anatoli Lunacharsky

Bu makale ilk olarak 1923 yılında Pravda'da yayımlanmış ve İngilizce çevirisi aynı yıl Komintern'in basın bülteni Inprecor'da yapılmıştır. Dolayısıyla Radek'in, Kızıl Ordu'nun yaratılmasında ve iç savaş zaferlerinde Troçki'nin rolüne dair değerlendirmesi, o zamanın tüm Komünist hareketi tarafından yapılan resmi övgü gereğidir. Yazarının sonraki sefil kaderine rağmen makale büyük önemini korumaktadır. Bu makale, devrimin büyük örgütleyici dehasına, onun yanında savaşılan bütün bir neslin gösterdiği takdirin bir ispatıdır. Stalinist tahrif aygıtının çabaları nafiledir. Bu çabalar, "Rus Devrimi'nin geçmişindeki bu parlak sayfanın daima Lev Davidoviç Troçki'nin adıyla anılacağı" gerçeğini silemez. Makale marxists.org sitesindeki orijinalinden Merve Şanlıdağ tarafından Türkçeleştirilmiştir. [1]

Troçki partimizin tarihine beklenmedik bir şekilde girdi ve girdiği andan itibaren bir deha olduğu belli etti. Benim duyduğuma göre, o sosyal demokrat eylemlerine okul sıralarında başlamış ve 18 yaşına basmadan sürgün edilmişti.

Sürgünden kaçtı. İlk olarak bölünmenin yaşandığı İkinci Parti Kongresi'ne gelerek dikkat çekti. Troçki insanları belagati, genç bir adam için fark edilir derecede fazla olan eğitimi ve özgüveniyle herkesi şaşırttı. Onun hakkında anlatılan, muhtemelen doğru olmayan fakat karakteristik olan bir anıya göre, Vera Ivanovna Zasluch Troçki'yle tanıştıktan sonra Plekhanov'un yanında her zamanki aşırılığı ile "Bu genç adam şüphesiz ki bir dahi!" diye bağırır ve Plekhanov toplantıyı "Bu yüzden Troçki'yi asla affetmeyeceğim" diyerek

terk eder. Plekhanov'un Troçki'yi sevmediği bir gerçektir fakat bunun nedeni Zasluch'in ona dahi demiş olması değil, Troçki'nin Plekhanov'a İkinci Kongre esnasında olağandışı bir hiddetle saldırması ve hakkında kaba ifadeler kullanmasıydı. Plekhanov o zamanlar kendini sosyal demokrat çevrelerde dokunulmaz majesteleri figürü olarak görüyordu. Onunla aynı fikirde olmayan dış çevre dahi ona başları eğik yaklaşıyordu ve Troçki'nin aldırılmazlığı onu kudurtmuştu. O zamanlar Troçki muhakkak ki gençlik kibri içindeydi. Gerçeği söylemek gerekirse, gençliğinden dolayı çok fazla ciddiye alınmıyordu, ama herkes hitabet yeteneğinin üstünlüğünü kabul ediyordu ve tabii onun tavuk değil, genç bir kartal olduğunu hissediyordu.

Ben onunla görece geç bir aşamada, 1905'teki

Ocak olaylarından sonra tanıştım [1]. Neredendi unuttum, bir yerden Cenevre'ye geldi. Bu kargaşanın [1905] sonucu olarak çağrıldığımız bir toplantıda konuşma yapmamız gerekiyordu. Troçki, geri kalanımızın aksine, sıra dışı bir biçimde zarif ve çok yakışıklıydı. Bu zarafet ve soğukkanlılık, karşısındaki kim olursa olsun onunla küçümseyici tavırlarla konuşma, bende hoş olmayan bir sarsıntı yarattı. Bacaklarını üst üste atan ve toplantıda yapacağı doğaçlama konuşma için notlar alan bu genç çitkırıldım aşırı bir hoşnutsuzluk duydum. Ama doğrusu Troçki müthiş konuştu.

Aynı zamanda benim ilk defa Fransızca, onun sa Almanca konuştuğu uluslararası bir toplantıda da konuşma yaptım. İkimiz de yabancı dillerin engel teşkil ettiğini gördük fakat bir şekilde bu çileyi de atlattık. Daha sonra hatırlıyorum ikimiz de — ben Bolşevikler o Menşevikler adına— ortak mali birikimlerle ilgili bir kurula atandık. Troçki burada açıkça sert ve küstah bir tavır takındı.

İlk devrimden (1905) sonra Rusya'ya dönene kadar onu bir daha görmedim. 1905 devriminin gelişimi boyunca da pek görmedim. Kendini yalnızca bizden değil, Menşeviklerden de ayrı tuttu. Genelde İşçi Temsilcileri Sovyet'inde çalışma yürüttü ve Parvus [2] ile birlikte oldukça militan, çok iyi düzenlenmiş küçük ve ucuz bir gazete çıkaran ayrı bir grup örgütledi [3].

Birinin Lenin'in huzurunda "Khrustalev'in yıldızı sönüyor ve şimdi Sovyet'teki güçlü adam Troçki" dediğini hatırlıyorum. Bunun üzerine Lenin'in yüzü bir anlığına düştü ve sonra "Eh, Troçki bunu parlak ve yorulmak bilmez çalışmasıyla hak etti" dedi.

Bütün Menşevikler arasından Troçki bize en yakın olanı. Fakat bir kere bile Menşeviklerle aramızdaki uzun yeniden birleşme tartışmalarına katıldığını hatırlamıyorum. Stockholm Kongresi'ne kadar çoktan tutuklanmıştı [4].

Tutuklandığı sırada Petersburg işçi sınıfı arasındaki popülerliği muazzamdı ve duruşmada gösterdiği etkili ve kahramanca tavır sayesinde daha da artmıştı. İtiraf etmeliyim ki 1905-1906 yıllarında, bütün sosyal demokrat önderler arasından yalnızca Troçki, genç yaşına rağmen, en hazırlık olanın kendisi olduğunu kuşkusuz biçimde gösterdi. Bütün bu önderlerde bulunan bir çeşit özel mülteci yüzeyselliğiyle hemhal bakış açısı en az Troçki'de bulunuyordu ve bu, o zamanlar Lenin'i bile etkilemişti. Troçki geniş, ulus çapında

siyasî bir mücadele yürütmenin gereklerini geri kalan herkesten iyi anlıyordu. Devrimden inanılmaz derecede büyük bir şöhretle çıktı, öyle ki ne Lenin, ne de Martov'un popülaritesi bu sırada hiç artmamıştı. Plekhanov yarı Kadet eğilimlerini sergilediği için büyük güç kaybetti [5]. Böylece Troçki en ön safa geçmiş oldu.

İkinci mülteciliği sırasında Troçki Viyana'ya gitti, dolayısıyla onunla daha nadir karşılaşmaya başladım.

Stuttgart'taki uluslararası konferansta alçakgönlüce davrandı ve bizden de aynısını bekledi, çünkü 1906'daki gerici dalga sonucunda devrim treninden atılmıştı ve dolayısıyla toplantının iradesini yönlendiremeyecektik.

Sonraları Troçki arabulucu çizgiden etkilendi ve partinin birliği fikrine kapıldı. Çeşitli üye toplantılarında bu amaç uğruna herkesten çok çaba harcamaya başladı ve Viyana'daki kendi *Pravda* gazetesinin ve kendi grubunun çalışmalarının üçte ikisini bu ümitsiz amaca ayırdı.

Ulaştığı tek başarı Merkez Komite toplantısında "tasfiyecileri" [6] partiden atmak oldu. *Vperiyod* ("İleri") gazetesi taraftarlarını neredeyse kovdu ve —çok zayıf bir bağ ile de olsa — Martovcular ve Leninciler arasındaki boşluğu yamamak için zaman buldu. İşte bu toplantıda, diğer şeylerle beraber, Kamenev Troçki'nin koruyucusu olarak ortaya çıktı (Kamenev tesadüfî olarak Troçki'nin kayınbiraderiydi.) Fakat ikilinin arasında sert bir çatlak ortaya çıktı ve Kamenev çok geçmeden Paris'e döndü. Burada, Troçki'nin partiyi bırakın partinin ufak bir grubunu bile örgütlemekte çok kötü olduğunu söylemeliyim. Koşulsuz destekçisi yoktu; Parti'ye kendini kabul ettirebilmesi tamamen kendi kişiliğinden kaynaklanıyordu. Menşeviklerin saflarına sığmadığı gerçeği, Menşeviklerin onu bir çeşit sosyal demokrat anarşist olarak damgalamasını getirdi ve Troçki'nin tüm hareketleri gözlerine battı. O sıralarda Bolşeviklerle olan tam uyumu şüphe götürmezdi. Troçki en çok Martovculara yakın olarak görülüyordu ve o da daima bu şekilde hareket etti.

Onun devasa kibri ve herhangi bir insanî nezaket göstermedeki veya insanlara kulak kabartmadaki yetersizliği veya isteksizliği, Lenin'i çevreleyen o albeniden yoksunluğu, Troçki'yi belirli bir yalnızlığa mahkum etti. Kişisel birkaç arkadaşının bile (elbette politik çevreden bahsediyorum), onun yeminli düşmanlarına döndükleri hatırlan-

malı; bunun bir örneği üsteğmen Semkovski [7] idi ve aynı şey kendisinin en gözde izleyicisi olan Skobeliev için de geçerliydi [8].

Troçki siyasî organları yönetmekte az yeteneğe sahip olsa da siyasî olayların devasa okyanusunda böylesi kişisel nitelikler oldukça önemsiz ve Troçki'nin olumlu becerileri asıl bu alanda kendini gösteriyordu.

Daha sonra Troçki'yle Kopenhag Kongresi'nde bir araya geldim [9]. Troçki geldiğinde, *Vorwärts*'da ("İleri") [10] ayırım yapmaksızın bütün Rus temsil heyetini aşağılayan bir makaleyi yayımlamayı uygun gördü; makalesinde onların bir dizi mülteceden başka kimseyi temsil etmediklerini ileri sürüyordu. Bu hem Bolşevikleri hem de Menşevikleri kızdırdı. Troçki'ye katlanamayan Plekhanov bir çeşit mahkeme önünde onu suçlama fırsatını elde etti. Bu bana haksız göründü ve Troçki lehine güçlü bir konuşma yaptım ve (Ryazanov'un [11] da katkılarıyla) Plekhanov'un planının suya düşmesinde katkım oldu. Biraz bu nedenden biraz da belki de tesadüfen, Troçki ile kongre boyunca görüşmelerim sıklaştı. Birlikte vakit geçirdik ve çoğunlukla siyasî birçok konu hakkında konuştuk ve iyi ayrıldık.

Vorwärts'çılar olarak Copenhag Kongresi'ni takiben Bologna'da ikinci parti okulumuzu yaptık ve Troçki'yi gazetecilik üzerine ve yanılmıyorsam Alman ve Avusturya Sosyal Demokratlarının parlamenter taktikleri ve Rusya'daki Sosyal Demokrat Partisi tarihi üzerine okumalarla ilgili dersler vermesi için davet ettik. Troçki teklifimizi kibarca kabul etti ve Bologna'da yaklaşık bir ay geçirdi. Şu bir gerçek ki, tüm bu süre boyunca siyasî çizgisini korudu ve öğrencilerimizi aşırı sol hattan çekip, kendinin sol olarak addettiği, arabulucu ve ılımlı bir yola oturtmaya çalıştı. Bütün çabası boşa olmasına rağmen öğrencilerimiz onun yüksek derecedeki etkileyici derslerinden oldukça hoşlandılar. Kaldığı bütün süre boyunca Troçki hiçbir zaman olmadığı kadar neşeliydi; keskin zekalıydı, bize karşı çok vefakârdı ve bırakabileceği en iyi izlenimi bıraktı. İkinci parti okulumuzdaki en önde gelen çalışanlardan biri oldu.

Troçki ile son görüşmelerim çok daha uzun ve samimi oldu. 1915'te Paris'teydik. *Nashe Slovo* ("Sözümüz") [12] isimli gazetenin yayın kuruluna katılmıştı ve tabii bu durum pek çok çekişmeye ve hoş olmayan olayların yaşanmasına yol açtı. Birişi onun bize katılmasından dehşete kapılmıştı, bu

kadar güçlü bir kişiliğin gazetenin tamamını ele geçirebileceğinden çekiniyordu. Fakat olayın bu kısmı önemsizdi. Troçki'nin Martov'a karşı tavrı çok daha acil bir sorundu. Biz içten bir şekilde, yeni bir enternasyonalizm temelinde, partinin tüm cephesinin Lenin'den Martov'a kadar tamamen birleşmesini istiyorduk. Bu amaç uğruna etkili bir konuşma yaptım ve bir dereceye kadar şu sloganın dayanak noktası bu konuşmadır: "Kahrolsun Savunmacılar [13], yaşasın bütün Enternasyonalistlerin birliği!" [14]. Troçki kendisini tamamen buna adadı. Bu uzun zamandır hayaliydi ve bütün geçmiş tavırlarını meşrulaştırır görünüyordu.

Bolşeviklerle uyuşmazlığımız yoktu, fakat Menşevikler ile ilişkiler kötü gidiyordu. Troçki elindeki bütün araçlarla, savunmacılarla bağını koparması için Martov'u ikna etmeye çalıştı. Yayın kurulunun toplantıları uzun tartışmalara döndü. Her seferinde Martov inanılmaz bir zekâsı, kurnaz tarzıyla savunmacılar ile yollarını ayırıp ayırmayacağı sorusuna kaçamak cevaplar verdi ve her seferinde Troçki ona müthiş bir öfkeyle saldırdı. Olaylar Troçki ile —Troçki'nin politik akıl olarak her zaman saygı duyduğu— Martov'u ve aynı zamanda biz sol enternasyonalistler ile Martov grubunu tamamen kopma noktasına getirdi.

O dönemde Troçki ile benim aramdaki siyasi ilişki iyice gelişti; sanırım o sıralar ilişkimizin en sıkı olduğu dönemdi: Diğer yayın kurulu üyelerine karşı onun düşüncelerini temsil ederken diğer editörlerin önerilerini de ona aktarmak bana düşmüştü. Mülteci öğrenci toplantılarında onunla ben sık sık aynı platformda konuşmalar yapıyorduk, birlikte Parti bildirgeleri yazdık; kısacası oldukça yakın bir ittifak içindeydik.

Troçki'yi her zaman büyük bir insan olarak gördüm. Bundan kim şüphe edebilir ki? Paris'te benim gözümde büyük bir devlet adamı olarak yükseldi ve sonraları daha da büyüdü gözümde. Bu, onu daha iyi tanımamdan mı, yoksa onun kendi yeteneklerini daha geniş bir ölçekte tamamıyla gösterebilmesinden veya devrim tecrübesinin ve sorunlarının onu gerçekten olgunlaştırmasından ve kanatlarını daha genişletmesini sağlamasından ötürü mü, bilmiyorum.

1917 baharının ajitasyon işi bu anıların kapsamına uymuyor, fakat müthiş eylemliliği ve parıldayan başarısının etkisi altında ona yakın olan bazı insanlar onu Rus devriminin gerçek önderi olarak görmeye başladılar. Bundan dolayı mese-

la, Troçki'ye büyük saygı duyan, M.S. Uritski [15] bana ve sanırım Manuilski'ye [16]: “Şimdi büyük devrim geldiğine göre, ne kadar zeki olursa olsun Lenin, Troçki'nin dehası yanında sönük kalmaya başlıyor” demişti. Bu tahmin bana yanlış gelmişti. Troçki'nin yeteneklerini ve güçlü kişiliğini abarttığı için değil; o zamanlar Lenin'in siyasi dehasının nerelere ulaşabileceğini henüz görmediğimiz için. Fakat tabii o dönemde Rusya'ya gelişinin heybetli başarısının ardından ve Temmuz günlerinden önce Lenin geri planda kaldı; çok konuşmuyordu, çok yazmıyordu, ama Bolşevik kampın örgütsel sorunlarının yönetimine girişmişti. Bu sıralarda Troçki Petrograd toplantılarında gürlüyordu.

Troçki'nin en bariz yetenekleri hatiplik ve yazarlıktı. Troçki'yi muhtemelen çağımızın en iyi hatibi olarak görüyorum. Kendi zamanımda en müthiş parlamenterlerin ve sosyalist halk meclislerinin hepsini ve burjuva dünyasının birçok ünlü konuşmacısını dinledim. Jaurès [17] dışında (bir de Bebel [18] var, ama onu ancak yaşlı halinde dinleyebildim) bunların hiçbirini Troçki ile aynı sınıfa koyamam.

Etkileyici görünüşü, yakışıklı, coşkulu mimikleri, konuşmasının güçlü ritmi, yüksek ama asla yorucu olmayan sesi, cümlelerinin kuruluşundaki olağanüstü tutarlılık ve edebi yeteneği, tasvirlerinin zenginliği, haşlayan ironisi, dokunaklılığı, parlatılmış çelik kadar temiz keskin mantığı,

-bunlar Troçki'nin bir konuşmacı olarak sahip olduğu erdemlerdir. Kısa ve özlü cümlelerle konuşabilir veya son derecede iyi hedeflenmiş birkaç sloganın ajitasyonuna girişebilir ya da daha önce yalnızca Jaurès'de duyduğum türden bütünlüklü muhteşem bir siyasi konuşma yapabilir. Troçki'yi iki buçuk-üç saat boyunca tamamen sessiz bir halde ayakta duran ve onun anıtsal politik incelemesini sanki büyülenmiş gibi dinleyen bir izleyici kitlesinin önünde konuşurken gördüm. Troçki'nin anlattıklarının çoğu zaten bildiğim şeylerdi, her politikacı doğal olarak aynı fikirleri yeni kalabalıklar önünde sık sık tekrarlamak zorundaydı, ama Troçki aynı düşünceyi her seferinde farklı bir şekilde büründürmeyi başardı. Troçki'nin devrim ve iç savaş sırasında büyük cumhuriyetimizin Savaş Bakanı olduğunda çok fazla konuşma yapıp yapmadığını bilmiyorum: Büyük ihtimalle örgütsel çalışması ve geniş cephenin bir ucundan diğer ucuna yorulmak bilmeyen yolculuğu ona hitabet için çok az zaman bırakmıştı, ama o zaman bile Troçki her şeye rağmen üstün bir politik ajitatördü. Makaleleri ve kitapları sanki dondurulmuş nutuklar gibiydi, hitabetinde edebi, edebiyatında hatipti.

Konuşmalarının büyümlü kalitesi yapıtlarında genellikle biraz kaybolmuş olsa dahi Troçki'nin neden seçkin bir politika yazarı olduğu bu nedenle açıktır.

Troçki'nin lider olarak içsel niteliklerine gelince, söylediğim gibi, acemiydi ve parti organizasyonunun küçük ölçekli çalışmaları için uygun değildi. Bu kusur, gelecekte göze çarpan bir şekilde belli olacaktı; çünkü her şeyden önce Lenin, Çernov [19] ve Martov gibi insanların yasadışı yeraltı çalışmaları, onların partilerinin Rusya'da, belki de daha sonra bütün dünyada hegemonya için mücadeleye etmelerini sağladı. Troçki kendi kişiliğinin çok kesin kısıtları tarafından engellendi.

Bir insan olarak Troçki çabuk sinirlenen ve buyurucu biriydi. Bununla birlikte, Bolşeviklerle birleşmesinden sonra, Troçki'nin gösterdiği —ve göstermeye devam ettiği— dokunaklı bir hoşgörü yalnızca Lenin'e karşı olan tutumunda görülebiliyordu. Gerçekten bütün büyük insanların alçakgönüllülüğü ile Lenin'in önceliğini kabul eder.

Bir diğer yandan, bir siyasi danışman olarak Troçki'nin yetenekleri retorik gücüne eşittir. Zaten başka türlü de olamaz çünkü bir hatip, ne kadar becerikli olursa olsun, konuşması düşünce tarafından aydınlatılmamışsa kısır bir virtüözden fazlası değildir ve tüm hitabı da çınlayan bir zil gibidir. Bir hatibin, aziz Pavlus gibi aşktan ilham alması o kadar da gerekli olmayabilir, ama düşünür olması temel önemdedir. Sadece büyük bir politikacı büyük bir hatip olabilir ve Troçki öncelikle bir politik hatip olduğu için konuşmaları da doğal

olarak politik düşüncesinin ifadesidir.

Bana öyle geliyor ki, çoğu insan bunu garip bulsa bile Troçki Lenin'den karşılaştırılmaz bir şekilde daha ortodokstur. Troçki'nin siyasi kariyeri bir parça dolambaçlıdır: Ne Menşevik ne de Bolşevik'ti, ama deresini Bolşevik nehriyle birleştirmeden önce orta yolu aradı ve aslında Troçki her zaman devrimci Marksizmin kesin kuralları tarafından yönlendirildi. Lenin, siyasal düşünce alanında hem usta hem de yaratıcıdır ve sıklıkla, sonradan sonuçlara ulaşmada oldukça etkili olduğu kanıtlanmış olan bütününü yeni politik çizgiler ortaya koymuştur. Troçki, düşüncede bu denli bir cesurluk bakımından dikkate değer değildir: Devrimci Marksizmi alır ve ondan belirli bir durum üzerinde uygulanabilir sonuçlar çıkarır. Liberalizme ve sahtte sosyalizme karşı çıkmakta olabildiğince cesurdur, ancak yenilikçi değildir.

Aynı zamanda Lenin, kelimenin en derin anlamında çok daha fırsatçıdır. Bu, gene kulağa garip geliyor olabilir —bir zamanlar Menşeviklerle, o meşhur oportünistlerle ilişkilendirilen Troçki değil miydi? Fakat Menşeviklerin oportünizmi basitçe bir küçük burjuva partinin politik zayıflığıydı. Kastettiğim bu tip bir oportünizm değil; birini arada sırada taktiklerini değiştirmeye iten bir gerçeklik duygusuna, bir anda Lenin'in kılıcının her iki kenarını keskinleştirmesine, diğerin-

de onu kılıfına yerleştirmesine neden olan zamanın taleplerine karşı muazzam duyarlılığa atıfta bulunuyorum.

Troçki'de bu yetenek daha azdır; onun devrime doğru uzanan patikası düz bir yol izledi. Bu farklı özellikler, büyük Rus devriminin iki önderi arasındaki Brest-Litovsk Barışı üzerindeki ünlü çatışmaları sırasında kendini gösterdi [20].

Troçki ile ilgili olarak hep onun hırslı biri olduğu söylenir. Bu, elbette, tamamen saçmadır. Troçki'nin Çernov'un bakanlık pozisyonunu kabul etmesi ile ilgili çok önemli bir açıklama yaptığını hatırlıyorum: “Ne denli aşağılık bir hırs: bir kimsenin tarihteki rolünü, zamansız bir bakanlık görevi teklifi karşılığında terk etmesi.” Bence bütün Troçki bu cümlede yatıyor. Onun içinde bir damla bile gösterişlilik yoktur, herhangi bir unvana veya iktidarın tuzaklarına tamamen kayıtsızdır; bununla birlikte, tarihteki rolüne sınırsızca sahip çıkar ve bu anlamda hırslıdır. Bu noktada iktidara olan tutkusu ölçüsünde samimidir.

Lenin de asla hırslı değildir. Lenin'in geri adım atıp kendine baktığını, kendisi hakkında gelecek kuşakların ne diyeceklerini düşündüğünü sanmıyorum, o basitçe işini yapar. Bunu iktidarı kullanarak yapar, iktidarı tatlı bulduğundan değil, yaptıklarının doğruluğuna inandığı ve kimsenin davasına zarar vermesine katlanamadığı için. Hırslılığı, ilkelerinin doğruluğunun muazzam kesinliğinden ve belki de sorunlara rakibin açısından bakmamasından (bir politikacıda çok faydalı bir özellik) kaynaklanmaktadır. Lenin bir tartışmayı asla salt bir tartışma olarak görmez; onun için bir tartışma her zaman farklı sınıflar ya da farklı gruplar arasındaki bir çatışmadır, neredeyse insanlığın farklı türleri arasındaki bir çatışmamış gibi. Onun için bir tartışma her zaman belirli koşullar altında bir kavgaya dönüşebilecek bir mücadeledir. Lenin her zaman mücadeleden kavgaya geçişi memnuniyetle karşılar.

Lenin'in aksine, Troçki hiç şüphesiz geri adım atıp kendini izlemeye eğilimlidir. Troçki tarihsel rolüne önem verir ve muhtemelen gerçek bir devrimci önderin halesiyle çevrili bir şekilde insan hafızasında derine inmek için hayatının en büyük fedakarlığı dahil her türlü kişisel fedakârlığı yapmaya hazırdır. Hırsları Lenin'inkilerle aynı özelliklere sahiptir. O, Lenin'deki neredeyse yarılmaz içgüdüden yoksundur, hata yapmaya daha eğilimlidir ve sıcak mizaçlı biri olarak zaman

zaman tutkusu tarafından kör olmaya yatkındır. Lenin ise her zaman dengelidir ve her zaman kendinin kontrolündedir, dikkati öfke sonucu neredeyse hiç dağılmaz.

Bununla birlikte, Rus devriminin ikinci büyük önderinin, meslektaşından her konuda daha alt seviyede olduğunu düşünmek yanlış olur. Örneğin, Troçki'nin tartışmasız bir şekilde Lenin'i aştığı yönler vardır —daha parlak bir zekaya sahiptir, daha nettir, daha faaldir. Hiç kimse Halklar Komiserliği'ne başkanlık etmek ve dünya devrimini dahice dokunuşu ile yönlendirmeye Lenin kadar uyumlu donatılmamıştır, ama Troçki'nin bir yerden bir yere şimşek gibi hareket etmesi, o sarsıcı konuşmaları, nokta atışı gibi olan emirleri, zayıflayan bir ordunun bir orada bir burada durmak bilmeyen katalizörü olma rolü ile kendi omuzlarıyla üstlenmiş olduğu muazzam misyonu [21] olmaksızın, Lenin bu görevle asla baş edemezdi. Yeryüzünün üzerinde bu açıdan Troçki'nin yerini doldurabilecek başka bir insan yoktur.

Gerçekten büyük bir devrim meydana geldiğinde, büyük bir halk gerçek rollerini yerine getirecek aktörleri bulup çıkarır. Ve bizim devrimimizin yüceliğinin göstergelerinden biri, Komünist Parti'nin kendi saflarında yarattığı ya da diğer partilerden aldığı ve çağırıldığı siyasi görev ne olursa olsun yerine getirmekte başka hiç kimsenin kendisi kadar uygun olmayacağını gösterdiği üstün kişilikleri kendi organizmasına dahil etmiş olmasıdır.

Ve güçlü kişiliklerin en güçlülerinden ikisi, rolleriyle tamamen özdeşleşmiş olan Lenin ve Troçki'dir.

Notlar

1. Ocak olayları: Kanlı Pazar'a tekabül eder (9 Ocak 1905). Papaz Gapon'un başını çektiği barışçıl bir işçi eylemi Çar'a bir dilekçe vermek üzere Petersburg'a yürürken askerler tarafından kurşunlandı.

2. Parvus: Dr. Alexander L. Helphand, takma adıyla Parvus (1867-1924). Rus-Alman asıllı, hem parlak bir devrimci, hem işadamı. Parvus Rusya'nın savaş çabalarını bozmak için Alman hükümeti fonlarını Bolşeviklere yönlendiren bir arabulucuydu.

3. *Naçalo* (“Başlangıç”) adındaki bu gazete *Iskra*'nın (“Kıvılcım”) yerine geçerek, partinin gazetesini olarak yayımlanıyordu. 10 Kasım 1905'te, Petersburg'da yayım hayatına başladı. Troçki ve Par-

vus'un yanı sıra Dan ve Martov da gazeteye katkı sundu.

4. Stockholm Kongresi: Rusya Sosyal Demokrat Partisi'nin 4. Kongresi, Nisan 1906'da gerçekleşti. Birleşme kongresi olarak anıldı ve Bolşevikler ile Menşevikleri birbirlerine yakınlaştırdı. Ayrıca bu kongrede 'Bund' (aşağı bakın) tekrar partiye kabul edildi.

5. Yarı Kadet akımlar: 'Kadet', Anayasal Demokratlar sözcük öbeğinin Rusça'daki baş harflerinin kısaltmasıdır. 1905'te kurulmuş sol liberal bir partiydi. 1906'daki ilk Duma'da çoğunluğu oluşturdu, sonraki Dumalarda baş muhalefet oldu. Parti, özellikle de önderi Milyukov Geçici Hükümet'te önemli rol oynadı. Ekim-Kasım 1917 arasında Bolşevikler tarafından iktidarın zaptı esnasında yasadışı ilan edildiler.

6. Likidatörler (Tasfiyeciler): 1905'ten sonra Parti'nin yasadışı faaliyetini kesmesi ve işçi örgütlenmesini sendikalar ve kooperatiflerle sınırlaması gerektiğini savunan sağ kanat Menşeviklere Lenin'in taktığı aşağılayıcı tanımlama.

7. Semkovski: Semyon Yulieviç Bronstein, diğer adı ile Semkovski (1882-?). Gazeteci, 1920'ye dek Menşevik, sonra Bolşevik partiye katıldı.

8. Skobeliev: Matvey Ivanovich Skobeliev (1885-1939). 1903'te Sosyal Demokrat Parti'ye katıldı. Bakü'de ajitatörlük yaptı. 1912'de 4. Duma'ya Menşevik milletvekili olarak girdi. Geçici Hükümet'te Çalışma Bakanı. 1920'de iltica etti, 1922'de SSBC'ye döndü. 30'lardaki temizlikte tasfiye edildi.

9. Kopenhag Kongresi: İkinci Enternasyonal Kongresi, 1910.

10. *Vorwärts*: ("İleri") Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) merkezî yayın organı.

11. Riyazanov: David Borisoviç Goldendach, diğer adı ile Riyazanov (1870-1938). Erken dönem, hizipler dışı bir Sosyal Demokrat. Savaş konusunda enternasyonalist. Bolşevik ve Menşevik fraksiyonların dışında duran Troçki'nin 'Bölgelerarası' grubuna katıldı (aşağı bakın). 1917'de Bolşevik Parti üyesi oldu. Daha sonra Marks-Engels-Lenin Enstitüsü'nü yönetti. 1931'de partiden ihraç edildi, ardından Stalin tarafından sürgüne gönderildi.

12. *Nashe Slovo* ("Sözümüz"): Hizipsiz fakat yine de çoğunlukla Menşevik ağırlıklı Rus sosyal demokrat gazete. 1914'te Paris'te kuruldu. 1917'ye dek farklı isimlerde yayımlandı.

13. Savunmacılar: Plekhanov tarafından yönetilen, Almanya'ya karşı Rusya'nın savaşı konusunda

yurtsever tutum almış büyük bir Menşevik grubu. Görüşlerine göre emperyalist Almanya'nın savaşı kazanması Rusya dahil bütün Avrupa sosyalizminin yok olması demektir.

14. Enternasyonalistler: Avrupa çapında azınlıkta kalan ve işçi sınıfını kapitalistler arası savaşı desteklemem konusunda uyarıcı bir sosyalist grup.

15. Moisei Solomonovich Uritski (1873-1918). Aşağı bakın.

16. Dmitri Zakharevich Manuilski (1883-1959). 1903'te sosyal demokrat oldu. Lunaçarski ile birlikte *Vperyod* ("İleri") ve 'Bölgelerarası' gruplarına dahil oldu. 1917'de Bolşeviklere katıldı. 1920'den itibaren Ukrayna Komünist Partisi Merkez Komite üyesi. BM'nin Ukrayna temsilcisi ve Ukrayna Dışişleri Bakanı (1944-52).

17. Jaurès: Jean Auguste Jaurès (1899-1914). Toulouse Üniversitesi'nde felsefe profesörü. Fransız Sosyalist Parti Lideri. *L'Humanité*'nin kurucusu ve ilk editörü. Antimilitarist görüşleri nedeni ile Birinci Dünya Savaşı arifesinde katledildi.

18. August Bebel (1830-1913). Erken dönem Alman sosyalisti. SPD'nin başkanı. İkinci Enternasyonal'in öne çıkanlarından.

19. Viktor Mikhailovich Çernov (1873-1952). Radikal düşünür ve 1902'de kurulan Sosyal Devrimci Parti'nin (SR) lideri. Geçici Hükümet'te Tarım Bakanı. Sol sosyal devrimcilerin 1917'de Bolşeviklerin iktidarı almasını desteklemesi üzerine, Çernov sağ SR'si Kurucu Meclis'te çoğunluğu aldı. İç Savaş sırasında Rusya'dan kaçtı, New York'ta öldü.

20. Brest-Litovsk Barışı üzerine çarpışma: Lenin, 1918'de Rus ordusunun tümünden çöküşünün ve Petrograd'ın Almanlar tarafından işgalinin yaratacağı sonuçlarının farkındaydı ve bunun için her hâlükârda barış istedi. Troçki Brest-Litovsk'taki baş Bolşevik müzakereci olarak anlaşmayı imzalamayı reddetti ve bir çeşit 'ne savaş ne barış' durumu ilan etti. Bu Rusya tarafından ilan edilmiş ve Rus birliklerinin çekilmesiyle sağlanmış tek taraflı bir ateşkes gibiydi. Merkez Komite'deki ateşli tartışmalardan sonra Lenin kazandı ve Sokolnikov ve Çiçerin Rusya adına ağır hükümleri olan anlaşmayı imzaladılar.

21. Devasa görev: 1918-1922 sırasında Troçki'nin Savaş Komiseri olarak atanmasına ve Kızıl Ordu'yu ete kemiğe büründürüp, kendi içinde birleşen İtilaf Devletleri'ni ve Beyaz Rus güçlerini yenmesine gönderme.

Lev Troçki'nin anısına

Victor Serge

Asıl adı Victor Lvoviç Kibalçıç olan Victor Serge, Rus devrimci Marksist, romancı, şair ve tarihçiydi. Ocak 1919'da Petrograd'a geldikten beş ay sonra Bolşeviklere katıldı ve daha sonra Komintern'de gazeteci, editör ve çevirmen olarak çalıştı. Bu makalesi ilk kez 1943'te Partisan Review'da yayımlandı. Metin marxists.org sitesinde bulunan İngilizcesinden Atakan Çiftçi tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Onu "İhtiyar" diye çağırmaya başladığımızda en fazla 45 yaşındaydı. Lenin'i de bu erken yaş döneminde aynı şekilde çağırmaya başlamıştık. Bütün yaşamı düşünce, eylem ve bireysel yaşamın tek bir bütünleşik yapı oluşturduğu duygusu verirdi insana. Onun yolunu sonuna kadar takip edeceğiniz, kendisine her zaman tamamıyla bağımlı olacağınız duygusuydu bu. Asli meselelerde tereddütte düşmez, yenilgilerde zayıflamaz, basınç altında sorumluluktan kaçınmaz veya paniğe kapılmazdı. Özsaygısı öylesine derin bir insandı ki, sade ve alçakgönüllü bir kişiliğe dönüşmüştü.

Yeteneklerini çok erken bir yaşta kanıtladıktan sonra (26 yaşındayken ilk kez 1905'te kurulan Petersburg Sovyeti'nin başkanıydı) kendinden daima emindi. Bu sayede şöhret, hükümet görevleri, en yüksek güçleri kontrol altında bulundurma gibi vasıflara, başka hiçbir kişisel arzu veya kibir duygularına kapılmaksızın, tamamen işlevsel bir açıdan bakabildi. Ciddi bir ameliyat gerçekleşti-

ren cerrah ruhuyla, nasıl sert ve acımasız oluncasını bilirdi. İç Savaş ve terör yıllarında, şöyle bir cümle yazabiliyordu: "Devrim sırasında, enerjiden daha insani bir şey yoktur."

Onu tek bir kelimeyle tanımlamak zorunda olsaydım, onun bir "eyleyen insan" olduğunu söyleyebilirdim. Bununla birlikte araştırma, felsefe, şiir ve yaratımla yakından ilgiliydi.

Sibiryadan kaçarken, kar fırtınalarının güzelliğini takdir edebiliyordu; 1917 devriminin bütün yoğunluğu içinde, bu tip eylemlerde yaratıcı imgelemin rolü hakkında yorumlar yapıyordu; Meksika sürgünü sırasında, kaktüs bitkisinin şaşırtıcı biçimlerine hayranlık duyuyordu ve bahçesi için güzel örnekler bulmak adına çeşitli geziler yaptı. İflah olmaz bir tanrıtanımaç olarak, insan yaşamının değerinden, insanlığın büyüklüğünden ve insanlığın amaçlarına hizmet etme görevinden emindi.

Devrimin tartışmasız en büyük iki lideri ol-

masından birkaç sene önce; Petrograd ve Moskova'daki kirli ve karanlık işçi odalarında birkaç fabrika işçisini ikna etmek için saatlerce yaptığı konuşmaları takip ederken, benim için her zamankinden daha büyük ve değerliydi.

Henüz bir Politik Büro üyesiyken, gücünü ve muhtemelen hayatını kaybetme yoluna girmişti. (Bunu hepimiz biliyorduk. Kendisi de biliyordu ve benimle bunun hakkında konuşmuştu.) Eğer devrimci demokrasi kurtarılacaksa, günün görevinin tıpkı Çarlığın eski illegalite günlerinde olduğu gibi işçileri tek tek yeniden kazanmak olduğu sonucuna varmıştı. Böylece yeniden otuz veya kırk yoksul işçi kendisini dinliyor, belki biri veya ikisi yerde ayaklarının hemen yanında yerde oturuyor, sorular soruyor ve cevapları üzerine düşünmelere dalıyordu. Kazanmaktan çok yenilgiye yakın olduğumuzun farkındaydık, ama bu çabanın da yararlı olacağını hissediyorduk. Eğer hiçbir mücadeleye girişmeseydik, devrim en az yüz kat daha ağır bir biçimde yenilecekti.

Troçki'nin kişiliğinin yüceliği bireysel bir zaferden çok kolektifti. Rusya'da 1870 ve 1920 arasında meydana gelmiş insan tipinin en yüksek ifadesi, Rus entelijansiyasının yarım yüzyıllık emeğinin çiçeği idi. On binlerce devrimci yoldaşı onun özelliklerini paylaşıyordu –ve pek çok siyasi muhalifi hiçbir şekilde bu kümenin dışında tutmuyorum.

Lenin gibi, mücadelenin koşullarının karanlıkta bıraktığı diğerleri gibi, Troçki de temel olarak, Rus devrimci entelektüellerinin birkaç kuşağının genel niteliklerini, bireysel mükemmelliğinin en yüksek seviyesinde billurlaştırdı. Bu tipin bir takım görüntüleri Turgenyev'in romanlarında, özellikle Bazarov'da canlanır ama bunun çok daha berrak biçimi büyük devrimci mücadeleler sırasında açığa çıkar.

Narodnaya Volya'nın ("Halkın İradesi") militanları bu mührün damgasını vurduğu kadınlar ve erkeklerdi; 1905 döneminin Sosyal Devrimci teröristleri ve 1917'nin Bolşevikleri bunun daha net örnekleriydi. Troçki gibi bir simgenin yükseltilmesi için, binlerce ve binlerce bireyin uzun bir tarihsel dönem boyunca böylesi bir tipi inşa etmesi gerekiyordu. Söz konusu olan bir kuyruklu yıldızın aniden yanıp sönmeye değil, geniş bir toplumsal olguydu. Troçki'nin kişiliğinin "benzersizliğinden" bahsedenler, klasik burjuva düşüncesine dayalı ve tamamen bir yanılğı olan "Büyük Adam" fikrinden besleniyorlar. Bunun karşısında,

bahsettiğimiz tipin nitelikleri şunlardı:

Belirli bir tarih bilinci üzerinden temellenen kişisel çıkar gözetmeme anlayışı;

Kelimenin burjuva anlamıyla bireycilikten mutlak yoksunluk;

Kişinin bireysel yeteneklerini toplumun hizmetine sunma güdüsü ve bunu bir tür gurur haline getirme (fakat bu kişisel öz beğeninini veya "parlama" arzusunun olmadığı anlamına gelmiyor);

Bireysel fedakârlıktan kaçınmama, bununla birlikte, boş bir çilecilikten uzak durma;

En ufak bir sadistik eğilim barındırmaksızın, davanın hizmetinde "sert" olabilme;

Batılı sosyalistlerin akşam yemeği sonrası peyda olan kahramanlıklarının zıttı biçimde düşünce ve eylemi birleştiren bir yaşam anlayışı.

Bu yüce sosyal tipin oluşumu –bence modern insanın en yüksek zirvesi- 1917'den sonra durdu ve onun hayatta kalan en önemli temsilcileri Stalin'in emirleriyle 1936-7'de katledildi.

Bu satırları yazarken, isimler ve yüzler zihnime doluyor ve bana öyle geliyor ki, zamanımızın seviyesinin yeterince düşürülebilmesi için öncelikle bu insan tipinin, tüm geleneği ve kuşağıyla, tamamen ortadan kaldırılması gerekiyordu. Troçki gibi insanlar, insanlığın geleceğe dönük olasılıklarını, miskinliğin ve gericiliğin hüküm sürdüğü bir dönemde, hayatta kalmasına izin verilemeyecek kadar rahatsız edici bir biçimde öne sürüyorlar.

Biraz da bu nedenle, son yılları en yalnız gençleriydi. Coyoacan'daki çalışmalarını sırasında volta atarken sıklıkla kendi kendine konuştuğunu işittim. (Tıpkı, Rus devrimci entelijansiyasının ilk büyük düşünürü Çernişevski gibi. Sibiryadaki yirmi yıllık sürgünü sırasında, polis raporlarına göre, "yıldızlara bakar, kendi kendine konuşur-

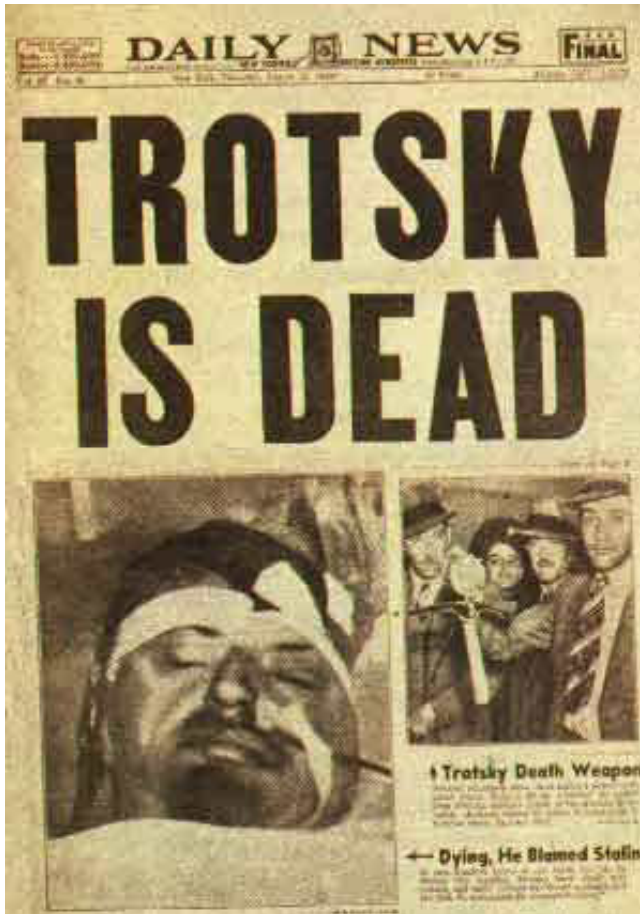
du". Bu alışkanlığını sürgünden geri döndüğünde de devam ettirmişti.) Perulu bir şair ona "Yalnızlıkların Yalnızlığı" başlıklı bir şiir getirmişti. İhtiyar, başlıktan o kadar etkilenmişti ki şiiri kelime kelime çevirmeye koyulmuştu.

Yalnızken, Kamenev'le tartışmalarına devam ediyordu –bu ismin defalarca zikredildiği duyulmuştu. Entelektüel gücünün zirvesinde olmasına rağmen, son yazıları eski çalışmalarının seviyesinde değildi. Zekânın yalnızca bireysel bir yetenek olmadığını çok sık unutuyoruz. Bir dahi bile rahatça nefes almasına izin veren entelektüel bir atmosfere sahip olmalıdır. Troçki'nin entelektüel yüceliği onun kuşağının bir işleviydi. Bu nedenle aynı düzeyde mizaca sahip, onun dilini konuşan ve ona kendi seviyesinde karşı çıkabilen insanlarla iletişime ihtiyacı vardı.

Tam anlamıyla kendisi olabilmesi için Lenin'e ihtiyacı vardı, Buharin'e, Piyatakov'a, Preobrajenski'ye, Rakovski'ye, Ivan Smirnov'a ihtiyacı vardı. Daha yıllar öncesinde, bizim daha genç grubu-

muz arasında –aramızda Eltsin, Solntsev, Yakovın, Dignelstadt, Panktravov gibi zihinler ve kişilikler olmasına rağmen (Onlar hâlâ hayatta mı? Yoksa çoktan öldüler mi?)- dahi artık kendisini özgürce ifade edemiyordu. On yıllık düşünce ve deneyimden yoksunduk.

Dünyanın, savaş aracılığıyla, onun "sürekli devriminin" yeni bir aşamasına girdiği bir anda öldürüldü. Öldürülme nedeni de tam olarak buydu. Çok derin bir şekilde anladığı Rusya halkının top raklarına dönebilseydi, oynayabileceği çok büyük tarihsel rolden dolayı katledildi. Tutkulu inançları ve bu tutkudan kaynaklanan ikincil önemdeki hataları, onun ölümünü getirdi: Gerçekte asla var olmamış, GPU tarafından devrimci renklere boyanmış bir yemi kendi görüşlerine kazanma çabası. Bu tuzakla yalnız biçimde çalışmaya ikna oldu ve bu "hiç kimse", o, sıradan bir müsvedde üzerine eğilmişken, taşıdığı emirler doğrultusunda, ona arkadan vurdu. Kazma kafasına üç inçlik bir derinlikte saplandı.

Lev Troçki'ye mektup

Adolf Joffe

Aşağıda okuyucularımızla, Bolşevik devrimci ve Sovyet hükümeti görevlisi Adolf Joffe'nin, 12 Kasım 1927'de Troçki'nin partiden ihracını protesto etmek için kendi canına kıymadan önce kaleme aldığı intihar mektubunu yayımlıyoruz. Marxists.org'da İngilizcesi yer alan metni Eren Koçer Türkçeleştirdi.

Sevgili Lev Davidoviç,

Tüm hayatım boyunca, aynı bir aktörün sahneyi terk edişi gibi, politika insanlarının da ne zaman çekip gitmeyi bilmesi gerektiğini ve geç kalmaktansa erken davranmanın daha iyi olduğunu düşündüm.

Otuz yılı aşkın bir süredir, insan yaşamının yalnızca sonsuz/sınırsız bir şeyin hizmetinde yaşandığı sürece anlam taşıdığı felsefesini benimsedim. Bizim için insanlık sonsuzdur. Gerisi ise sınırlı, bu sebeple anlamsız. İnsanlığın kendi dışında da bir amacı olsa bile, bu amaç öylesine uzak bir gelecekte ortaya çıkacak ki, bizim için insanlık mutlak bir sonsuzluk olarak kabul edilebilir. Yaşamın anlamını ancak burada ve ancak bu şekilde gördüm. Ve şimdi, partimizin saflarında geçirdiğim yirmi yedi yıllık geçmişime bir göz attığımda, bana öyle geliyor ki, tüm bilinçli yaşamım boyunca bu felsefeye sadık olduğumu söylemeye hakkım var. “İnsanlığın iyiliği için çalışın ve mücadele edin.” Hayatın bu anlamına göre yaşadım. Sanırım

hayatımın bir gününün bile anlamsız geçmediğini söylemeye hakkım var.

Ama şimdi öyle görünüyor ki, hayatımın anlamını yitirdiği zamanlar geliyor ve sonuç olarak onu bırakmak, ona bir son vermek zorunda hissediyorum.

Partimizin şu anki yöneticileri tarafından, Muhalefete iş vermeme yönündeki genel politikalarına uygun olarak; birkaç yıldır bana, kapsamı ve niteliği, yeteneklerime uygun olarak azami ölçüde faydalı olmama vesile olacak ne siyasi görev ne de sovyet çalışması verildi. Geçen yıl, bildiğiniz gibi, Politbüro bir Muhalefet yanlısı olarak beni bütün siyasi çalışmalardan tamamen uzaklaştırdı.

Sağlığım kötüye gitmeye devam etti. 20 Eylül gibi, bilmediğim nedenlerle, Merkez Komite Tıbbi Komisyonu beni, uzmanlar tarafından yapılan bir muayeneye çağırdı, sağlık durumumun sandığımdan çok daha kötü olduğu konusunda kesin olarak beni bilgilendirdiler; ve tedavi olmadan Moskova'da bir gün daha kalmamalı, hemen yurt dışına çıkıp uygun bir tedavi almam gerektiğini

söylediler.

"Yurtdışında iyileşme şansım nedir ve işimi bırakmadan Rusya'da kendime bakabilir miyim?" soruma, doktorlar, asistanlar, Merkez Komite doktoru yoldaş Abrossov, bir başka komünist doktor ve Kremlin hastanesinin müdürü, hepsi birden açıkça Rus hastanelerinin bana hiçbir şekilde yardım edemeyeceğini, batıdaki tedaviye güvenmem gerektiğini söylediler. Talimatları uygularsam, uzun bir süre çalışabileceğime dair hiçbir şüphelerinin olmadığını da eklediler.

Yaklaşık iki ay boyunca Merkez Komite Tıp Komisyonu (muayeneyi kendi inisiyatifiyle emretmiş olmasına rağmen) ne yurtdışına gitmeme ne de buradaki tedavime yönelik hiçbir adım atmadı. Aksine bana her zaman reçetelerdeki ilaçları ulaştıran Kremlin eczanesinin bunu yapması yasaklandı. Aslında bu, her zaman kullandığım ücretsiz ilaçlardan yoksun bırakılmaktı. Şehir eczanelerinden yalnızca elzem olan ilaçları almak zorunda kaldım. Görünüşe göre bu durum, iktidar grubunun, Muhalefet'teki yoldaşları ziyaret ederek "Muhalefeti karnından vur" politikasını uygulamaya başladığı sırada gerçekleşti.

Çalışabildiğim süre boyunca, tüm bunlara çok az dikkat ettim, ancak durumum daha da kötüye gittikçe, karım Merkez Komite Tıp Komisyonu'na başvurdu ve aynı zamanda, her zaman uyguladığı "Eski Muhafızın Kurtarılması" formülünü uygulama aşırılığıyla tanınan Doktor Semaskho'ya danıştı. Yine de mesele sürekli olarak ertelendi ve eşimin elde edebildiği tek şey, doktorlar konseyinin kararının bir özeti idi. Buna göre, kronik hastalıklarım sıralanıyor ve konseyin bir yıla kadar uzayabilecek bir süre için "Profesör Friedlander türü bir sanatoryuma" yurt dışına gönderilmemde ısrar ettiği belirtiliyor.

Bu arada, dokuz gün önce, (bu gibi durumlarda her zaman olduğu gibi) tüm kronik rahatsızlıklarımın keskinliği ve şiddetlenmesi ve özellikle en korkuncu da, tekrar ağırlaşıp beni zorlayan, dayanılmaz bir acı veren, hatta yürümemi engelleyen akut polinöritis nedeniyle kesin şekilde yatağa düştüm. Dokuz gündür herhangi bir tedavi görmedim ve yurtdışı gezimizle ilgili soru cevaplanmadı. Merkez Komite doktorlarından hiçbiri beni görmeye gelmedi. Yatağıma çağrılan Profesör Davidenko ve Dr. Levine [1], bana hiçbir yararı olmayacağı belli olan birkaç önemsiz ilaç reçete ettiler ve sonra "hiçbir şey yapılamayacağını" ve tedavi için yurtdışına çıkmamın çok acil olduğunu kabul ettiler. Dr. Levine

karıma, tıp komisyonunun karımın benimle gitmek istediğini düşünmesi ve "bu durumun çok pahalıya mal olması" nedeniyle meselenin sürüncemede kaldığını söyledi. Karım, içinde bulunduğu üzücü duruma rağmen, kendisinin veya başka birinin bana eşlik etmesi konusunda kesinlikle ısrar etmediğini söyledi. Bunun üzerine Dr. Levine, bu şartlar altında sorunun yakında çözüleceğine dair bize güvence verdi. Dr. Levine bugün bana doktorların hiçbir şey yapamayacağını, tek çözümün derhal yurtdışına gitmek olduğunu tekrarladı. Sonra akşam Merkez Komite doktoru Yoldaş Potiomkin eşime, Merkez Komite Sağlık Komisyonu'nun beni yurtdışına göndermemeye, benimle Rusya'da ilgilenmeye karar verdiğini bildirdi. Bunun nedeni, uzmanların yurtdışında uzun süreli tedavide ısrar etmeleri, kısa kalmayı yararsız bulmaları ve Merkez Komite'nin tedavime yalnızca azami bin dolar vermesi ve daha fazlasını vermeyi imkansız bulmasıydı.

Kısa süre önce yurtdışındayken, anılarım için bana yirmi bin dolarlık telif hakkı garantisi veren bir teklif aldım, ancak (Politbüro tarafından sansürleneneğini düşünerek ve) ülkemizde partinin ve devrimin tarihinin nasıl tahrif edildiğini bildiğimden, onlara böyle bir fırsat vermeyi istemedim. Politbüro'nun tüm sansürü, her iki taraftaki devrimin gerçek liderlerinin ya da şu anda kendilerini buna layık bulanların, kişiliklerinin ve eylemlerinin gerçek bir değerlendirmesini engellemekten ibarettir. Sonuç olarak, yirmi yedi yıllık tüm devrimci çalışmalarım için hayatıma ve sağlığıma bin doları geçmeyen bir değer vermenin mümkün olduğunu düşünen Merkez Komitesi'nden para almadan tedavi görmem bir yolunu göremiyorum.

Bu yüzden hayatıma son vermenin gerekli olduğu zamanın geldiğini düşünüyorum. Partinin genel görüşünün intihara karşı olduğunu biliyorum, ancak durumumu anlayan herkesin beni bu yüzden suçlamayacağına inanıyorum. Sağlıklı olsaydım, partide yaratılan duruma karşı mücadele edecek güç ve enerji bulabilirdim. Ancak şu anki durumumda, partiyi böyle bir rezalete sürükleyenleri kovmaya mecbur edecek bir krizin er ya da geç çıkacağından kesinlikle emin olsam da; sizin, partinin saflarından dışlanmanıza sessizce tahammül edemem. Bu anlamda benim ölümüm, partiyi bu rezalete hiçbir tepki veremeyecek bir duruma sürükleyenlere karşı siyasi bir protestodur.

Eğer büyük bir olayı, küçük bir olayla karşılaştırmama izin verilecek olursa, son derece önemli bir

tarihsel olay olan sizin ve Zinovyev'in dışlanması-
nın, devrimimizde kaçınılmaz olarak bir Thermidor dönemi [2] açacak bir girişim olduğunu söyleyebilirim. Ve partideki sorumlu görevlerimde yirmi yedi yıllık devrimci çalışmamdan sonra, kafama bir kurşun sıkmaktan başka yapacak hiçbir şeyimin kalmadığı bir duruma indirgenmiş olmam, işte bu iki gerçek aynı şeyi gösteriyor: Partimizdeki mevcut rejimi. Ve belki de bu iki olay, küçük ve büyük olan bir arada, partiyi uyandıracak ve Thermidor'a giden yolda onu durduracaktır.

Sevgili Lev Davidoviç, bizler; on yıllık ortak çalışma ve umarım kişisel dostluğumuzla birbirimize bağlıyız ve bu veda anında, bana sizi içinizde bir zayıflık gibi görünen şeyi söyleme hakkını veriyor.

İfade ettiğiniz yolun doğruluğundan asla şüphe etmedim ve biliyorsunuz ki, "Sürekli Devrim"den beri yirmi yıldan fazla bir süredir sizinle birlikteyim. Ama sizin, Lenin'in esnemezliğinden, uzlaşmazlığından, her an görevde kalma kararlılığından, ileride çoğunluğu sağlayacağından emin olarak tek doğru yolun kendisinin olduğu üzerine ilişkin ısrarından yoksun olduğunuzu düşünmüşümdür. 1905'ten başlayarak, politik olarak her zaman haklıydınız ve size sık sık kendi kulaklarımla, Lenin'in 1905'te kendisinin değil sizin haklı olduğunu itiraf ettiğini duyduğumu söyledim. Ölüm karşısında kimse yalan söylemez ve bunu şimdi size tekrar ediyorum.

Ancak, değerini abarttığınız bir anlaşma, uzlaşma adına doğru konumunuzdan sık sık vazgeçtiniz. Bu yanlıştı. Tekrar ediyorum: Politik olarak her zaman haklıydınız ve şimdi her zamankinden daha fazla haklısınız. Bir gün parti bunu anlayacak ve tarih haklılığınızı tanımaya zorlanacak.

Dahası bugün, bazıları sizi terk ederse ve özellikle de kitleler size hepimizin dilediği kadar çabuk gelmezse korkmayın. Haklısınız, ancak haklılığınızın zaferinin kesinliği tam olarak katı bir uzlaşmazlıkta, en şiddetli katılıkta, her uzlaşmanın reddedilmesinde yatmaktadır; tıpkı İliç'in [Lenin] zaferlerinin sırlarının bunlarda yattığı gibi.

Sık sık size bunu söylemek istedim ve ancak veda anında kendimi buna hazır görebildim.

Size, her zaman göstermiş olduğunuz gibi enerji ve cesaret; ve hızlı bir zafer diliyorum. Seni kucaklıyorum. Elveda.

Sevgiler, Joffe

Not: Mektubumu ayın 15. ve 16. günleri arasındaki gece yazdım ve bugün ayın 16'sında Marie Mihaïlovna, beni bir veya iki aylığına da olsa yurtdışına göndermeleri konusunda ısrar etmek için Tıp Komisyonu'na gitti. Uzmanlar, yurtdışında kısa bir kalışın kesinlikle yararsız olduğunu, Tıbbi Komisyon'un beni Kremlin hastanesine nakletmeye karar verdiğini söylediler. Tüm doktorların Rusya'da tedavinin faydasının olmadığını söylemelerine ve bana bir yararı olmayacağı konusunda hemfikir olmalarına rağmen sağlığım için kısa bir seyahati bile reddediyorlar.

Hoşça kalın sevgili Lev Davidoviç. Güçlü olun, güçlü ve enerji dolu olmanız gerekecektir! Ve bana kızmayın.

A.

Notlar:

[1] Dr. Levine, 1938'deki üçüncü Moskova duruşmasında ölüme mahkum edilen, Lenin'in kişisel doktoruydu.

[2] Thermidor, devrimin toplumsal kazanımlarını büyük ölçüde ortadan kaldırmazken, kitleleri siyasi kazanımlarından mahrum eden bir rejimdir; yeni Fransız devrimci takvimine göre, Thermidor ayının 9'undaki 1789 Fransız Devrimi'nden kısa süre sonra - tam olarak 24 Temmuz 1794'te - gelen rejimle bir analogi.

1905'te Lenin ve Troçki: Tarihin bazı Stalinist çarpıtmaları üzerine

E. Hugo Oehler

ABD'li devrimci Marksist Edward Hugo Oehler'in (1903-1983) Mart 1932'de The Militant gazetesinde yayımlanan ve orijinali marxists.org sitesinde yer alan bu makalesini ErenKoçer Türkçeye aktarmıştır.

Ekim 1917 Rus Devrimi ancak Lenin ve Troçki'nin rolü gereği gibi ortaya konulduktan sonra layıkıyla anlaşılabilir. Bu olay sırasındaki yazılı tarih, Lenin ve Troçki'nin rolünü 1917 dünya devriminin başlangıcına denk gerçek düzeyine yükseltti. Stalin'in Komintern'inin tarihin bu bölümünü yeniden yazma, Troçki'nin rolünü sayfalarından silme ve onun yerine Stalin'i geçirme girişimleri boşuna. Partimiz ve dünya proleter kampı içindeki kaynaklar bu araştırma için o kadar zengindir ki, Stalin'in Troçki'nin rolünü silme girişimi, Merkezilik için meseleyi yalnızca karmaşık hale getirir.

Ancak 1905 Devrimi'ne ilişkin kaynaklar Lenin ve Troçki'nin konumuna ilişkin olarak pek zen-

gin değildir. Bu nedenle, Marksizmden ve enternasyonalizmden nefret edenler bu döneme geri dönüyor ve Troçki'nin pozisyonunu karalıyorlar. Neyse ki, Lenin ve Troçki'nin bu dönemdeki yazıları halen elimizde ve parti liderliği yalnızca Troçki'nin konumu hakkında yalanlar uydurduğundan, bu yazılı malzemeyi hep gündemde tutmalıyız; böylece devrimci ve Marksistler, Lenin ve Troçki'nin konumuna ilişkin gerçeklerin ne olduğuna kendileri karar verebilir.

Şubat Devrimi üzerine

Stalinizm, yalnızca Troçki'nin 1905'teki konumunu yanlış göstermeye çabalamakla kalmıyor, aynı zamanda bugünkü epigonların 1917 dönemindeki hatalarını örtmek amacıyla Lenin'in ro-

lünü de çarpıtmaya çalışıyor. Stalin'in "düzeltmiş" tarihinin ardından bunun daha vasatlardan biri, *Daily Worker*'da "Bolşevizmin ve Uluslararası Proletaryanın Tarihsel Deneyimleri" başlığı altında yayınladı. Makalede kırılan potlardan biri şu: "1905 yılının dersleri, Lenin'in proletaryayı önce Şubat'ta ve ardından Ekim 1917'de zafere götüren genel stratejik planı hazırlamasını sağladı." Bu iddiaya göre, 1917 başlarında Rusya'da parti yönetiminde bulunan Stalin ve benzerleri, Lenin'in Rusya'ya gelişinden ve partinin yeniden silahlanması anlamına gelen meşhur Nisan tezlerinden çok önce doğru bir Bolşevik çizgi izliyorlardı. Diğer bir deyişle, Lenin'in gelişi ve Lenin'in Nisan tezleri hiçbir şeyi düzeltmedi, "proletarya" "önce Şubat'ta zafere" ulaşmıştı(?). Stalinistler, Şubat dönemindeki hatalarını örtmek ve Lenin'in Nisan tezlerini gömmek için yeni yalanlar uyduruyorlar.

Lenin'in 1905 Devrimi üzerine makalelerini içeren broşürün giriş kısmında, epigonlar tarihi yeniden yorumluyorlar. Girişte şöyle deniyor:

"Öte yandan, 1905 burjuva devriminin doğası hakkında hiçbir zaman kesin bir kavrayışa sahip olmayan Troçki, bu nedenle, 'sürekli devrim' teorisinde, proletarya ve köylülük arasındaki devrimci ittifak olasılığını inkar eden ve devrimci ayaklanmanın acil hedefi olarak bir 'işçi hükümetini' ileri süren bir noktaya geldi. Ve buna, 'Avrupa proletaryasından doğrudan bir yardım olmaksızın, Rusya işçi sınıfı kendisini iktidarda tutamaz' anlayışını mantıksal olarak ekledi."

Troçki ve köylülük

Bu "komünistlerin", Troçki'nin 1905'teki konumunu bilmedikleri için yanlış alıntıladıklarını söyleyebilir miyiz? Hayır. Yukarıdaki alıntıyı, 1905'te sınıf bilincine sahip herhangi bir işçinin Troçki'nin doğru pozisyonunu kanıtlayabilecek yeterli delilin bulunduğu *Bizim Devrimimiz* isimli kitabından almışlardır. Sosyal demokratlar Marx ve Engels'ten nasıl alıntılar yapıyorlarsa bu epigonlar da Troçki'yi o şekilde alıntılıyorlar.

Troçki, 1905'te, Rusya işçilerinin Avrupa'dan yardıma ihtiyaç duyduklarını, aksi takdirde kendilerini koruyamayacaklarını söylemişti ve Stalinizme göre bu 1905'te yanlıştı. Ancak Lenin, değil 1905'te, 1918'de bile şunları söylüyordu: "*Bu bir ders. Çünkü mutlak gerçek şu ki, Almanya'da devrim olmazsa mahvoluruz*" (*Toplu Yapıtlar*, Rusça baskı, Cilt 15, s.132.). Ve yine Lenin: "*Geri kalmışlığımız bizi ileri fırlattı ve diğer ülkelerin isyan-*

cı işçilerinin güçlü desteğiyle buluşana kadar dayanamazsak, yok oluruz." (*Toplu Yapıtlar*, Rusça baskı, Cilt 15, s.187) Bu konu hakkında Lenin'in 1918'de ortaya koyduğu şey, 1905'te de aynı şekilde doğrudur.

Troçki, iddia edildiği gibi, 1905 döneminde "proletarya ve köylülük arasındaki devrimci ittifak" olasılığını "inkar" mı ediyordu? Troçki, 1905 adlı kitabında şöyle demişti: "*Zamanında burjuvazinin de desteklediği gibi, proletaryanın da köylülük ve küçük burjuvaziyle desteklenmesi gerektiği kendiliğinden anlaşılmıştır. Proletarya köye önderlik eder, onu mücadelenin içine çeker, planlarının başarısı için onu çıkarlarına ortak eder. Ancak proletarya, kesinlikle lider olarak kalacaktır. Bu, köylülüğün ve proletaryanın diktatörlüğü değil, köylülüğün desteklediği proletarya diktatörlüğüdür*" (s.281). Troçki'nin 1905'teki köylü sorununu kavrayışının, o dönemde yaşayan bugünün epigonlarından çok daha üstün olduğunu kanıtlamak için, eşit derecede önemli daha birçok pasajdan alıntı yapılabilir. Troçki'nin *Bizim Devrimimiz* veya 1905 yılındaki makalelerinden alıntılar yaptığı *Sürekli Devrim* kitaplarında bu tür birçok ifade bulunabilir.

Sıradan komünist parti üyeleri, Troçki'ye karşı bu iftiraları tekrarlamaktalar çünkü gerçeği bilmiyorlar ve yalnızca onlara söylenenleri tekrarlıyorlar. Fakat bürokratlar için bu bir cehalet değil, apaçık bir yalan ve revizyonizm meselesi; tıpkı sosyal demokratların Marx ve Engels'in devletle ilgili yazdıklarını ustalıkla alıntıladıkları gibi, alt kademelere yanlış bir izlenim veriyorlar. 1905'ten (s.267-68) sadece bir alıntı daha yapmama izin verin:

"*İçine doğduğu acil görevlerine göre bir burjuva devrimi olan devrimimiz, endüstriyel nüfusun aşırı sınıf farklılıklarının bir sonucu olarak, hiçbir burjuva sınıfının toplumsal ağırlığını ve siyasi deneyimini devrimci enerjiyle birleştirerek kendisini halk kitlelerinin başına getiremeyeceğini bilir. Kendi başına bırakılmış, ezilen işçi ve köylü kitleleri, amansız çatışma ve acımasız yenilginin zorlu okulunda, zafere için gerekli siyasi ve örgütsel önkoşulları yaratma görevini üstlenmelidir. Bütün diğer yollar, onlara kapalıdır.*"

Troçki'nin, 1905'te proletarya ile köylülüğün ilişkisini anlamadığı söylenebilir mi? Troçki 1905 burjuva devriminin doğasını anlamamış gibi mi görünüyor? Bırakın revizyonistler konuşsun. İ-

kinici Enternasyonal'in liderlerinin yaşadığı gibi, kendi günlerini yaşasınlar. Biz Marksistler, zaferden eminiz. Maddi gerçekler ve Marksist doğrular, epigonların tüm yalanlarından daha üstündür.

Sömürge ülkelerde devrim üzerine Lenin

Yukarıda alıntılanan *Daily Worker* makalesinde, "Tüm sömürülenlerin ve ezilenlerin birleşik cephesini proletaryanın önderliğinde örgütlenme görevi, Lenin tarafından, gelişmiş ülkelerdeki proletaryanın, sömürgelerin ve yarı sömürge ülkelerin köleleştirilmiş halklarıyla devrimci ittifakını bir dünya sorunu düzeyine yükseltmek amacıyla inşa edilmiştir" deniyor. Bu bir kafa karıştırmacadır ve Lenin'in tavrı değildir. Troçki'nin dediği gibi, "Lenin böylece, özellikle 1905 Rus devriminden önceki dönemde, ulusal kurtuluş hareketini, ezilen ulusların sömürge ayaklanmalarını ve savaşlarını burjuva demokratik devrimler düzeyine yükseltti. Ancak Lenin, ulusal kurtuluş savaşlarını hiçbir şekilde burjuva devriminin üzerinde sıralamadı, fakat şimdi 180 derece dönen Buharin tarafından bu yapılıyor." Ve bugün revizyonistler, ulusal kurtuluş mücadelelerini burjuva demokratik devriminden üstün tutuyorlar.

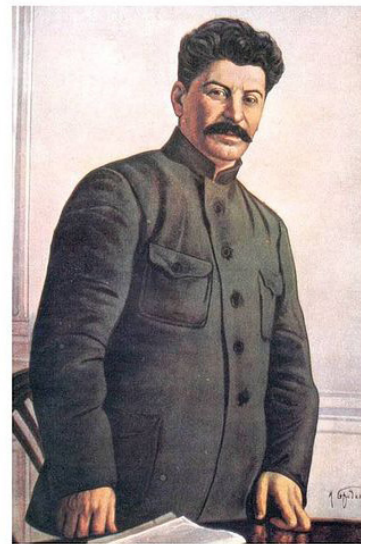
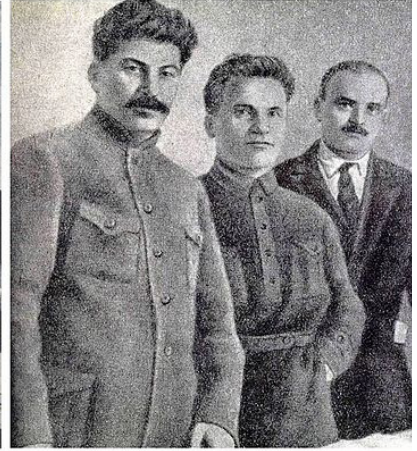
Revizyonistler için, 1905 devrimiyle ilişkili olarak tarihin tüm bu yeniden kurulanması, önce Troçki'nin Marksist konumunu tahrif etmek ve ikinci olarak da proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sloganını kullanmalarına olanak sağlamak için -Altıncı Dünya Kongresi Programı'nda görülebileceği gibi- gereklidir. Bunu yapabilmek için, yalnızca Troçki'nin pozisyonunun tüm gerçeklerinden değil, aynı zamanda Lenin'in bu konudaki pozisyonundan da vazgeçmeleri gerekir. 1905'te ortaya atılan bu varsayımsal slogan (proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü), 1917 devrimi sırasında gerçekleşen olguların etkisiyle aşıldı. Proletarya ve köylülüğün ittifakı sloganı Nisan 1917'de Lenin tarafından reddedildi, ama onun tam da bu konuda eleştirmiş olduğu epigonlar tarafından tekrar gündeme getirilmiş durumda.

Demokratik diktatörlük

Lenin'in 1905 devrimine ilişkin önemli kitabının sunum bölümünde, "Bu şartlar altında, 1905 devrimi yalnızca Ekim

1917'nin değil, Dünya Ekim'inin kostümlü provası olarak adlandırılabilir" diyor. Çin, Hindistan ve benzeri ülkelerin sömürge koşullarından ötürü. Başka bir deyişle, 1905 geri kalmış ülkeler için, 1917 ise endüstriyel olarak gelişmiş ülkeler için kostümlü prova sayılıyor.

Buna yanıt olarak, 1917'nin yalnızca endüstriyel Avrupa devrimleri için değil, aynı zamanda 1925-27 Çin devrimi için de kostümlü prova olduğunu gösterebiliriz. Ancak bugüne kadar Stalinistler ve sağcılar bu tarihi gerçeği tanımadılar. Gerçekte proletarya diktatörlüğünden veya kapitalist diktatörlükten başka bir devlet biçimi olamaz. Biçim değişir, ancak geri ülkelerdeki proletarya diktatörlüğünün biçimi "proletarya ve köylülerin demokratik diktatörlüğü" olamaz. Tersine, ülke ne kadar geri kalmışsa, ekonomik açıdan ne kadar zayıfsa, azınlıktaki proletaryanın iktidarı elde tutabilmesi için köylülükle ittifakına dayalı proletarya diktatörlüğüne o kadar ihtiyaç olacaktır. Ve öbür yanda, proletaryanın çoğunluk olduğu ülkelerde ise iktidarımızın ilk yıllarında daha fazla proleter demokrasiye sahip olabiliriz.

Lev Troçki: Sömürge halkların devrimci öğretmeni

Li Fu-jen

Cecil Frank Glass'ın (1901-1988), Ağustos 1944'te gizlilik koşulları nedeniyle Li Fu-jen adı altında kaleme aldığı bu makalesi, Marxists' Internet Archive'deki İngilizce aslından Sena Aydın tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Yazarın referans gösterdiği orijinal kaynaklar, varsa Türkçe çevirileri ile değiştirilerek belirtilmiştir. Metnin orijinalinde eksik olan referanslar eklenmiş ve belirtilen kaynakların sıralaması yapılan referanslara uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

Sömürge devrimleri için Marksist bir program ve stratejinin geliştirilmesi yalnızca bu çağa, yani kapitalizmin devrilmesine ve sosyalist bir toplumun kurulmasına yol açan savaşlar ve devrimler çağına aittir. Bu program ve stratejinin hatlarını ilk belirleyen Lenin'di. Ancak konunun ayrıntılı açıklaması ve ilk somut uygulamaları Lenin'in büyük yoldaşı Lev Troçki'nin çalışmalarında yer buldu. Troçki'nin birçoğu hâlâ yayınlanmayı bekleyen sömürge devriminin sorunları üzerine yazdığı yazılar çok sayıda cildi dolduracaktır. Bu çalışmalar, dünya sosyalist devriminin programının ve stratejisinin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçasını oluşturduğu gibi, aynı zamanda Troçki'nin Marksist teori ve devrimci sosyalist pratiğin gelişimine yaptığı en değerli katkıların arasında yer almaktadır.

Troçki, ilk olarak 1848'de Marx ve Engels tarafından yayımlanan *Komünist Manifesto*'nun Afrikaanca baskısının önsözünde, uluslararası sosyalist hareketin bu kurucu belgesinin, sömürge ve yarı sömürge ülkelerin ulusal bağımsızlık mücadelesine bir atıf içermediğinden bahsediyordu. Troçki'ye göre bunun nedeni, bilimsel sosyalizmin kurucularının Avrupadaki sosyalist devrimin en fazla birkaç yıl içerisinde gerçekleşeceğini düşünmeleriydi. Avrupada kapitalizmin yıkılması, ezilen halklara "otomatik olarak" kurtuluşunu getirecekti. Ancak, tarih bu iyimser zaman tablosuna uymadı. Avrupa proletaryası kendi kalelerinde kapitalizmi yok etme konusunda başarısızlığa uğramakla kalmadı; kapitalizm de bu süre zarfında geri kalmış sömürge ülkelere çok daha derinden nüfuz ederek, zamanla güçlü ulusal kurtuluş

hareketlerinin ortaya çıkmasına yol açtı. Bu yeni ve güçlü bir devrimci faktördü. Bu durumun ortaya çıkışı bir sömürge devrimci program ve stratejisine nesnel bir ihtiyacı da beraberinde getirdi.

Kapitalizmin aşamalı yükseliş döneminde, sömürgelerin ele geçirilmesi, Marx'ın burjuvazinin özel tarihi misyonu olarak tanımladığı gelişmenin hayat bulmasını sağlamak için gerekliydi, yani "en azından temel çizgileriyle dünya pazarını ve bu pazara dayalı üretimi kurmak" için; ki bu durumda bugün, yani kapitalist ekonominin gerileme ve çöküş döneminde, sömürgelerin doğal zenginliklerini yağmalama ve nüfuslarını sömürme fırsatları çerçevesinde onların elde tutulmaya çalışılması, kapitalizmin dünya ölçeğinde hayatta kalmasının hayati bir koşulu haline gelmiştir diyebiliriz.

Devrimci enternasyonalizm

Proletaryanın ileri kapitalist ülkelerdeki sosyalist hareketi ile sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki karşılıklı ilişkinin temelini oluşturan tam da bu derin ve kanıtlanabilir hakikattir. Sömürge ve yarı sömürge ülkeler dünya nüfusunun yarısından fazlasını barındırmaktadır. Bu ülkelerdeki halkların kurtuluşu işçi sınıfı için ne kadar önemliyse, sürekli köleleştirilmeleri de emperyalist burjuvazi için o kadar önemlidir. Bu, Troçki'ye göre, bir sömürge devrimci stratejisi ortaya koyma çabasının çıkış noktasını oluşturuyordu. Bunu her daim ve kusursuz bir şekilde enternasyonalist bir eksen etrafında inşa etmeye çalıştı. "Komünistler her yerde mevcut toplumsal ve siyasal düzene karşı her devrimci hareketi desteklerler" diyen 1848 Manifestosu'na Troçki şu eki yapmıştı: "*Renkli ırkların kendilerini ezen emperyalistlere karşı hareketi, var olan düzene karşı olan en önemli ve güçlü hareketlerden birisidir ve bu nedenle beyaz ırk proletaryası saflarından eksiksiz, koşulsuz ve sınırsız bir destek beklemektedir.*"

Sömürge ve yarı sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketleri birinci emperyalist dünya savaşıdan sonra ortaya çıktılar ve savaşın yarattığı koşulların dolaysız ürünüydüler.

İşçi sınıfının büyümesi

On dokuzuncu yüzyılın sonuna kadar, emperyalist sömürü neredeyse tamamen açık soygun ve talan karakteri taşıyordu. Bu durum, sömürge bölgelerinin ekonomik gelişiminin sınırlarını çizirken, aynı zamanda Batı'nın kapitalist ül-

kelerinde üretilen mamul mallar için hammadde elde edilmesi ve bu malların pazarlanmasını kolaylaştırmak adına da gerekliydi. Örneğin, Hindistan'a ilk nüfuz eden İngiliz ticari sermayesiydi. [Hindistan'da] yaşanan endüstriyel gelişme, temel amacın ticari sömürü olması göz önüne alındığında ikincildi. Britanya'nın kapitalistleri, Bombay'daki pamuk fabrikalarını, ancak Hindistan'da yetiştirilen pamuğu yerinde ve ucuz Hint işçiliği ile işlemenin, pamuğu iplik ve dokuma işlemleri için Lancashire'a göndermekten daha ucuz olduğunu keşfettiklerinde inşa ettiler; bunu, bitmiş ürünlerin büyük bir kısmının Hindistan ve çevre ülkelerde satışa sunulduğu da göz önüne alarak yaptılar. Aynı politikaya paralel olarak, İngiliz kapitalistler, Çin pamuğunun yanı sıra Hint pamuğunun bir kısmının da işlenebilmesi için Şanghay'da da pamuk fabrikaları kurdular.

Bu ikincil endüstriyel gelişmenin en önemli siyasi sonucu, bu geniş geri kalmış topraklarda emperyalist sömürgecilere karşı cephe oluşturan bir sanayi proletaryasının ortaya çıkması oldu. Dış ticaret sermayesi emperyalizmin ajanları olarak henüz sadece embriyon halindeki bir yerli veya ulusal burjuvazi (kompradorlar) yetiştirebilmişken, onu izleyen dış sanayi sermayesi ise, emperyalistlere yönelik tek ve açık tutumları onlara karşı tavizsiz bir mücadele vermek olan endüstriyel bir işçi sınıfı yarattı!

Avrupa'nın askeri mücadelelerle sarsılmasından dolayı emperyalistlerin ekonomik baskılarının gevşediği Birinci Dünya Savaşı sırasında, büyük sömürge topraklarının endüstriyel gelişimi hızlandı. Yerli kompradorlar ve bazı büyük yerli toprak sahipleri sanayi alanına girerek emperyalistlerin işletmeleriyle rekabete giren işletmeler kurdular. Böylece "ulusal" burjuvazi yeşermeye başladı. Endüstriyel proletarya da buna bağlı olarak büyüdü. Savaştan sonraki on yıl içinde sömürge ülkelerdeki büyük devrimci ayaklanmalardaki, özellikle de 1925-27'deki yenilgiye uğratılan Çin Devrimi sırasında, sınıf örüntüsünü belirleyen bu gelişmelerdi.

Sınıf ilişkileri, devrimci Marksistler için devrimci hareketlerin karakterini ve bakış açılarını ve onları hayata geçirmek için gerekli olan politik stratejiyi oluşturmada belirleyicidir. Sınıf kavrayışı, sömürge ülkeler için olduğu kadar kapitalist metropoller için de zaruridir. Troçki, Marx ve Lenin'i takip ederek, Stalin'e, diğer tüm revizyonist

muhaliflere ve sosyalizme ihanet edenlere karşı bu kavrayış üzerinde ısrar etmiştir. Sömürge devriminin sorunları üzerine yaptığı hacimli konuşmalarında ve yazılarındaki ortak payda hep bu olmuştur. Bu konuşma ve yazıların çoğu Çin ve Çin Devrimi ile ilgiliydi. Çin'deki sınıf ilişkileri genel olarak sömürgelerdeki sınıf ilişkilerini belirli açılarla kesmektedir. Dolayısıyla Troçki'nin Çin hakkındaki düşüncelerinin özü, sömürge sorununun tamamında devrimci Marksist politikanın anahtarı işlevi görecektir.

Devrimin karakteri

Troçki, 1938'de "tamamlanmamış Çin Devrimi acil hedefleri bakımından 'burjuvadır' diyordu. Ancak, geçmişin burjuva devrimlerinin sadece bir yankısı olarak kullanılan bu terim bize aslında çok şey söylemiyor. Tarihsel benzetmeler zihin için birer tuzağa dönüşmesinler diye, somut bir sosyolojik analiz ışığında kontrol edilmeleri gerekir. Çin'de mücadele eden sınıflar hangileridir? Bu sınıfların birbirleriyle ilişkileri nedir? Bu ilişkiler nasıl ve hangi yönde dönüştürülmüştür? Çin Devrimi'nin nesnel görevleri, yani gelişme süreci tarafından belirlenen görevleri nelerdir? Bu görevlerin sonuca ulaştırılması hangi sınıfların omuzlarındadır?

"İnsanlığın çok büyük kısmını kucaklayan sömürge ve yarı sömürge -bu nedenle de geri- ülkeler, her biri gerilik derecelerine göre, göçebelik ve hatta yamyamlıktan en modern sanayi kültürüne kadar uzanan bir tarihsel merdiveni temsil edecek şekilde olağanüstü farklılıklar gösterirler. Bu aşırı uçların şu ya da bu ölçüdeki karışımı tüm geri ülkeleri karakterize eder. Bununla birlikte, geriliğin hiyerarşisi, eğer böyle bir ifade kullanılabilirse, her sömürge ülkenin yaşamındaki barbarlık ve uygarlık unsurlarının özgül ağırlığı tarafından belirlenir. Ekvatorial Afrika Cezayir'in, Paraguay Meksika'nın, Habeşistan Çin'in veya Hindistan'ın çok gerisindedir. Hepsinin ortak yanı emperyalist metropollere ekonomik bağımlılıkken, politik bağımlılık bazı durumlarda açık sömürge köleliği (Hindistan, Ekvatorial Afrika) karakteri taşır, diğerlerinde devlet bağımsızlığı uydurmacasıyla üstü örtülür (Çin, Latin Amerika)."

"Gerilik, en organik ve acımasız ifadesini tarım ilişkilerinde bulur. Bu ülkelerin biri bile demokratik devrimini gerçek boyutuyla gerçekleştirmemiştir. Yarım yamalak toprak reformları yarı serflik ilişkilerince yutulmakta ve bu ilişkiler kaçınılmaz olarak

yoksulluk ve baskı ortamında yeniden üretilmektedir. Tarımsal barbarlık her zaman ulaşım yollarının olmayışıyla, eyaletlerin yalıtılmışlığıyla, 'orta çağ' partikülarizmiyle ve ulusal bilinç eksikliğiyle ile el ele gider. Modern feodalizmin kabuğunun kırılması ve antik kalıntıların toplumsal ilişkilerinin tasfiyesi, tüm bu ülkelerdeki en önemli görevdir."

Ulusal burjuvazi

"Ne var ki, toprak devriminin tamamlanması, bir yandan kölelik ve serflikin tüm biçimlerini destekleyip yeniden yaratırken diğer yandan kapitalist ilişkileri yeşerten yabancı emperyalizme bağımlılığın muhafaza edilmesiyle birlikte düşünülemez. Toplumsal ilişkilerin demokratikleştirilmesi ve ulusal bir devletin yaratılması mücadelesi, böylece ke-sintiye uğramaksızın yabancı egemenliğine karşı açık bir ayaklanmaya dönüşür."

"Tarihsel gerilik, bir, iki veya üç yüzyıllık bir gecikmeyle İngiltere ya da Fransa gibi ileri ülkelerin gelişiminin basit bir yeniden üretimi anlamına gelmez. Kapitalist tekniğin ve yapının en son keşiflerinin, feodal ve feodal öncesi barbarlık ilişkilerinin içine, bu ilişkileri dönüştürerek, bu ilişkileri hüküm altına alarak ve kendine özgü sınıf ilişkileri yaratarak, kendi köklerini saldırdığı, tümüyle yeni bir 'bileşik' toplumsal oluşuma yol açar."

"Bu geri ülkelerde, 'burjuva' devriminin tek bir görevi bile 'ulusal' burjuvazinin önderliğinde çözülemez, çünkü bu 'ulusal' burjuvazi, kendi halkına yabancı ya da düşman bir sınıf olarak birdenbire yabancı desteği sayesinde ortaya çıkar. Gelişimindeki her basamak, aslında [ajamı] olduğu yabancı mali sermayeye onu daha da sıkı bağlar. Sömürgelerin küçük burjuvazisi, yani zanaatkârlar ve tüccarlar, ekonomik bakımdan anlamsızlaşarak, dek-lase olup yoksullaşarak, yabancı sermaye ile eşitsiz mücadelenin ilk kurbanı olurlar. Bağımsız bir siyasi rol oynamayı tasavvur bile edemezler. Sayısal olarak en büyük ama en [dağınık], en geri ve en ezilen sınıf olan köylülük, yerel ayaklanmalar ve partizan savaşı yürütme yeteneğindedir, ancak bu mücadelenin ulusal bir düzeye yükseltilmesi için daha ileri ve merkezi bir sınıfın önderliği gerekir. Böylesi bir önderlik görevi, maddenin doğası gereği, daha ilk adımlarından itibaren sadece yabancı burjuvaziye değil aynı zamanda kendi ulusal burjuvazisini de karşısına alan sömürge proletaryasına düşer."

Sınıf ilişkilerinin özgünlüğü ve dolayısıyla tarihsel olarak [gelişimi] gecikmiş ülkelerdeki "burjuva demokratik" devrimlerin özel karakteri ile il-

gili bu görüşler, Troçki'nin de belirttiği üzere sadece teorik analizler üzerine kurulmamıştır. 1905 ve 1917 Şubat ve Ekim Rus devrimlerinde “gökemli tarihi bir sınava” tabi tutulmuşlardır. Bu üç devrim, ulusal burjuvazinin demokratik devrimin görevlerini yerine getirme konusundaki yetersizliğini şüphe bırakmayacak şekilde kanıtlamıştır. Dolayısıyla proletaryayı iktidarı ele geçirmeye yönelme ihtiyacı ortadadır. Lenin konuyu şöyle ifade etmişti:

“Devrimimiz bir burjuva devrimdir, işçiler burjuvaziye desteklemelidir [diyor tasfiyeciler kampındaki değersiz politikacılar]. Biz Marksist olanlar da devrimimiz bir burjuva devrimdir diyoruz. İşçiler halkın gözlerini burjuva politikacıların sahtekarlığına açmalı, onların vaatlerine güvenmemelerini ve yalnızca KENDİ güçlerine, KENDİ örgütlerine, KENDİ birliklerine ve KENDİ silahlarına güvenmeleri gerektiğini öğretmelidir.”

Çin felaketi

Çarlık Rusyası'nda, Bolşevikler'in proletaryanın devrimci hegemonyası teorisi, zaferle sonuçlanan Ekim ayaklanmasında haklı çıkmıştır. Köylülüğün alt katmanlarıyla müttefik olan ve Bolşevik Parti liderliğinin yönlendirdiği Rus işçiler hem Çarlık'ı hem de kapitalizmi devirmişlerdir. Demokratik devrimin görevleri, yüzünü sosyalist görevlere doğru çeviren proletarya diktatörlüğü yoluyla yerine getirilmiştir.

Çin'de ise [Rusya'nın] aksine, korkunç bir devrimci felaketle birlikte Bolşevik politikanın özü

olan proleter hegemonya teorisinin olumsuz bir örneği yaşanmıştır. O zamanlar Komünist Enternasyonal'in kuramcıları olan Stalin ve Buharin, tarihsel süreci, meselenin yalnızca “demokratik” devrim olduğu ve dolayısıyla devrimin önderliğinin sadece burjuvaziye ait olduğu ve olabileceğini savunan ölü bir şemayla örtüştürerek bağimsız aşamalara bölmüşlerdir. Lenin'in 1917'de proleter diktatörlük lehine rafa kaldırdığı “proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü” formülü yeniden ortaya atılarak, bu formül sonraki yılların sözde Halk Cepheilerinin prototipini oluşturacak rezil “dört sınıf bloğu” anlayışına varacak kadar genişletilmiştir. Bu blokta —ki bu aslında gerçekte bir parti üst düzey yetkilileri bloğundan başka bir şey değildi— köylülüğü temsil etme hakkı ulusal burjuvazinin Komintang partisine verildi. Proletaryanın partisi olan Komünist Parti siyasi bağimsızlığını bırakarak Komintang'a girdi. İşçiler böylece ulusal burjuvazinin politik kontrolüne tabi tutulmuş oldular. Proleter sınıf politikasına karşı gerçekleşen bu hain kırılma, Rus devrimci tarihinin açık derslerine bu saygısızlık ve Lenin'in hâlâ taze olan öğretilerinin bu denli reddi, genç ve deneyimsiz Çin Komünist Partisi'ne Bolşevizm olarak sunuldu!

Bu hain sınıf işbirliği politikasını haklı çıkarmak için Stalin-Buharin, “ülkedeki tüm ilerici güçleri” emperyalizme karşı bir ittifaka doğru zorlayan emperyalist baskılar gerçeğini gerekçe gösterdi. Böylece ulusal burjuvaziye, ulusal kurtuluş

için emperyalizme karşı savaşan ilerici bir rol biçildi. Ancak bu, Troçki'nin de belirttiği gibi, “*tam da bir zamanların Rus Menşeviklerinin iddiasıydı ve aradaki tek fark o dönem [Rusya'da] emperyalizmin konumunun Çarlık tarafından işgal edilmiş olmasıydı.*”

Burjuva karşıdevrim

Daha önce de gördüğümüz gibi, sömürge ülkelerde ulusal burjuvazi, en yakıcısı emperyalist tahakkümün yıkımı üzere demokratik devrimin amaçlarını gerçekleştirmek için ilerici bir mücadele yürütme ve bu mücadeleyi sonuna kadar götürme yeteneğine sahip değildir. Bu basiretsizliğin ikili bir temeli vardır: 1. Burjuvazinin emperyalistlerle ve kırsal gericilik unsurlarıyla olan yakın bağları; 2. Mücadelenin zirvesinde kaçınılmaz olarak burjuva mülkiyetin yıkılmasını savunacak kitleleri seferber etme korkusu. Fakat kitleler 1925-27 yıllarında Çin'de olduğu gibi emperyalizme karşı ayaklandığında, burjuvazi hareketin sorumluluğunu üstlenmeye ve bunu emperyalistlere taviz verdim için kullanmaya çalışmıştır. Daha sonra devrimci kitleleri bastırmış ve onları eski kölelik konumlarına geri döndürmüştür. Bu, burjuva önderlik altındaki “demokratik” dev-

rimin gerçek karakteridir.

Bununla birlikte, Stalin-Buharin, Çan Kay-şek'in (Çin ulusal burjuvazisinin lideri) emperyalizme karşı bir mücadele yürütmekte olduğu konusunda ısrar etmişlerdir. Ve durum, Kremlin'deki yüzeysel zihinlerde gerçekten böyleymiş gibi görünmüştür. Aslında Kay-şek, ülkenin emperyalist toprak sahiplerini taviz vermeye zorlama umuduyla, sadece tek bir emperyalist gücün —Britanya'nın— ajanları konumundaki birtakım militaristlere karşı sınırlı bir mücadele yürütmüştür. Bu, tüm emperyalist tahakküm sisteminin kökünü kurutmak için ilkeli ve topyekün bir mücadele vermek ile aynı şey değildir. Bugün Çan Kay-şek, Japon emperyalizmine karşı bir mücadele yürütüyor ve bu süreçte Anglo-Amerikan emperyalizminin hizmetine girerek Çin ulusu için yeni bir köleliğin temellerini atıyor. Ulusal burjuvazinin sahip olduğu iddia edilen antiemperyalist rolü, Troçki tarafından devrimci öncünün bilincine kazımaya çalıştığı şu kelimelerle keskin bir şekilde karakterize edilmiştir:

“Sözde ‘ulusal’ burjuvazi, ulusal aşağılanmanın her biçimine müsamaha eder, yeter ki kendi ayrıcalıklı varoluşunu koruma ümidi olsun. Fakat yabancı sermaye, ülkenin tüm zenginliği üzerinde bölün-

mez bir egemenlik kurmaya kalkıştığında, sömürge burjuvazisi kendisine kendi 'ulusal' yükümlülüklerini hatırlatmak zorunda kalır. Kitlelerin basıncı altında kendisini bir anda savaşın içinde bile bulabilir. Fakat bu savaş, emperyalist güçlerden sadece birine karşı yürütülen ve çok daha yüce gönüllü bir başka gücün hizmetine girme umuduyla müzakerelere en açık biçimde yürütülen bir savaş olacaktır. Çan Kay-şek, Japon mütecavizine karşı, ancak kendisine İngiliz ya da Amerikan patronları tarafından çizilen sınırlar dahilinde mücadele ediyor. Yalnızca zincirlerinden başka kaybedecek şeyi olmayan bir sınıf, emperyalizme karşı ulusal kurtuluş için bu savaşı sonuna kadar götürebilir.”

Çin dersi

Stalin-Buharin'e göre, dört sınıfın bloğu politikasının amacı Çin'de demokratik devrimin tamamlanmasını sağlamak ve böylece proletaryanın sosyalist diktatörlüğünün yolunu açmaktır. Gerçekte olanlar ise tarihsel bir meseleydi. Çan Kay-şek, "demokratik" bir devrime önderlik etmek yerine, muzaffer bir karşıdevrim lideri oldu. Sarsılmış emperyalistler ise bu şekilde tüm konumlarını geri kazanabildiler. Tarım sorunu çözümsüz kaldı. Peki bütün bunlar geleceğin devrimci politikaları için ne anlama geliyor?

Bunun anlamı —ve bu Troçki'nin yeni devrimci kadrolara öğrettiği dersin en hayati kısmıdır— Çan Kay-şek'in burjuva-askeri diktatörlüğü ve proletarya diktatörlüğü arasında ara bir "demokratik" rejim olamayacağıdır. Yani, proleter öncü partiler, gelecek sömürge devrimlerinin en kabardığı anlarda işçileri iktidarı ele geçirmeye ve bir proletarya diktatörlüğü kurmaya yöneltmek yerine böyle bir [sözde ara] rejimin kurulmasını sağlama yoluna giderlerse, sadece yeni devrimci felaketler yaşanacaktır.

Sanki Çin Devrimi'nin Stalinist ihanetçilerine —özellikle de aptal Menşevik aşamalar teorisine— önceden cevap veriyormuşçasına Lenin, 1917'de kaleme aldığı ünlü *Nisan Tezleri*'nde Bolşevik Parti'yi yeniden silahlandırmak ve devrimci zaferini hazırlamak adına, proletarya diktatörlüğü için mücadelenin, tarım devriminin sonuca ulaştırılması ve ezilen halkların özgürlük kazanması için tek yol olduğunu ilan etmişti. Fakat proleter diktatörlük rejimi, doğası gereği, kendisini burjuva mülkiyet ilişkileri çerçevesinde kalan burjuva demokratik görevlerle sınırlandıramazdı. Proletaryanın iktidarı, sosyalist devrimi —burju-

va mülkiyet ilişkilerinin yıkılması ve sınıf düzeninin tasfiyesi— otomatik olarak gündemine yerleştirir. Sosyalist devrim bu nedenle demokratik devrim ile kesintisiz bir şekilde bağlantılıdır ve onun organik olarak ilerlemesidir.

Süreklî devrim teorisi

"Bu (Troçki'ye göre), genel hatlarıyla, süreklî (kesintisiz) devrim anlayışının özüydü. Ekim ayında proletaryanın zaferini garantileyen tam da bu anlayıştı." Çin'de, Çan Kay-şek'in ve burjuva karşıdevrimin zaferini garanti altına alan da bu Bolşevik anlayışın ihlali, daha doğrusu açıktan reddedilmesiydi.

Süreklî devrim teorisi ilk olarak Marx tarafından ortaya atıldı. Lenin ise bunu güçlü bir devrimci zaferin kaldıracağı haline getirdi. Marx ve Lenin'in çalışmalarının özgün sürdürücüsü olan Troçki, Stalinist sahtekarlara ve ihanetçilere karşı yaklaşık yirmi yıllık mücadelesi sırasında bu teoriyi birçok açıdan savundu ve geliştirdi, böylece devrimci öncülerini gelecekteki büyük mücadelelere hazırlıklı olmaları için yeniden silahlandırmış oldu. Troçki'nin süreklî devrim hakkındaki yazıları, proleter devrimci stratejinin teorik kaynağıdır ve ister Batı'nın kapitalist ülkelerinde olsun ister geri kalmış sömürge ülkelerde olsun, sosyalizm mücadelesinde işçi sınıfına önderlik etmek isteyen herkes için [özümsemesi] zorunlu bir çalışmadır. Süreklî devrim teorisi, Stalin yönetiminde Sovyetler Birliği'nin resmi devlet doktrini haline gelen gerici tek ülkede sosyalizm teorisinin Marksist antitezidir. Aynı zamanda Stalin'in Çin Devrimi'ni felakete sürükleyen Menşevik politikalarıyla da taban tabana zıttır.

"Marks'ın bu kavrama verdiği anlamla," diyordu Troçki, "[süreklî devrim] sınıf yönetiminin hiçbir biçimiyle uzlaşmayan, demokratik aşamada durmayan, sosyalist uygulamalara geçen ve dışarıdan yöneltilen gericiliğe karşı savaş açan bir devrim demektir; yani, her yeni aşaması bir öncekinden köklenen ve ancak sınıflı toplumun tümüyle yok edilmesi ile tamamlanacak bir devrim."

Troçki süreklî devrim teorisini açıklıyor

Peki bu [teori], sözde geri kalmış ülkeler, sömürge ve yarı sömürgeler için ne anlama geliyor? Troçki aşağıdaki satırlarda bunu açıklıyor:

"Gecikmiş bir burjuva gelişimi yaşayan ülkeler açısından, özellikle de sömürge ve yarı sömürge ülkeler açısından, süreklî devrim teorisinin anlamı şudur: bu ülkelerde demokrasi ve ulusal kurtuluş

görevlerinin tam ve gerçek çözümü, ancak boyunduruk altındaki ulusun ve en önemlisi de köylü kitlelerinin önderi olarak proletaryanın diktatörlüğü ile mümkündür.”

“Sadece tarım sorunu değil, ama ulusal sorun da geri ülkelerde nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan köylülüğe demokratik devrimde olağanüstü bir yer ayırır. Proletaryanın köylülükle İttifakı olmadan, demokratik devrimin görevlerinin çözülmesi, hatta ciddi bir biçimde ortaya konulması bile olanaksızdır. Ama bu iki sınıfın ittifakı da ancak ulusal-liberal burjuvazinin etkisine karşı uzlaşmaz bir mücadele yoluyla gerçekleşebilir.”

“Demokratik devrimin önderi olarak iktidara yükselen proletaryanın diktatörlüğü, hızla ve kaçınılmaz bir biçimde öyle görevlerle karşı karşıya kalır ki, bunların yerine getirilmeleri ancak burjuva mülkiyet haklarında derin gedikler açılmasına bağlıdır. Demokratik devrim büyüyerek doğrudan doğruya sosyalist devrime dönüşür ve dolayısıyla sürekli bir devrim olur.”

“İktidarın proletaryanın eline geçmesi devrimi tamamlamaz, onu başlatır sadece. Sosyalist inşa, ulusal ve uluslararası ölçekte sınıf mücadelesi temeli üzerinde mümkündür ancak. Bu mücadelenin kapitalist ilişkilerin dünya düzeyindeki ezici egemenliği şartlarında, patlamalara, yani içeride iç savaşlara, dışarda da devrimci savaşlara yol açması kaçınılmazdır. İşte, ister demokratik devrimini daha dün gerçekleştirmiş bir geri ülkede olsun, ister ar-

dında uzun bir demokrasi ve parlamentarizm dönemi bulunan eski bir kapitalist ülkede, genel olarak sosyalist devrimin süreklilik niteliği de burada yatmaktadır.”

“Sosyalist devrimin ulusal sınırlar içinde tamamlanması olanaksızdır. Burjuva toplumundaki bunalımın temel nedenlerinden biri, bu toplumda yaratılan üretici güçlerin artık ulusal devletin çerçevesiyle bağdaşamamasıdır. Bu, bir yandan emperyalist savaşlar, bir yandan da bir burjuva Avrupa Birleşik Devletleri ütopyasının doğmasına yol açar. Sosyalist devrim ulusal arenada başlar, uluslararası arenada gelişir ve dünya arenasında tamamlanır. Böylece sosyalist devrim, kelimenin daha yeni ve daha geniş bir anlamında da sürekli bir devrim haline gelir; sosyalist devrim ancak yeni toplumun gezegenimizin tüm yüzeyinde en son zafere ulaşmasıyla tamamlanacaktır.”

Pratik politika alanında, [Troçki'nin] devrimin karakter ve sınıf dinamikleri hakkındaki görüşleri, sömürge ülkelerdeki devrimci öncü partiyi, emperyalizme ve onun yerel müttefiki olan ulusal burjuvaziye karşı uzlaşmaya kapalı bir mücadele politikası yürütmeye mecbur kılar. Ulusal burjuvazi, kendi sınıfsal nedenleriyle, aynı Çan Kay-şek'in yapmış olduğu gibi kitlelere “sol” yüzünü gösterdiğinde, parti sınıf uzlaşmacı ve sınıf işbirlikçi politikalara yönlendirilmesine izin vermemelidir. Diğer tüm partilerden tamamen bağımsız kalmalı ve onlarla herhangi bir blok ya da

ittifak kurmamalıdır. Kendi sınıf bayrağını diğer sınıfların bayraklarıyla karıştırmamalı, hele ki bir başkasının bayrağı önünde asla diz çökmemelidir. Proletaryayı köylü kitlelerle ittifak halinde iktidarı ele geçirmeye yöneltmek olan tek amacından asla şaşmamalıdır.

Çin'deki devrimci kriz sırasında, Troçki Komünist Enternasyonal'e bu temel devrimci fikirleri aşılama çabası ve Komünist Enternasyonal kanalıyla Çin Komünist Partisi'ni Moskova'nın kendisini sokmuş olduğu ölümcül oportünist yoldan çıkarmaya uğraştı. Ama çabaları boşa gitti. Ekim Devrimi'nin Leninist fikirlerine karşı gerici tepkiler artıyordu. Çin Devrimi feci bir yenilgiyle çöktü. Troçki ve Sol Muhalefet'in Bolşevik-Leninistleri Rus partisinin saflarından atıldı. Troçki'nin kendisi sürgün edildi.

Bu, burjuva yorumcuların inandığının aksine, sadece Troçki için kişisel bir yenilgi anlamına gelmiyordu. Bu, aynı zamanda Bolşevizm için, Marksizm ve Leninizm için de bir yenilgiydi. Bu yenilgi, gerici [tutumların] Sovyetler Birliği'nin hem içinde hem de dışında büyümüş olmasının bir yansımasıydı. Troçki, bu durum karşısında olanları değerlendirdi. Ancak Troçki sadece devrimci bir Marksist teorisyen değildi. Aynı zamanda aktif bir devrimciydi. Onun gözünde, Çin Devrimi'nin yenilgisi ile Stalinizm'in Sovyetler Birliği ve Komünist Enternasyonal içindeki zaferinin, gelecekte yaşanabilecek felaketleri önlemek ve gelecek devrimci zaferlere giden yolu açmak için Marksist bir analizinin yapılmasını gerektiriyordu. Öncelikli ihtiyaç, devrimci öncünün toparlanması ve yeniden silahlandırılması için bir temel oluşturmak amacıyla neler olduğunu ve neden olduğunu anlayabilmektir.

Öncüyü silahlandırmak

Troçki'nin Çin Komünist Partisi'ni 1925-27 dönemindeki büyük ve trajik olaylar esnasında doğru bir devrimci yola yönlendirme çabaları, sonraki çalışmaları için önemli bir hazırlayıcı zemin oluşturdu. Binlerce Çinli genç komünist, Doğu Emeççileri Komünist Üniversitesi'nde eğitim almak için Moskova'ya gitmişti. Aralarından çok sayıda öğrenci, Troçki'nin Çin Devrimi'ni zafere doğru yönlendirmek için yorulmak bilmeyen mücadelesinden etkilenerek Sol Muhalefet saflarına katıldı. Geri kalanların çoğu ise Troçki'nin Bolşevik programının sessiz taraftarlarıydı. 7 Kasım 1927'de, yani Stalin'in Troçki'yi Sovyetler Bir-

liği'nden sürgün etmeye hazırlandığı Ekim Devrimi'nin onuncu yıldönümünde, genç Çinli devrimciler Moskova'nın Kızıl Meydanı'nda diğer yabancı komünist delegasyonlarla birlikte yapılan geçit törenine katıldılar. Taşıdıkları pankartlara Stalinist kontrol kliği tarafından uygun görülen sloganlar yazılmıştı. Ancak [Çinli genç devrimciler] tam Stalin'in önünden geçerlerken pankartlarını ters çevirip başka bir slogan açtılar: "Yaşasın Troçki!" Bu sadece Lenin'in en büyük silah arkadaşına bir hürmet değil, aynı zamanda onun fikirleriyle bir dayanışma ilanıydı. Pankart taşıyanlar tutuklandılar ve daha sonra Stalin'in karşıdevrimci rejimi tarafından öldürüldüler. O zaman Moskova'daki Çinli devrimcilerin sadece birkaçı —çok azı— bu kanlı tasfiyeden kurtulabildi ve ileriki dönemde Dördüncü Enternasyonal'in Çin seksiyonu olacak Sol Muhalefet'in çekirdeğini oluşturmak amacıyla Çin'e dönmeyi başarabildi.

Troçki, ilk sürgün yeri Almatı'da Çin'deki devrimci felaketi analiz etmeyi kendine görev olarak belirledi. Moskova'daki Stalinist klik, Çin Komünistlerini günah keçisi yaparak yaşananlar hakkında gerçek bir tartışmayı engellemeye çalışıyorlardı. Ancak Troçki, yenilginin ana hatlarını ortaya koymak ve gelecekteki zaferlere hazırlanmak için bu yakıcı hikâyenin tamamını olabildiğince gün ışığına çıkarmak ve ondan gerekli tüm dersleri almak konusunda ısrar etti. Çünkü, söylediği gibi, "açığa çıkarılmamış ve mahkûm edilmemiş bir hata her zaman bir diğerine yol açar ya da onun zeminini döşer." Bu temel çalışmanın amacı, sadece Çin'deki yeni bir devrimci durumun —biraz gecikmeli de olmuş olsa— ortaya çıkışını değil, tüm sömürge devrimci hareketinin geleceğini de ortaya koyabilmektir. Troçki Almatı'da şunları yazdı:

"İkinci Çin Devrimi'nin dersleri, tüm Komintern için, fakat öncelikle tüm Doğu ülkeleri için derslerdir. Çin devriminde Menşevik çizgiyi savunurken sundukları tüm argümanlar, eğer bu argümanları ciddiye alırsak, Hindistan için üç misli geçerli olmalıdır. Emperyalist boyunduruk Hindistan'da, [yani] bu klasik sömürge, Çin'de olduğundan çok daha açık ve somut biçimler alır. Hindistan'da feodal ve serf ilişkilerinin kalıntıları karşılaştırılmaz ölçüde daha derin ve daha büyüktür. Bununla birlikte veya tam da bu nedenle, Çin'de uygulanan ve devrimi baltalayan yöntemler Hindistan'da çok daha ölümcül sonuçlara neden olacaktır. Hindu feo-

dalizminin, İngiliz-Hindu bürokrasisinin ve İngiliz militarizminin üstesinden ancak halk kitlelerinin muazzam ve baş eğmez hareketi gelebilir. Bu halk hareketi, tam da güçlü yayılışı ve karşı konulamazlığından, uluslararası hedef ve bağlarından ötürü önderliğin yarım yamalak ve uzlaşmacı hiçbir oportünist önlemine tahammül gösteremez.”

Troçki, ilk önce Almatı, daha sonra Türkiye, Fransa, Norveç ve Meksika’da sürgünde bulunduğu çeşitli yerlerden, sömürge ülkelerdeki devrimci öncünün önce Sol Muhalefet’in kadroları olarak, daha sonrasında da Bolşevik-Leninist program temelinde Dördüncü Enternasyonal’in seksiyonları olarak yeniden bir araya gelmesini büyük bir tutkulu bir ilgiyle takip etti. Üç farklı Çinli Sol Muhalefet grubunun 1931 yılında birleşerek sonrasında Dördüncü Enternasyonal’in Çin seksiyonu olacak olan Çin Komünist Birliği’ni oluşturması, büyük ölçüde Troçki’nin bu grupların tartışmalarına uzaktan katılma çabaları sayesinde gerçekleşti. Ve sonrasında Dördüncü Enternasyonal’in Hindistan, Seylan, Hind Çin ve Latin Amerika’nın yarı sömürge ülkelerindeki seksiyonları, Troçki’nin sömürge devrimi üzerine öğretileri — özellikle de ihanete uğrayan Çin Devrimi’nden çıkardığı dersler— temelinde büyümüşlerdir.

Dipnotlar

1) Afrikaanca Felemenkçenin bir lehçesidir. Sömürgecilik döneminde Güney Afrika ve Namibya’da, çoğunluğu Hollandalı olan Avrupa kökenli beyaz sömürgeciler nedeniyle yayılmıştır. Hâlâ günümüzde Güney Afrika’nın resmi dillerinden biri sayılmaktadır. ç.n.

2) Karl Marx, Seçme Yazışmalar-1 1844-1869, Marx’tan Manchester’daki Engels’e, 8 Ekim 1858, Sol Yayınları, Ankara, 1995, s.126.

3) Lev Troçki, Komünist Manifesto’nun Doksanıncı Yıldönümü, Marksist Tutum, 1993.

4) Lev Troçki, Çin Üzerine, Çin’de Savaş ve Devrim, Tarih Bilinci Yayınları, İstanbul, 2000, s.12.

5) a.g.e. s.13.

6) a.g.e. s.14.

7) a.g.e. s.15.

8) a.g.e. s.16.

9) a.g.e. s.17. Ayrıca bkz. Lev Troçki’nin Harold Isaac’ın The Tragedy of the Chinese Revolution [Çin Devrimi’nin Trajedisi] adlı eserine yazdığı Giriş’ten, Secker & Warburg, Londra, 1938.

10) Lenin, Uzaktan Mektuplar, Birinci devrimin ilk aşaması, Ürün Yayınları, Ankara, 1975, s.21.

11) Lev Troçki’nin Harold Isaac’ın The Tragedy of the Chinese Revolution [Çin Devrimi’nin Trajedisi] adlı eserine yazdığı Giriş’ten, Secker & Warburg, Londra, 1938.

12) Lev Troçki, Çin Üzerine, Çin’de Savaş ve Devrim, Tarih Bilinci Yayınları, İstanbul, 2000, s.18. Ayrıca bkz. Lev Troçki’nin Harold Isaac’ın The Tragedy of the Chinese Revolution [Çin Devrimi’nin Trajedisi] adlı eserine yazdığı Giriş’ten, Secker & Warburg, Londra, 1938.

13) Lev Troçki’nin Harold Isaac’ın The Tragedy of the Chinese Revolution [Çin Devrimi’nin Trajedisi] adlı eserine yazdığı Giriş’ten, Secker & Warburg, Londra, 1938.

14) Lev Troçki, Sürekli Devrim, Berlin’de Rusça Yayımlanan Birinci Baskıya Önsöz, Köz Yayınları, 1976, s.13.

15) Lev Troçki, Sürekli Devrim, Sürekli Devrim Nedir? Köz Yayınları, İstanbul, 1976, s.189.

16) a.g.e. s.189-190.

17) a.g.e. s.191-192.

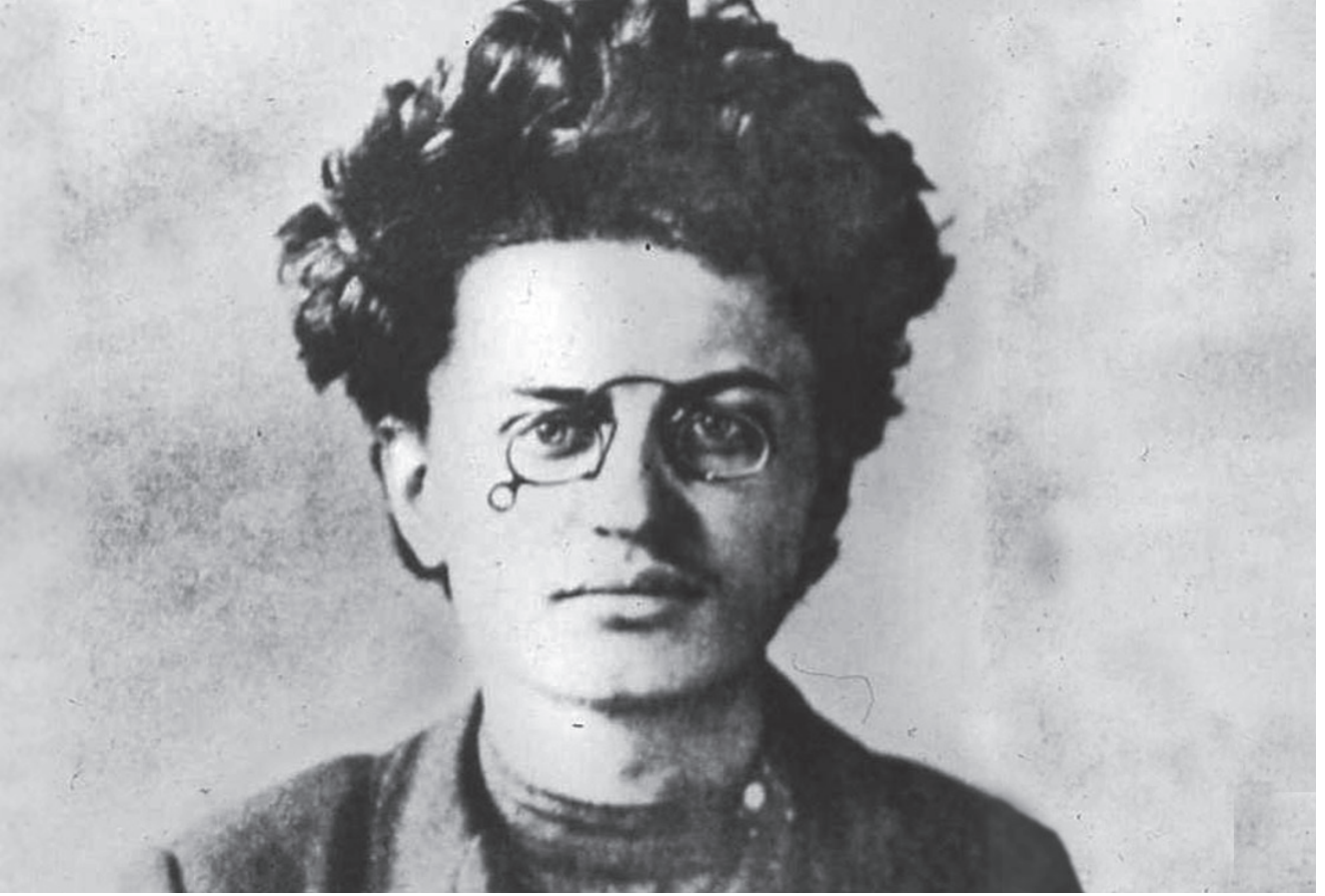
18) a.g.e. s.192.

19) a.g.e. s.192.

20) Eski adı Alma-Ata olan şehir günümüz Kazakistanının en büyük şehri ve eski başkentidir. ç.n.

21) Lev Troçki, Lenin’den Sonra Üçüncü Enternasyonal, Çin Devriminin Özeti ve Perspektifleri, Sömürge Burjuvazisinin Doğası Üzerine, Tarih Bilinci Yayınları, İstanbul, 2000, s.27.

22) Lev Troçki, Lenin’den Sonra Üçüncü Enternasyonal, Çin Devriminin Özeti ve Perspektifleri, Doğu İçin “İki Sınıflı İşçi-Köylü Partileri” Gerici Fikri Üzerine, Tarih Bilinci Yayınları, İstanbul, 2000, s.1-2.

Gençlik örgütü konuşması: Lev Troçki nasıl biriydi?

Joseph Hansen

Aşağıda okuyucularımızla ABD’li devrimci Marksist Joseph Hansen’in 22 Ağustos 1941 tarihinde, New York’ta düzenlenen Troçki Anması sırasında Sosyalist İşçi Partisi’nin gençlik koluna yaptığı konuşmayı paylaşıyoruz. Joseph Hansen, Utah doğumlu yoksul bir işçi ailesinin çocuğu olarak genç yaşta sosyalist olmuş ve ardından Meksika’da Troçki’nin korunmasını üstlenmişti. Troçki’nin sekreterliğini de yapmış olan Hansen, 20 Ağustos 1940 günü Troçki’ye suikast düzenleyen Stalinist ajan Ramon Mercader’i yakalayan ve kaçmasını önleyen kişidir. Marksist literatüre 20’nin üzerinde kitap kazandıran Hansen, 1979’deki ölümüne dek Dördüncü Enternasyonal’in bir savaşçısı olarak yaşadı. Hansen’in konuşması Sosyalist İşçi Partisi’nin gençlik kolu olan Genç Spartaküs grubuna yapılmıştı. Tim Wohlforth’un, Birleşik Devletler devrimci gençlik hareketleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmaya göre Genç Spartaküs o sıralarda 700’ü bulan militan sayısı ile ABD’nin en güçlü komünist gençlik yapılanmasıydı. Hansen’in marxists.org sitesinde yayınlanan İngilizce orijinalinden Kenan Zorlu Türkçeye çevirdi.

Natalia Sedov Troçki, Dördüncü Enternasyonal’in Ağustos 1941 sayısında yayınlanan makalesinde bugün adı Marksizm ile bir anılan Lev Troçki’den bir şeyler görmemizi sağlayarak, onun daha samimi bir portresini vermeye çalışıyor. Natalia’nın katkıları yalnızca doğmamış kuşakların sı-

nıfsız toplumun kurucuları hakkında daha derin bilgiler elde edebilmeleri için paha biçilmez tarihî kıymete sahip değil, aynı zamanda siyasî değer de taşıyor. Natalia’nın kendine ait sağlam siyasî yargıları var. O her açıdan Troçki’ye layık bir kadın.

Yazıları, Troçki’nin kişiliğini daha iyi kavrama-

mızı sağlayarak, işçi sınıfının mücadelesinde önder olmak isteyenlerin, yeteneklerini seçtikleri büyük hedefe uygun olarak şekillendirmelerini sağlıyor.

Bir sanatı en iyi şekilde öğrenmenin yollarından biri, o sanatta usta bir zanaatkâr bulup onu taklit etmektir. Öğrenmeye hevesli olan her çırak kendisinin tanıdığı veya alanında büyük bir isim olan kişiyi seçer ve seçtiği modelin mükemmelliğine ulaşmaya çalışır. Yazarlar başlangıçta genellikle büyük bir yazarı ya da geçmişin bir dizi büyük yazarını taklit ederler. Ressamlar ve heykeltıraşlar da aynı şeyi yaparlar. Askerler İskender'i, Hannibal'ı, Sezar'ı, Napolyon'u takip ederler.

Devrimci harekete katılan gençlik doğal olarak Troçki'yi örnek almalı ve Troçki'nin yaptığı gibi, en mütevazı yeteneklerini vererek bir gün proleter devrimin bilim ve sanatında usta olmayı ummalıdır. Böyle bir amaç tamamen normal ve övgüye değerdir. İngiltere'nin büyük romantik şairlerinden biri olan John Keats'in şair olmak için yola çıktığı zaman kendini yetiştirmek için Shakespeare'den daha düşük kimseyi model olarak almadığı söylenir ve o bunu yapmakta haklıdır.

Troçki'yi model olarak seçmenin tehlikesi, Troçki'nin bir devrimci olarak önemini takdir etmeye başlayabilecek seviyeye geldiğinde gerçekleşme ihtimali olan cesaret kırılmasıdır.

Troçki'nin insanlık tarihinin en çalkantılı yıllarında edindiği devasa bilgisi ve engin siyasî deneyimi görece küçük birkaç cilde sığdırılmıştır. Troçki'nin eserleri o kadar parlak, eserlerinin mantığı o kadar sarsılmaz, karakterleri, olayları, partilerin ve sınıfların hareketlerini kavrayışları o kadar derindir ki devrimci çırak ellerini havaya kaldırarak "Hiç kimse buna eşit olmayı umamaz bile, daha basit bir faaliyet alanı seçmek daha iyi olacaktır" diyebilir. O kişi, Troçki'nin bir konuşmacı, bir örgütçü, bir yönetici (Troçki'nin Ekim'in silahlı ayaklanmasındaki önder rolünü anladığında) olarak en iyinin de iyisi olarak ün saldığını idrak ettiğinde, Troçki'nin Kızıl Ordu'yu kurmasını ve emperyalist dünyanın işgalci ordularına karşı Sovyetler Birliği'nin silahlı savunmasını yönetmesini ve bunlara ek olarak en büyük başarısı Lenin ile beraber kurduğu Üçüncü Enternasyonal'i ve Dördüncü Enternasyonal'i eklerse genç yoldaş, "Böyle bir adam sadece bir kere dünyaya gelir." diyebilir.

Ve bu kişi doğruyu söylüyor olacaktır. Yalnızca

bir tane Troçki olabilir.

Fakat bu tamamen doğru değildir. Troçki Odesa'daki bir çiftlikten çıkıp bir anda oturup *Rus Devrimi'nin Tarihi*'ni yazmamıştır. Bir dereceye kadar şekillendirebileceği kendi kişisel özelliklerinin yanı sıra, temel olarak kullanabileceği bir geçmiş ve son biçimlendirmeyi yapan dünya üzerinde yaşanan olaylar vardı.

Onların omuzlarında duruyoruz

Sınıf mücadelesinin yüksek düzeyi Lenin ve Troçki'nin, bilimsel sosyalizmin kurucularının ölüm nedeniyle terk ettikleri noktadan başlamalarını sağladı. Troçki, 1917 devriminin gidişatını devrimden 12 yıl önce öngörmesini sağlayan *sürekli devrim teorisini* geliştirdi. Lenin, devrimin başarısını sağlayan, profesyonel devrimci parti kavrayışını geliştirdi. Bu nedendir ki Troçki sosyalizmin gelecekteki gelişiminin, özellikle de Birleşik Devletler'deki gelişiminin Marx'ın devrimci felsefesini yayan geçmişteki büyük diyalektik materyalistlerden daha da iyi bir düzeye taşıyacağına öngörebildi.

Bir gencin, yeni kuşakların ulaşabildiği bilgi ve deneyim birikimiyle birlikte Troçki'nin döşediği yolda yeteneklerini geliştirmek konusunda cesaretinin kırılması anlamsızdır. Partimizin zengin mirası Marx, Engels, Lenin ve Troçki'nin eserlerinde cisimleşerek, teorik altyapı için zemin hazırlıyorlar. Geçmiş savaşın başında ve özellikle 1918'de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki devrimci hareketi saymazsak, İkinci Dünya Savaşı'nın başındaki devrimcilerin teori ve deneyim açısından çok daha zengin olduklarını söyleyebiliriz.

Kapitalizmin ölümcül can çekişmeleri ardı ardına devrimci durumlar oluşturuyor. Önümüzdeki dönemin bizi daha da izole etme ihtimali bulunmasına rağmen, bu dönem Dördüncü Enternasyonal'in bütün güçlerinin muazzam genişlemesiyle devam edecektir.

Bugünkü gençler kendilerinden önce gelenlerden bir basamak üstte durma ayrıcalığına sahiptirler. Yalnızca 1848 devrimimiz ve Paris Komünü'müz yok; 1905 ve Ekim devrimlerimiz var. Yalnızca Marx ve Engels'imiz yok; Lenin ve Troçki'miz var.

Troçki harekete nasıl katılmıştı?

Troçki devrimci harekete çoğumuzla aynı şekilde katıldı. Her yönden gelen baskılara karşı isyan etti. O, o zamanlar şüphesiz ki kavrayamadığı ve çıkar yolu olmayan bir isyan duygusuyla doluydu.

Bunu “kendini mükemmelleştirme” için bir dürtü olarak görüyordu. Sosyalistlerle karşılaştığında onlarla alay etti, onları ütopyacılar olarak gördü, kendini tutucu olarak saydı, onlarla şiddetle tartıştı. Aslında devrimcilerin argümanları tarafından ne kadar ikna edilirse ve ayağının altındaki toprak ne kadar ufalanırsa, o kendini daha güçlü savundu –tıpkı diğerlerimizin de başlangıçta yaptığı gibi.

Nihayet işçi sınıfının insanlık için tek umut olduğuna ikna olduğunda bu fikirleri yaymaya tüm kalbiyle katıldı. Broşürler yazdı, onları ev yapımı bir çoğaltıcıda bastı, parmaklarını en modern tek-sir makinesi gibi mürekkeple kapladı.

Troçki daha sonra kendisini Marksist ideolojinin önünde buldu ve doğruluğuna kolay kolay ikna olmadı. Aynı sosyalizmi kabul etmeden önce verdiği mücadeleyi Marksizme karşı yürüttü. Marksizm ona çok sert, tamamlanmış bir felsefe, fazlasıyla kapalı bir sistem olarak göründü. Fakat Marksizm ile tartışırken kendi cehaletini fark etti. Şüphesiz birçoğumuz bir zamanlar bu mahcupiyeti yaşamışızdır, özellikle de tam donanımlı bir Marksist ile karşılaştığımızda.

Troçki cehaletini telafi etmek üzere hazırlandı. İlk önce pek sistematik olmayan bir biçimde,

rastgele bir yazardan diğerine atlayarak çaresizce okudu. İlk hapsi sırasında boş vakitlerinde okuma olanağı buldu ve geçmiş olayların gelişiminde Marx ve Engels tarafından formüle edilen yasaların gerçekliğini keşfetti.

Troçki'nin üçüncü büyük engeli Lenin'in örgütlenme yöntemleriydi. Lenin'in kavrayışını kabul etmesi en çok zaman alan mücadelesi oldu. Bu anlaşılabilir bir şeydi, çünkü Lenin'in örgüt kuramı uluslararası sosyalist harekette temel bir yenilikti ve pratikte kanıtlanmamıştı. Ayrıca Lenin, Marx ve Engels'in öğrencileri ve dönemin büyük sosyal demokrat liderleri olan, muazzam bir otoriteyle konuşan Avrupa sosyalist hareketinin büyük figürlerine muhalefet ediyordu.

Birkaç yıl boyunca Troçki, Lenin'in örgütlenme yöntemleriyle sert tartışmalara girmeye çekinmedi. Ancak önemli olan, savaş sırasında ve Rus devriminin zorlu anlarında Troçki, Lenin'in görüşlerinin doğruluğunu kabul etmesi ve Lenin'in partisine katılmasıydı.

Bir Marksist olarak gelişmekte olan herkesin yaşadığı gibi Troçki'nin de benzer iç çatışmaları yaşaması gerektiğini bilmemiz hepimize cesaret kaynağı olmalıdır. Daha sonradan düzelmiş olsa da ilk başta Troçki ailesiyle bile arasını bozmuş-

tu. Onun bir mühendis olarak kariyer yapmasını arzulayan babasını hayal kırıklığına uğratmak zorunda kaldı. İyi bir çocuk olmasını isteyen ve daha sonra faaliyetleri nedeniyle tutuklandığında Kherson'daki demir parmaklıkların arkasında onu görmeye gelen ve ağlayan annesini de hayal kırıklığına uğratmak zorundaydı.

Troçki birkaç yıl boyunca aile çevresinde kötü bir örnek olarak anıldı. Sibiryada Rus-Japon savaşı sırasında servet yapan kuzeni ise ailesine göre iyi bir örnekti. Fakat Troçki kendisini zengin bir burjuva yapmak için dışarıda değildi; bütün bir sınıfı mülksüzleştirmek için oradaydı. Devrimden sonra kuzeni Troçki'yi telefonla aradı. Her şeyini kaybetmişti ve Troçki'nin kendisi için bir şeyler yapmasını istiyordu.

Troçki'yi mükemmel yapan nedir?

Troçki'yi üstün yapan hangi nitelikleri idi? Başka birinin sahip olmadığı ya da Troçki'de bulunanlara sahip olmadığı neyi vardı? İzin verin Troçki'nin en belirgin özelliklerinden birkaçını daha sıralayayım.

Muhteşem bir hafızaya, özellikle de teorilere ilişkin bir hafızaya sahipti. Önceki makalelerini okuma alışkanlığı, olayların mantığını algılama yetisi ile birleşince hafızası daha da keskinleşiyordu. Örneğin 1938 yılında 1924'te bir bilim kongresinde gerçekleştirdiği konuşmasının çevirisini yaptı. Onay için ona çevirinin bitmiş halini götürdü. Çeviriyi bize sayfalardan birine bir soru işaretini koyarak çabucak geri verdi. "Çeviride yanlış olan ne?" diye sorduk. "Sanıyorum şurada eksik bir cümle var" diye cevap verdi. Troçki haklıydı. 14 yıl önce yaptığı konuşmasındaki bir cümleyi atlamıştık.

Fark edilir derecede bir algı hızına sahipti. Tamamen dürüsttü –bunu söylerken işçi sınıfına karşı dürüst olduğunu ima ediyorum. O bir savaşçıydı.

Fakat onun kuşağında benzer yeteneklere sahip başkaları da vardı, teorisyen, gazeteci, politikacı olarak ünlü olanlar. Plehanov, Troçki'den önce parlak bir birikime sahip olan Parvus ve Martov. Aynı büyük olayları yaşamalarına ve hatta hepsi devrimci olmasına rağmen hiçbiri Troçki'nin düzeyine yükselemedi. Hepsinde Troçki'de olan bir nitelik eksikti: İradenin gücü.

Troçki'nin iradesi boyun eğdirilemezdi. Bu onun doğuşundan beri ışıldayan özelliği idi: Duruşu, coşkulu tavrı, doğru olduğundan emin olduğu

zamanlardaki uzlaşmaz muhalefeti. Troçki'yi küçük bir konuda yanlış bir tutum aldığına ikna etmeye çalışırken onun bu demirden tavrını birden fazla kez hissetme imkânı buldum.

Yazdıkları bu kırılmaz irade ile nüfuz ediyor. Bu özellikle işçi sınıfının düşmanlarını alaya alırken belli oluyor. Yaşamının tüm dersi bu iradeden bahsediyor –hiçbir şey onu kıramazdı, hapishaneler, sürgün, ihraçlar, zulüm, iftira, ölümün kendisi bile.

Şüphesiz Troçki alışılmadık miktarda enerji ile donatılmıştı. Bu enerjisi son derece disiplinli bir şekilde kullanmayı, ateşleme gücünü etkili olduğu yerde yoğunlaştırıp yönlendirmeyi öğrendi. Sıradan insanlar başlangıçta sahip oldukları enerjisi dağıtırlar ve ilgilerini çelişkili kanallara yönlendirerek enerjilerinin azalmasına neden olurlar. Bir işe giriştikleri zaman başka bir iş yapmalıyım düşüncesiyle felçleşip tökezlerler.

Troçki bir kez zihnini hazırladı mı tasarısına kendini tamamen adandı. Bu en ufak şeyler için bile geçerliydi. Sekreterleri Troçki'nin Fransızda nasıl ev işlerine yardımcı olmakta ısrar ettiğini anlatırlar. Yoldaşları çalışmasını bırakmasını istemiyorlardı, fakat onunla yapabildikleri en iyi anlaşma bulaşıkları yıkamasından fazlasına izin vermemek oluyordu. Fakat mutfaktaki üretim bandında bir engel olduğunu kanıtladı çünkü bulaşıkları mücevher gibi parlayıncaya kadar parlatıyor ve işin geri kalan kısmı onun görevini bitirmesini bekliyordu. İstirahatinde de aynı şey geçerliydi. Sekreterleri sabah saat 03:30 ile 04:00 arasında gözlerinde uykuyla yataklarından kaldırılıp, önceki günün zorlu çalışmasına rağmen dinamik enerjisini koruyan Troçki tarafından balık tutmak için sürüklendiklerini anlatıyorlar. Meksika'da pek çok Amerikalı yoldaş, Troçki'nin kırlardan söktüğü kaktüsleri Meksika tepeleri boyunca taşıma ayrıcalığına kavuşmuştu.

Troçki nasıl çalışırdı?

Ancak bu muazzam enerji, özellikle çalışma masasında belirgindi. Sabahın erken saatlerinden gece geç saatlere kadar, sadece kısa bir dinlenme ve yemek molasıyla, çalışmak için kendisini çalışma masasına zincirledi. Eldeki iş GPU ile savaşmak, Stalin'in biyografisini yazmak gibi keyifsiz işler de olsa, Dördüncü Enternasyonal'in basınına yazı yazmak gibi keyifli bir iş de olsa umursamadan çalıştı.

Son Moskova duruşması sırasında sekreterliği-

nin çalışmalarını en ufak ayrıntısına kadar organize etti. Elinde New York'tan postalanmış, içinde suçlamalar bulunan bir New York Times gazetesiyse ileri geri yürüdüğünü hatırlıyorum. Gazeteyi kırmızı ve mavi kalemlerle aldığı notlarla kaplamış, baştan sona çalışmış ve sekreterliğini ufak bir ordu gibi organize etmişti. Ne yapmamız gerektiğini özetlerken, öneriler sorarken ve tartışırken dikkat kesilirdik. İşleri aramızda bölüşürdük, bu yoldaş ve şu yoldaş çeviriler üzerinde çalışır, bir başkası basın ile ilgilenir, diğeri araştırma yapardı, vb.

İşler bitince hepimiz ateş hattına çıkardık ve Troçki'nin kendisi hepimizden daha sıkı çalışmış olurdu. Bir gün beş basın açıklaması hazırladığını hatırlıyorum. İçlerinden bir tanesi bir Londra gazetesi için uzun bir makaleydi. Sekreterlerinden bazıları 22 saat aralıksız çalışmışlardı. New York ve diğere şehirlerden materyal temin eden diğere insanlarla işbirliği içinde olan bu tür bir çalışma sayesinde, Troçki önceki Moskova duruşmalarında olduğu gibi bu entrikanın sahteliğini de tamamen açığa çıkardı.

James P. Cannon'ın seçimlerde New York Belediye Başkanlığı'na seçilmesi için sokaklarda toplanan ve dilekçelerle imza toplayan yoldaşlarımızı gördükçe Troçki'nin böyle bir kampanyaya nasıl girişeceğini, James P. Cannon'ı New York seçimlerine sokmak için nasıl neşeyle topyekun bir savaş organize edeceğini düşünüyorum. Harita üzerindeki tüm ilçeleri kapatmış, toplantı yapmış, yoldaşlara danışmış ve sonra herkesin görevi yerine getirdiğini görmüş olacaktı. O kendisi, bir şu mahalleyi bir bu mahalleyi kontrol ederek, her yerde olacaktı. Onu elinde dilekçe kâğıtlarıyla sokağın bir köşesinde nazik ama kararlı bir şekilde kalabalıkla tartışırken, ama tek bir imza fırsatını bile kaçırmadan duruşunu görebiliyorum.

Troçki'nin bütün hayatı bunun gibiydi. O ana görevini –tek görevini– sosyalist devrim uğruna savaşmak olarak seçmişti. Bu seçimi yaptığı andan itibaren yaptığı her şey bu hedefi ilerletmekten başka bir amaç gütmüyordu. Amacın bu tekilliği Troçki'ye enerjisini yoğunlaştırma ve onu diğere yetenekleriyle sentezlemesini mümkün kıldı. Böylece daha zengin bir gelişme sağladı ve proleter devrimin cisimleşmiş hali durumuna geldi.

Fakat böyle bir adam bile, sınıf mücadelesinin gelgitlerinin ve eğilimlerinin akışına tabidir. Son tahlilde hiç kimse çatışan kampların birinin ve-

ya ötekinin kuvvetine biçim vermektense fazlasını yapamaz. Geçmişin en çirkin sırlarını barındıran canlılar, bir devrim güçsüz düştüğünde yükselebilirler. Çalkantı sonrası bir tepki dönemi ortaya çıkar ve işte bu dönemlerde bir devrimci en zorlu sınavlardan geçer. Terk edilmiştir, izole edilmiştir, dolandırılmıştır, iftira edilmiştir, hapsedilmiştir, işkence görmüştür, bazen de ölümle yüzleşmiştir. Emek hareketi kasvetli yıllar boyunca uçsuz bucaksız bir mezar gibi görünür, ta ki yükseliş gelinceye kadar.

Troçki'nin en büyük eserlerinden bazıları, İkinci Dünya Savaşı'nın zirvede olduğu, Troçki'nin dünyadaki her gerici gücün öfkeli kinini boşa çıkardığı bu dönemde tamamlanmıştır. Bu dönemde o yeni bir Enternasyonal için teorik yapıyı ortaya koydu. Cani Stalinist bürokrasinin suçlarını tüm dünyanın gözleri önüne serdi. Ve Marksist hareketi devam ettirecek kadroları eğitti ve sağlaştırdı.

Dördüncü Enternasyonal'in kuruluşu Troçki'nin en büyük başarısı olarak tarihe geçebilir. Troçki'nin, en korkunç zulümlerin içinde verdiği azimli mücadelesi bize verdiği en önemli derslerden birisidir.

Lev Troçki: Sovyet savaş lordu

Louise Bryant

Aşağıda okuyucularımızla Kuzey Amerikalı feminist gazeteci Louise Bryant'ın Mirrors Of Moscow (Moskova'nın Aynaları) başlıklı derleme kitabından alınan ve Türkçe'ye ilk kez kazandırılan Lev Troçki portresini paylaşıyoruz. marxists.org sitesinde yayınlanan İngilizce orijinalinden Kaan Gündeş Türkçeye çevirdi.

Savaş bakanı Lev Troçki'nin tarihte bir prototipi daha yok. Bu nedenle o kimseyle karşılaştırılmaz, sadece birisiyle karşıtlık oluşturacak şekilde mukayese edilebilir. Hiç şüphe yok ki o, Rus devriminin bütün bir gelişiminin ürettiği en dramatik karakter ve onun tek büyük örgütçüsü. Lenin haricinde hiç kimse onun devrimin tarihindeki itibarını gölgeleyemeyecektir. Onlar en öne çıkan iki şahsiyet olarak kalacaklar. İkisi de birbirlerini tamamlayan figürlerdir. Lenin düşüncüyü temsil ediyor, Troçki ise eylemi. Eğer Lenin'in sakinleştirici etkisi olmasaydı Troçki'nin dehası vahşi bir coşkunlukta veya bir tür tüketici öfkede boğulabilirdi. Öte yandan, ne kadar titizlikle düşünülmüş olursa olsun, Lenin'in planları bir savaş ordusundan daha iyi olan bir Emek Ordusu olmaksızın somutlan-

mazdı, çünkü onu yıkmaktan çok inşa etmek daha mutlu ediyor.

Ama onun bütün bir örgütlenme dehası düzen ve disiplin olmaksızın hiçbir işe yaramazdı.

Yaklaşık üç yıl önce Lenin Troçki'yi, Savaş Bakanı görevinin yanı sıra Demiryolu Bakanı olarak da atadı. Troçki ülkenin tümüne bir gezi düzenledi ve ulaşımı genel olarak paramparça edilmiş ve demiryolu işçilerini de tıpkı bir zamanların Rus askerleri gibi moralsiz buldu. Derhal bütün gücüyle ulaşımı yeniden inşa etmeye girişti. Eğer bir tren gecikirse, bunun mutlaka, artık o günlerde çözüme kavuşturulmuş bir nedeni olmalıydı. Hatta denebilir ki, başka hiçbir rejim altında trenlerin tam saatinde varması ve kalkması üzerine bunca kaygılanan başka birisi olmamıştır. Rusya'da Trans Sibir-

ya Demiryolu işleyen tek etkin yoldu. Ama Troçki bu meseleler üzerine öylesine uzun münakaşalara başladı ki demiryolcular donakaldı. Rüşvet, tembellik ve kayıtsızlık başlangıçtan beri vardı ve hükümetin kontrolü altında bile bunların daima söz konusu olacağına şüphe yoktu. Troçki onları azarladı, hapisle ve hatta ölümle tehdit etti. Sendikalar sonuç olarak o denli kıskırtıldı ki hükümeti genel grevle tehdit ettiler. Durum gittikçe daha da kötüleşti. En sonunda Lenin ulusal bir krizi önlemek için Troçki'yi görevinden aldı ve sendikalara bir açık mektup yazdı, Troçki de sessizce yenilgisini kabul ederek karakterinin zarafetini gösterdi. Yine de belirtmeli ki, eğer Troçki demiryollarından sorumlu olmayı sürdürseydi, bu hatlar bugün içinde oldukları koşullarda olmazdı ve kıtlık bölgele- rindeki binlerce hayat kurtarılabilirdi.

Troçki Rus tembelliğine dayanamıyordu ve sağ- lığa karşı gösterilen Rus kayıtsızlığından sürekli olarak rahatsızlık duyuyordu. Kendisiyle çalışan herkesin son derece titiz ve düzenli olmasında

ısrar ediyordu. Enternasyonal konferansların bi- ri sırasında Moskova'da bir eğlence skandalı pat- lak verdi. Troçki Kızıl Ordu doktorlarından birine, yabancı delegelerin kalacakları oteli teftiş etmesini ve oteldeki her şeyin düzgün olup olmadığını ken- disine rapor etmesini emretti. Doktor istemeyerek binaya gitti ve orada güzel bir piyano buldu ve tef- tişi bırakıp piyano çalarak hoş vakit geçirdi. Daha sonra delegeler gelerek odalarına çıktılar, ama ya- taklarındaki böcekler nedeniyle geceyi odalarında geçiremediler. Troçki'nin bunu öğrenince öylesine öfkelen- di ki doktoru tutuklattı ve kurşuna dizil- mesini istedi. Telaşlanan delegeler toplu bir dilek- çeyle Troçki'den doktorun hayatını bağışlamasını rica ettiler. Aslında Troçki onu zaten idam etme- yecekti, ama tehditleri Çar Pedro dönemini hatırlatıyordu. Bu Çar kraliyet kararnamesinin emriyle bir kısım soyluyu diğerlerinin karşısında kurşu- na dizip, diğerlerinin muhalefetini durduruyordu.

Troçki Fransız Devrimi'nin bir öğrencisidir. Fransa'da uzun bir süre yaşadı ve Sovyet Rusya'ya

dönük düşmanlığına rağmen Fransa'yı da çok sever. En yakın birkaç arkadaşı, onu Paris'ten tanıyan Fransızlardır. Bu Fransızlar onu Rusya'ya kadar takip ettiler ve burada onunla birlikte çalıştılar. Troçki arkadaşlarını asla unutmaz ve arkadaşlıklarının süreklilik kazanmasında gerçek bir yetenek sahibidir. Genellikle Ruslar bireysel ilişkilerinde oldukça değişkendirler, ama Troçki bu konuda güvenilir birisidir.

Hatip olarak Troçki, Fransız devrimci hatiplerden çok daha fazlasına sahiptir. Ruslar daha yavaş, daha mantık çerçevesinde ve daha az ateşli konuşurlar. Troçki kendi gücü ve çarpıcı cümleleriyle dinleyicilerini canlandırır. Kimi anlarda bu olağanüstü edebi cümleler Lenin'i sinirlendirirdi; bir keresinde kamuya açık bir konuşmada Troçki için "yeni sözlerin mucidi" dedi. Ama bu daha, Troçki'nin şu an olduğundan daha yabancı olduğu Smolni günlerindendi ve Lenin daha anlamadan Troçki onun en yetenekli yardımcısı oldu.

Troçki Amerika'dayken bir Rus gazetesinin editörlüğünü yapmış ve belli ki Amerikalıların son dakika haberlerine duyduğu ilgiyi benimsemişti. Moskovada röportaj alması en kolay ve genel olarak en tatmin edici yetkiliydi, çünkü birçok komünistin basına karşı sahip olduğu genel suskunluktan ve güvensizlikten muafı. Bir keresinde ona Kızıl Ordu üzerine bir metin kaleme aldığımı söyleyen bir not yazdım ve birkaç malzeme istedim. Tam olarak aynı gün bana büyük bir çuval dolu belge gönderdi. Adını duymadığım bir dolu Kızıl Ordu dergisi ve gazetesi vardı. Kılavuzlar, istatistikler ve haritalar vardı ve dahası, herhangi bir cepheye gitmeme ve çeşitli okullardaki herhangi bir derse girmeme izin vardı.

Kızıl Ordu'nun en önemli bölümlerinden birisi Siyaset-Kültür birimiydi. Bu bölüm tarafından askerlerin moral durumuna ve ordu ile sivil nüfus arasındaki ilişkiye dair günlük raporlar hazırlanırdı. Bu bölüm ayrıca okuma-yazma ve temel teknik eğitim ve mesleki eğitim için sınıflar organize ederdi; bu eğitim faaliyeti savaş günlerinde, cephe de bile devam ettirilirdi.

Askerlerin beden eğitimiyle de ilgilenmeleri sağlanır, Amerikan futbolu gibi oyunlar öğretilirdi. Bir Rus takımının, Moskovadaki Enternasyonal'in Üçüncü Kongresi için gelen yabancı delegelerden oluşan bir takımı yenmesi Kızıl Ordu içinde bir hayli heyecan yarattı.

Askerler sanat galerilerine ve tiyatrolara götürü-

lürdü. Sanat sergileri ve sanat üzerine dersler asker kulüplerinde yapılıyordu. Bu kulüplerde aynı zamanda kendi oyunlarını yazıp oynuyorlardı; oyunların çoğu devrim üzerineydi ve şüphesiz bunlar zamanla ulusal yurtseverlik destanlarına dahil olacaktır.

Troçki'nin örgütlemiş olduğu Emek Ordusu'yla yapmayı düşündüğü girişimleri gerçekleştirmek için başka bir şansı olacak mı, bunu bilmek zor, ama hedefi bu. Lenin'e göre bu plan ancak insanların Rusya'nın çıkarları uğruna isteyerek katılmaları halinde işleyebilir. Lenin, insanların istemedikleri işleri etkili bir şekilde yapmadıklarına inanıyor. Troçki bu argümana şöyle cevap veriyor: "Ama biz dünyanın geri kalanına kıyasla bu konuda avantaja sahibiz; dilediğimiz tasarımı deneyebilir ve eğer işe yaramazsa, fikrimizi değiştirebiliriz." Onun Emek Ordusu planına ilişkin olarak aldığım notlardan Troçki'nin kendi sözlerini alıntılıyorum:

"Rusya endüstriyel düzlemde az gelişmiş bir ülke ve ekonomik aygıtımız altı yıllık savaşın ve devrimin ardından harap oldu. En acil görevlere ilişkin olarak, en fazla ihtiyaç bulunan yerlerde emeği yoğunlaştırabilmeliyiz. Örneğin Ural madenleri bölgesi elli bin kişilik nitelikli işçiye, iki yüz bin kişilik yarı nitelikli işçiye ve başka bir iki yüz bin kişilik emekçi kitlesine ihtiyaç duyuyor. Bu işçileri, onlara en çok ihtiyaç duyulan yerlere gönderebilmeliyiz; elbette bu, sendikalar ve işyeri komiteleriyle işbirliği çerçevesinde ve onlara danışıldıktan sonra yapılmalı."

Düzenli savaş güçlerinin korunmasına ilişkin olarak da bunun küçük ölçekte yapılmasını düşünüyor. "Rusya şu anda yeni idari bölgelere ayrılıyor. Yeni bölgeler ekonomik birimler olarak, ekonomik özelliklerine göre düzenlenecek. Her bölge, görevi yalnızca ordu değil ama çalışma için de nüfusu seferber etmek olan bir iş bölümünün karargahı olacak.

"Sınırdaki ordu birlikleri sürekli olarak yenilenecek. Her biri üç veya dört aylığına görevde olacak ve sonra eve, çalışmaya gönderilecek. Bu yolla bütün bir erkek nüfus silah eğitimi alacak, hepsi kendi alayındaki konumunu ve aynı zamanda kendi işini öğrenecek."

Polonya saldırısından önceki kısa zaman diliminde, Emek Ordusu tümüyle seferber olmuştu ve o sırada bu ordu askerî ordu ile sendikaların onayını almıştı. Belki bir başka altı ay boyunca yeniden işe yarayacaktır. Onların nasıl işledikle-

ri gerçekten ilginç. Bir örnek vereceğim. Altı hafta içinde Emek Ordusu, Kolçak'ın Kam Nehri'nde patlattığı köprünün yerine çelikten müthiş bir köprü inşa etti. Böylece doğrudan Sibirya'ya giden yol tamir edilmiş oldu. Ordu Yamburg'daki demiryollarını da tamir etti. Kentler için milyonlarca metre uzunluğunda yakacak odun kesti. Öylesine bir ilerleme kaydetmişlerdi ki, eğer Polonya saldırısı hiç başlamamış olsaydı, o yılın ilk kar yağışından önce kentlere odun ve besin maddeleri taşınmış olurdu.

Herhangi biri Troçki hakkında geniş spekülasyonlarda bulunabilir. O, büyük bir plan için kendisine tam yetki verilirse mucizeler yaratacak olan, ama küçük anlaşmazlıklar ve binlerce ufak kıskançlıkla engellenirse tamamen başarısız olacak türden bir insandır. Her zaman Troçki'nin, toplumsal devrim yerine maliyeyle ilgilenen en büyük bankerimiz olacağına inanmışımdır. Eğer İtilaf Devletleri cephesinden savaşla ilgilenseydi, müthiş bir askerî kahraman olurdu.

Troçki 1877'de doğdu. Elizabethgrad'ın yakınlarındaki Kherson'da yaşayan Yahudi bir ailenin oğluydu. 1898'de faaliyet gösterdiği Güney Rusya İşçi Federasyonu nedeniyle hakkında soruşturma açıldı ve dört yıllığına Sibirya'ya sürgüne gönderildi. Verkholensk şehrine yerleşti ve ardından kaçtı. 1905'te Petrograd'daki İşçi Temsilcileri Sovyeti'nin başkanı seçildi. Sovyetteki faaliyetleri dolayısıyla Tobolsk'a bir kez daha sürgüne gönderildi ve tekrar kaçtı. Bundan sonra Paris ile Viyana'da ve

sonra da Birleşik Devletler'de yaşadı. Devrim başladıktan sonra Rusya'ya döndü. Troçki'nin bir eşi ve iki çocuğu var. Eşi genç ve ziyadesiyle güzel görünümlü ve devrimci faaliyetlerle ilgili. Lenin gibi Troçki de eşiyle gurur duyuyor.

Eğer savaşın kendine has durumları olmasaydı Troçki tarihin sayfasına kendi ismini bu kadar kalıcı bir biçimde yazdıramayabilirdi. Eğer şans onun ellerine bir ordunun yeniden inşa edilmesi görevini vermeseydi, kahramanca uğraşları hedefsiz bir biçimde boşa çıkabilirdi. Ve sıradan insanlardan muazzam bir ordu kuran bir adam ünlü olmasın da ne olsun. Koşulların yanı sıra birçok başka şey de onun lehineydi. Rusya'yı kurtarmak için o anlığına inançlarını arka plana atan eğitimli subaylar olmadan, bütün dünyanın muhalefetiyle yüzleşmeye yetecek kadar deha ve canlılığa sahip olamayabilirdi. Patrick Henry'nin sözleri bütün Amerikalı çocuklar tarafından nasıl biliniyorsa, belki bir gün gelecek ve General Brusilov'un sözleri Rusya okullarındaki bütün çocuklar tarafından bilinecek. Bu onun, askerî müdahale ve abluka sırasında bütün sınıflara yaptığı bir tavsiyeydi:

“Uçsuz bucaksız okyanustaki buharlı bir gemi tehlikede olduğunda şu veya bu ilke nedeniyle dalışmak veya devlet gemimizin elverişsiz bir denize girmesinin çok sayıdaki nedenlerini araştırmak zamansızdır. Görevimiz bir an önce düşüncelerimizi ve güçlerimizi gemiyi yok olmaktan kurtarmak için kullanmak ve en az kayıpla onu limana yanaştırmaktır.”

Troçki'yi bu yaz (1922 yazı) yeniden gördüm ve ona, ordunun küçültülmesiyle ilgili ne yaptığını sordum. Elbette yeni ekonomik politika nedeniyle bir Emek Ordusu söz konusu bile değildi. Bana orduyu, filo da dahil 5.300.000'den 800.000 kişiye indirdiğini söyledi. Bunun da ötesindeki bir küçülmenin şimdilik imkansız olduğunu söyledi bana.

“Daima orduyu küçültmeye hazır bir durumda yız” dedi Troçki. “Ne zamanki en yakındaki ve en uzaktaki komşularımız bir silahsızlanma programını kabul eder, o zaman ordunun kapısına kilidi bile vurabiliriz. Ocak ayında silahsızlanma önerdik. Avrupa öneriyi dahi reddetti. Sonrasında en yakın komşularımıza aynı teklifi götürdük, onlardan da aynı sonucu aldık. Eğer Amerika bu konuda inisiyatif üstlenirse” dedi, omuzlarını silkip gülümseyerek “eh, o zaman onu kalpten destekleriz.”

Troçki ve Kızıl Ordu

John G. Wright

ABD'li devrimci Marksist John G. Wright'ın Ekim 1941'de kaleme aldığı bu metin, marxists.org sitesindeki İngilizce orijinalinden Cemre Sava tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Kızıl Ordu ve Sovyet kitleleri, 1918-1920 İç Savaşı'nın eski batı savaş alanlarında şimdi modern zamanların ikinci devrimci savaşını sürdürüyorlar. Bu muazzam mücadelenin ilk aşamaları, devrimci savaşın Kremlin'in bürokratik deli gömleğine sokmak için ellerinden gelen her şeyi yapan Stalin ve onun müfrezelerinden oluşan liderliğinde gerçekleşiyor. Ancak bu, Nazi-Sovyet çatışmasının sınıfsal doğasını değiştirmez ve değiştiremez. Rus devrimi şimdi, dünya emperyalizmine ve dünya karşıdevrimine karşı askeri mücadelesinin ikinci büyük bölümünü tarih sayfalarına yazıyor.

Sadece tarihin dilini okuyamayanlar, tüm dünyada ezilenlerin kalbinde yeni bir umut yakan Sovyet savaşçıların kahramanlığının ve fethedilemeyen ruhunun anlamını anlayamayacaklardır. Ekim'in en büyük zaferleri hala yaşıyor! Ve devrimin en önemli kazanımlarından biri Kızıl Ordu'nun inşasıydı.

Kızıl Ordu her zaman Bolşevizm'in büyük liderleri Lenin ve Troçki'nin isimleriyle birlikte anıl-

dı ve her zaman böyle kalacaktır. Sadece ordunun örgütlenmesi ve geliştirilmesi konusundaki liderliği değil, bizzat bu ordunun kurulması girişimi de Leon Troçki'ye aittir. Bu yönde atılan her belirleyici adımın yorulmaz ilham kaynağıydı. Evrensel zorunlu askeri eğitimi başlatan kararname, Troçki'nin bu organa verdiği rapor temelinde, Sovyetlerin Tüm Rusya Merkez İcra Komitesi tarafından 22 Nisan 1918'de kabul edildi. Mart 1918'de Yüksek Askeri Şura'nın kurulmasından sonraki iki hafta içinde Troçki başkanlığa atandı. Bu organ, Eylül ayında Devrimci Askeri Konsey olarak değiştiğinde başkanlığı sürdürdü.

Troçki'nin adı Kızıl Ordu'nun oluşumu ve ömrüyle ayrılmaz bir şekilde bağlı olduğu için, [Kızıl Ordu - çv] tarihi bastırılmış ya da tahrif edilmiştir. İnşasının büyük dersleri ayaklar altında çığnandı; Sovyet iktidarının ömründeki rolü tamamen gizlendi. Marksizmden hiçbir şey anlamayanlar Kızıl Ordu sorununu tamamen askeri terimlere indirgemekte özgürdür. Bizim için ise

SSCB'nin askeri başarıları ayrılmaz bir şekilde sınıf güçleri ve sınıf politikaları ile bağlantılıdır. Kızıl Ordu, Bolşevizmin en büyük siyasi kazanımlarından birini temsil ediyor.

Kızıl Ordu'nun toplumsal rolü

Her ordu gibi, Kızıl Ordu da devletten ayrı ve farklı bir şey değildir; aksine, Sovyet devletinin özünde yer alan yeni ve emsalsiz bir siyasi güç biçimini temsil eder. Kızıl Ordu'nun temel organı olmadan işçi devleti birkaç aydan fazla dayanamazdı. Stalinist yönetim yılları boyunca da ayakta kalamazdı. Yine, bu tamamen askeri anlamda anlaşılmalıdır. İşçi devletinin yaşamında ordu, sömürücü bir azınlığın yönettiği bir sınıf toplumunda askeri güçlerin oynadığı rolden niteliksel olarak farklı bir rol oynamaktadır. Burjuva orduları çıplak bir zor ve baskı aracı olarak hizmet eder. Burjuvazinin ideal askeri, düşünmeyen, tartışmayan, itaatkar bir otomattır. Kızıl Ordu ve kızıl asker için ise durum tam tersidir. Lenin'in yaşamı boyunca ve ölümünün ardından uzun bir süre, Kızıl Ordu'nun siyasi ve kültürel bir kurum olarak Bolşevik Parti'den hemen sonra geldiğini belirtmek yeterli. Onun saflarında gençliğin ve ülkenin en taze kesimleri sadece askeri değil, siyasi ve kültürel eğitim de yerini aldı. Dahası, Kızıl Ordu pratikte başından beri ülkenin üretken tesisleriyle bütünleşmiştir. Kızıl askerler, eğitimlerinin bir kısmını savunma ile en yakından bağlantılı olan sanayi işletmelerinde ve dolayısıyla teknolojik olarak en gelişmiş tesislerde aldılar.

Bu nedenle ordunun aracılığıyla yaratılan muazzam kültürel değişim, çok sayıda köylü katmanını kırsal yaşamın barbarlığından kurtardı. Nitekim bu, büyük ölçüde sanayileşmenin gelecekteki başarıları için zemin hazırlamıştır. Ve karşılığında bunlar da ordunun askeri gücünü pekiştirmede rol oynamıştır.

Kremlin elbette Kızıl Ordu'nun kahramanca direnişine dayanan itibarını gasp etmeye çalışıyor, ancak Stalin bunu başaramayacaktır.

Biz Troçkistler, kızıl askerlerin bugünkü kahramanca direnişini doğrudan Rus Ekimi ve İç Savaş ile ilişkilendiriyoruz. Sovyet direnişinin gücünden şaşkına dönenler, yalnızca devrimin aşılmaz engelleri aşabilecek güçleri serbest bıraktığının farkında değildirler. Bu, bugün savaş alanlarında açıkça gösterilmektedir. En açık şekilde ise 1918'de proleter devriminin ilk muzaffer ordusunun örgütlenmesinde gösterilmiştir.

Troçki Kızıl Ordu'yu nasıl kurdu?

Kızıl Ordu'yu inşa etme görevi aslında neleri içeriyordu? Sovyet iktidarının başlıca siyasi görevlerinin askeri terimlere çevrilmesini içeriyordu. Troçki'nin işaret ettiği gibi:

“İlke ile ilgili soruların çoğuyla ve onu takip eden yıllarda Sovyetlerin inşa çalışmalarıyla ilgili zorluklarla öncelikle ve en yoğun biçimde askeri alanda karşılaşıldı.”

İşte tam da bu nedenle Lenin, yaşamı boyunca Sovyetler Birliği'nin gelişimindeki her önemli aşamada ordudaki deneyimlere sürekli değindi. Lenin'in kendi değerlendirmesi şöyleydi:

“Kızıl Ordu'nun örgütlenmesinde, işçiler ve köylülerin tüm sömürücülere karşı ittifakı içinde proleter liderliğin tutarlılığı ve sağlamlığı zekice gerçekleştirildi.”

Ordu, tıpkı Sovyetler gibi, gücünü kitlelerin tam güven ve desteğinden aldı. Troçki, 1918'de cepheye yaptığı ilk yolculuk sırasında Lenin'e yazdığı bir mektupta şunları söyledi:

“Uzun bir savaşa uygun bir örgüt inşa ediyorum. Bu savaşı kitleleştirmek gerekiyor. İşçilere bunun onların savaşı olduğunun hissettirilmesi gerekiyor.”

O günlerin deneyimini anımsayan Troçki, otobiyografisinde şunları yazar:

“Kitlelerin ön saflarındakiler durumun ölümcül tehlikesini fark etmek zorundaydı. Başarımın ilk şartı hiçbir şeyi gizlememektir, her şeyden önce zayıflığımızı; kitleleri önemsemediğimizden değil, her şeyi gerçek adıyla ifade etmek için.”

Kızıl komuta, ordunun ve ülkenin önünde katı gerçeği açığa vurmaktan asla çekinmedi. Bu tutumun tipik bir örneği, Petrograd'ın Yudenic'e karşı savunması sırasında 18 Ekim 1919'da verilen emirdi. Troçki'nin talimatları şu yöndeydi: *“Gerçeklik acı bir korku verdiğinde sert muharebeler hakkında sahte raporlar gönderilmeyecek. Yalanlar ihanet olarak cezalandırılacak. Askeri çalışma hataları kabul eder, fakat yalanları, aldatmayı ve kendini aldatmayı kabul etmez.”* Bunun aksine, kitlelere güvenmeyen ve onlardan büyük korku duyan Stalinist rejim, devrimin her zaman ihanet olarak cezalandırmaya çalıştığı yalanlara başvurmaktadır.

Devrim, yalanı çürüttü, çünkü asıl görev kitleleri sosyalizm için eğitmek ve hazırlamaktır.

“Bizim için,” diye yazdı Troçki, *“sosyalizmde eği-*

timin görevleri, mücadelenin görevleriyle bütünleşiyordu. Ateş altındayken zihne yerleşen idealler orada güvenle ve sonsuza dek kalır”.

İç Savaş'ın potasında, milyonlarca kişi enternasyonalizm ve işçi devletine bağlılıkla aşılandı. Bu gelenek o kadar güçlüydü ki, sonraki yıllarda, Sovyetler Birliği'nin Stalinist yozlaşmasının başlamasından sonra bile, diğer milyonların eğitiminde devam etmesi zorunluymuştu. Örneğin, Kızıl Ordu'nun resmi organı olan Kızıl Yıldız'ın editörü Landa, 1934'te Kızıl Ordu üzerine bir broşür yazdı (birçok dile tercüme edildi), Stalin'in kendisini şu gerçeğin otoritesi olarak gösterdi:

“Kızıl Ordu'nun gücü, doğumunun ilk günlerinden itibaren enternasyonalizm ruhuyla yetiştirilmesinde yatmaktadır.”

Troçki, 2 Mart 1919'da Komintern'in Birinci Dünya Kongresi'nin ilk oturumunda, Kızıl Ordu hakkındaki raporunu sunarken delegelere şöyle seslendi:

“Sizi temin ederim, bu ordunun özünü oluşturan komünist işçiler kendilerini sadece Rus Sosyalist Cumhuriyeti'nin muhafızları olarak değil, aynı zamanda Üçüncü Enternasyonal'in Kızıl Ordusu olarak hissediyorlar.”

15 yıl sonra Stalin, ki bu arada enternasyonalizme ihanet etmişti, hala kendini sahte bir bağlılık

göstermeye mecbur hissetti, çünkü bu gelenek her şeyden önce orduda çok derinden köklemişti.

Ordunun etkisi de kendi saflarıyla sınırlı değildi. Komsomollerin -Rus Genç Komünistler Birliği- başlıca işlevlerinden biri ordu ve filoyu kurmakla bağlantılı olarak çalışmaktı. Gençler ve silahlı kuvvetler arasındaki bu yakın bağlantı, kuşkusuz, Komsomollerin politik olmayan bir organizasyona dönüştüğü 1936'da gençliğin Kremlin tarafından siyasetten uzaklaştırılmasının nedenlerinden biriydi.

Ayrıca, düzenli orduya, bölgesel milisler ve benzer eğitimleri öteki milyonlar arasında yayan Ossoaviakhim (Savunmada ve Havacılık-Kimyasal Yapılarda Yardımlaşma Derneği) gibi sivil toplum örgütleri de eklendi.

Aslen Kızıl Ordu'nun da çimentosunu oluşturan sınıf mücadelesinin bu çimentosu, bugün, Stalinizmin yarattığı tüm yıkıma rağmen safları bir arada tutan şeydir.

Kızıl Ordu Komutanlığı sorunu

Ordu, devrim tarafından tümüyle yeniden yapılandırılan ilk karmaşık sosyal mekanizmaydı. Derhal ve acil bir şekilde ortaya çıkan sorun ise idari personelle ilgili sorunlardı, örneğin komuta sorunuymuştu, ki onsu bu karmaşık mekanizma hayata geçirilemezdi. Eğitim, deneyim ve otorite

te kullanma alışkanlıklarından yoksun oldukları sürece kitlelerin kendileri bu kadroyu tedarik edemezlerdi. Nitelikli komutanlar başlangıçta eski yönetici sınıflardan, her şeyden önce eski Çarlık rejimi görevlilerinden gelebilirdi. Burjuvaziyi ve onun teknik ve idari personelini devrim için çalıştırma sorunu Rusya gibi geri kalmış bir ülkede özellikle kritikti. Ancak en gelişmiş ülkelerde bile, burjuvazinin çöküşünden sonra bu sorun Bolşeviklerin izlediği yolla, yani önce tüm sabotaj girişimlerini acımasızca ezip sonra da görevden alınan sınıfların üyelerine istihdam teklif edilerek çözülecektir.

Troçki, Lenin'in 1924'teki ölümünden kısa bir süre sonra kaleme aldığı anılarında, askeri uzmanlar sorununun iktidarın ele geçirilmesinden hemen sonra nasıl ortaya çıktığını anlatır. Genelkurmay, o sırada Smolni'deki odalardan birine yerleşmişti.

Troçki, "Tüm kurumlar arasında en karmaşığydı," diye yazar. "Kimse emirleri kimin verdiği, kimin komuta ettiğini ve neyin emredildiğini bilmiyordu. Burada ilk kez, genel şekliyle askeri uzmanlar sorunu ortaya çıktı. Albay Muraviev'i (eski Çarist) başkomutan olarak atadığımızda, Krasnov'a karşı mücadelede bu konuda belirli bir deneyime sahiptik. Muraviev'e, gözlerini açık ve tabancalarını hazır tutmaları talimatıyla dört denizci ve bir asker bağlandı. Bu, komiserlik sisteminin ilk örneğiydi. Ve bu deneyim, bir dereceye kadar Yüksek Askeri Şura'nın oluşturulmasına temel oluşturdu.

"Her personel ziyaretinden sonra Vladimir İliç'e 'Ciddi ve deneyimli askeri adamlar olmadan asla bu kaostan kurtulamayacağız' derdim.

-Görünüşe göre öyle. Ama ihanet ettiklerini varsayalım...

-Onların her birinin yanına bir komiser atayacağız.

-Hatta, bunu iki yapalım, diye haykırdı Lenin.

-Ve iyi silahlandırılmış. İyi silahlandırılmış komünist kılığımız söz konusu değil.

"Yüksek Askeri Şura'nın oluşumunun kaynağı buydu."

Troçki, 19 Mart 1918'de Moskova İşçi, Köylü ve Asker Temsilcileri Sovyeti önünde yaptığı konuşmada şunları ifade etti:

"Evet, askeri uzmanlar kullanıyoruz. Sonuçta, Sovyet demokrasisinin görevleri, siyasi olarak mevcut rejime tabi olduktan sonra, tarihi çalışmamızın

zın başarısı için yararlı bir şekilde kullanılacak teknik güçleri reddetmek değildir. Sonuçta, orduyla ilgili olarak da, tüm iktidar, tüm askeri organlarda ve askeri bölümlerde genel kontrolü uygulamak için güvenilir siyasi komiserler atayacak olan Sovyetlerin elinde olmaya devam edecek. Bu komiserlerin önemi muazzam boyutlara yükseltilmelidir; yetkileri sınırsız olacaktır. Askeri uzmanlar için teknik yönünü, tamamen askeri sorunları, operasyonel faaliyetleri, askeri eylemleri yönlendireceklerdir; ancak oluşumun siyasi yönü, talim ve eğitim, bütünüyle Sovyet rejiminin şahsındaki tam yetkili temsilcilere, komiserlere tabi olmalıdır. Şu anda başka bir çıkış yolu yoktur ve olamaz. Mücadelemin, insanların içindeki hevese ek olarak teknik bilgi gerektirdiğini unutmamalıyız."

Stalin'in Troçki'nin çözümüne muhalefeti

"Askeri Muhalefet"in temel meselesi, bu askeri uzmanların kullanımına karşı çıkmaktı. Bu mücadelenin arşivleri örtbas edildi, çünkü Stalin'i riske sokuyor ve "Askeri Muhalefet" mücadelesinin perde arkasındaki yönetmen rolünü tamamen ortaya koyuyordu.

Bu muhalefet sadece aptallık ve cehaletten mi kaynaklanıyordu? Bireyler açısından, deneyimsizlik ve aptallık pek çok şeyi açıklayabilir. Ancak siyasi sorunlar söz konusu olduğunda, çoğu psikolojik tepkinin kaynak aldığı sınıf köklerine inmek her zaman gereklidir. Muhalifler, ihanetten korkuyordu. Gerçekte bu "uzmanlar" korkusu, burjuvazinin güçlerinin abartılması ve kitleler ile yeni rejimin gücüne güvensizliği ifade ediyordu. Eğer tipik bir küçük burjuva reaksiyonu değilse, bu korku neyin ifadesiydi?

Natalia Sedov Troçki, bu soruyu bir mektupta yorumlayarak şu analizi yapar:

"Haftalarca süren ateşli tartışmayı hatırlıyorum. Lev Davidoviç'in uzmanları düzenli ordunun inşasına çekmek için Vladimir İliç (Lenin) ile ortaklaşa sürdürdüğü tutkulu mücadelesini hatırlıyorum. Lev Davidoviç'in bu alandaki ilk deneyimi, onu, bu temel koşulu sağlamadan başarılı olamayacağımıza ikna etti. Gerillacılığın yerini alması için Kızıl Ordu'yu inşa etme sorunu, ona göre devrimin ölüm kalım meselesiydi. Muhaliflerin iddiaları temelsizdi. İhanet korkusuyla hareket ediyorlardı. Bizi, tüm argümanların temelinde aynı şekilde korku yatan -kendi güçlerimizi ve olasılıklarımızı hesaba katmakta yetersiz- devrim öncesi döneme sürüklediler. Ve bu, karşıt görüşte olan Bolşevikleri, proletar-

yanın iktidarı ele geçirmesi için mevcut ve son derece elverişli siyasi durum karşısında geri çekilmeye zorladı.”

Hayatın kendisi muhalifleri yalanladı. Kızıl Ordu'ya komuta kadrosunu sağlama sorunu, "uzmanlar" ile siyasi komiserlerin bir araya gelmesi sayesinde zekice çözüldü. Lenin bu deneyimi özetleyerek İç Savaş'ın ortasında şöyle dedi:

"Troçki yoldaş kısa bir süre önce bana askeri departmanımızda subayların on binlerce olduğunu bildirdiğinde, düşmanımızı doğru şekilde kullanmanın sırrını neyin oluşturduğuna dair somut bir anlayış kazandım ... kapitalistlerin bize karşı kullanmak için topladığı tuğlalarla komünizmi nasıl inşa edeceğimize dair..."

İç Savaş'ın sona ermesiyle birlikte komuta kadrosu sorunu farklı bir hal aldı. Devrim artık kendi "uzmanlarını" yetiştirebilecek ve eğitebilecek konumdaydı. Siyasi komiserler kurumu, karakterini tamamen değiştirerek, Kızıl Ordu'nun askerlerin siyasi eğitiminden sorumlu Siyasi Departmana dönüştü. Troçki, 1925'te görevden alınana kadar bu işten Savaş Komiseri olarak sorumlu oldu.

Bugün Stalin ve Kızıl Ordu

Sovyet Hükümeti ve Bolşevik Parti'nin başlangıcı 1922'nin ortalarına kadar uzanan bürokratikleşme sürecinin son zamanlara kadar ordu üzerinde doğrudan etkisi olmadı. Bir anlamda, Kızıl Ordu'nun yıllarca devlet aygıtının geri kalanına göre özel ve ayrıcalıklı bir konumda kaldığını söylemek doğru olur. Bu, Stalinist çarpıtmalar alanına bile yansımıştır. Stalin ancak 1929'da -ki o zaman bile çok dikkatli bir şekilde- Kızıl Ordu'nun tarihini "yeniden yazmaya" cesaret edebildi. Komuta personeli söz konusu olduğunda Stalin onların itaatini kazanmıştı, ancak ordu 1937-1938'deki büyük tasfiyeler sonrasında kadar kendi vicdansız ve aciz dalkavuklarıyla doldurulmuş durumda değildi.

Stalin'in Kızıl Ordu'ya vurduğu darbeler korkunç olsa da, yozlaşmış rejiminden en az etkilenen kurum olmaya devam ediyor. Hiç kimsenin öngöremediği bu olağanüstü gelişme, yalnızca Sovyetler Birliği'nin değil insanlığın da geleceğini belirlemede hayati bir rol oynayabilir.

Olaylar şimdi, Kızıl Ordu'nun yaratıcı çalışmasını tamamen baltalamanın Ekim 1917'deki pek çok siyasi kazanımı saptırıp yok edebildiğini kanıtlayan Stalinizmin gücünün ötesinde olduğu gerçeğini doğruladı. Lenin ve Troçki, onu dünya devriminin kılıcı olarak oluşturmuşlardı. Bu kılıç

o kadar sağlam ve o kadar iyi dövülmüş ki, kenarı Stalinizm tarafından körelmiş ve yontulmuşken bile hala kırılmamış durumda.

Kızıl Ordu'nun Sovyetler Birliği'nin Stalinist yozlaşmasından ne ölçüde kurtulduğunu belirttik. Bu yozlaşma, yine de, orduda ürkütücü bir gedik açmakta başarısız olmadı. Başka türlü olmazdı. İşçi devletinin yozlaşmasındaki her aşama, ordu saflarında karşılığını buldu. Böylelikle proleter öncünün partiden ihraç edilmesinden önce, silahlı kuvvetlerdeki Troçkist ve diğer muhalif unsurların peşine düşüldü. 1925'ten 1927'ye kadar, I.N. Smirnov ("Sibirya'nın Lenin'i" olarak biliniyordu), N.I. Muralov, S.V. Mračkovski gibi İç Savaş'ın önde gelen kumandanları ve sayısız diğerleri, Troçki ve sekreterliğiyle aynı kaderi paylaştılar; önce ordu görevlerinden alındılar ve sonra ya sürgüne ya da toplama kamplarına ve hapse gönderildiler. Daha sonra Stalin tarafından öldürüldüler.

1929'dan sonra Stalin'in Buharin-Rikov ile olan bloğunu bozmasından sonra, Sağ Kanat taraftarlarının da benzer bir kaderi oldu. Teslim olanların, eski Sol Muhaliflerin ve benzer şekilde eski Sağ Kanatların, çok azının yüksek askeri görevlere dönmesine izin verildi.

Eylül 1935'te Kızıl Ordu'da kapsamlı değişiklikler yapıldı. Milisler büyük ölçüde kısıtlandı. Bu, ordu ile halk arasındaki doğrudan bağları zayıflattı. Eskiden her fabrikada bulunan cephanelikler GPU tarafından ele geçirildi. Ayrıcalıklı bir subay kastının yeniden kurulmasıyla Ekim ilkelerine bir başka korkunç darbe indirildi. Bütün bu önlemler, Stalin'in orduyu kendi rejimine daha sıkı bir şekilde bağlamak için attığı siyasi adımlardı.

Fakat SSCB'nin savunma gücünü bu şekilde zayıflatırken, Stalin amacına ulaşamadı. Ordu üzerindeki hakimiyeti "reformlar" ile garanti edilemezdi. Bu nedenle, tüm Kızıl Komutanlığa derinden ve vahşice vuran kanlı tasfiye hareketine girişti.

Sadece bir yıl içinde -Mayıs 1937'den Mayıs 1938'e kadar- Kızıl Ordu, İç Savaş döneminde askere alınmış tüm bu komutanlardan neredeyse tek birine bırakıldı. Sonraki 15 yıl içinde çekirdekten yükselen İç Savaş savaşçıları da tasfiye edildi. Kızıl Ordu komutanlığının önemli üst kadroları, meşhur Moskova Komploları döneminde "halk düşmanı" olarak ya vuruldu ya da hapse atıldı.

Tarihte hiçbir ordu böyle bir darbeye maruz kalmadı, üstelik SSCB'nin büyük bir savaşa karışma-

sının hemen öncesinde.

1925'ten 1937'ye kadar Kızıl Ordu'nun tüm alanlarda çalışması, Troçki'nin orijinal komuta kadrosuna mensup generallerin yönetimindeydi. Tukaçevski, Gamarnik, Yakir, Uboreviç, Bluecher, Primakov (olağanüstü Kırmızı Süvari komutanı), Eidemann (Ossoaviakhim'in başı) ve diğerleri, Stalin yönetiminde bile Lenin ve Troçki'nin temellerini attığı Kızıl Ordu'yu inşa etmeye devam etmişlerdi. Bu adamlar Kızıl Ordu'yu modernleştirmiş ve mekanize etmişlerdi. Batı cephesini (Stalin hattı denilen) ve Sibiry'a'daki benzer cepheleri planlayıp tahkim etmişler, seferberlik planlarını hazırlamışlardı. Gelecekteki saldırıları karşılamak için stratejik planlar yapmışlardı.

Kızıl Ordu'nun devrimci görevi

Stalin, bu insanların yerine devrimci tecrübesi olmayan, askeri bilgisi bulunmayan, birlikleri içinde prestijsiz ve ahlaki değeri olmayan kişileri atadı. Bunlar her şeylerini Stalin'e borçludurlar. Onu takip etmekten başka seçenekleri ya da arzuları yoktur. Stalin, tasfiyelerini, Kızıl Ordu'nun "Sosyalist Yeminini" ortadan kaldırarak, burjuva ordularının ruhuna uygun yeni disiplin kuralları koyarak, subayların rütbesini onbaşıdan Mareşale ve kendisini Başkomutan olarak yükselterek

taçlandırdı.

Savaş, Stalin rejimi ile boğazlanan ordunun ihtiyaçları arasındaki çelişkiyi en yoğun şekilde ortaya çıkarmakta. Mücadelenin her saati, Stalin'in ve yandaşlarının sabıkalı yetersizliğini ve verimsizliğini gitgide daha açık bir şekilde ortaya koyuyor. Binlerce Kızıl asker ve subay, diğer binlerce işçi ve köylü ile birlikte -özellikle yeniden silahlandırılanlar- Sovyetler Birliği'nin Stalinist "liderliğin" devamı için toprak, endüstriyel ve doğal kaynaklar, askeri teçhizat ve insan gücü açısından ödediği korkunç bedelin giderek daha fazla farkına varıyor.

İç Savaş gelenekleri yeniden canlanıyor. Düşmana karşı mücadele, tüm savaş zamanı deneyimi, Kızıl Ordu'ya, savaşın sınıf doğasına karşılık gelen nitelikli ve devrimci bir liderlikle, Nazilere karşı mücadelenin bir gecede savunmadan saldırıya dönüştürülebileceğine dair güvence veriyor. Şimdi mücadele mantığının ta kendisi ülkeyi bürokratik kabustan kurtarma ihtiyacını Kızıl Ordu'nun önüne koyuyor. Stalinizm, işin sonunda Kızıl Ordu'yu ancak kendi ulaştığı çıkmaz sokağa götürebilir. Kızıl Ordu, muzaffer bir devrimci savaşı sürdürmek için bu ölüm kalım sorununu çözmelidir.

Troçki'nin sürgünü

José Carlos Mariátegui

Perulu devrimci Marksist J.C. Mariátegui (1894-1930) bu metni 23 Şubat 1929'da Variedades'te (Peru) kaleme aldı. Metinde ifade edilen görüşler, Troçkist dergisinin benimsediği fikirler değildir. Mariátegui'nin, kendi mirası düşünüldüğünde aslında oldukça yüzeysel kalan bu metnine dair yayın kurumumuzun yayımladığı eki, metnin sonunda bulabilirsiniz. Buna rağmen metnin yayımlanmaya değer olduğunu düşünmemizin sebebi, Troçki'nin SSCB'den sürgününü uzak bir kıtadan takip eden bir Marksist'in konu üzerine düşüncelerinin tarihsel bir değer taşıdığını düşünüyor olmamızdır. Aşağıda Türkçesi sunulan metin, Michael Pearlman'ın marxists.org'da yer alan İngilizce çevirisi esas alınarak Kaan Gündeş tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Troçki Sovyet Rusya'dan sürgün edildi: İşte uluslararası devrimci kanaatin kolay kolay alınamayacağı bir olay. Devrimci iyimserlik bu devrimin [1], tıpkı Fransız [Devrimi] gibi, kendi kahramanlarını mahkûm ederek sonlanacağı ihtimalini hiçbir zaman kabul etmedi. Ancak sağduyulu bir şekilde beklenmemesi gereken, ilk büyük sosyalist devletin örgütlenmesi görevinin ortak anlaşmayla, tartışma veya şiddetli çatışmalar olmaksızın, bir milyonu aşkın tutkulu militana sahip bir parti tarafından yerine getirilebileceğiydi.

Troçkist görüşün Sovyet politikasında yararlı bir rolü var. [Bu görüş], eğer birisi onu iki kelimede tarif etmek isterse, taşkın ve serkeş mevcut Rus gerçekliğiyle yüzleşen Marksist Ortodoksluğu temsil ediyor. O, sosyalist devrimin sınai anla-

mı olan kentli işçi sınıfına örnek oluyor. Rus devrimi enternasyonal, evrensel değerini, yeni bir uygarlığın yükselişinin habercisi olma karakterini, Troçki ile yoldaşlarının bütün güçleriyle üzerinde ısrarcı oldukları ve kazandırdıkları fikirlere borçludur. Zinde bir eleştirelilik olmaksızın, ki bu Bolşevik Parti'nin canlılığının en iyi kanıtıdır, Sovyet hükümeti yüksek ihtimalle biçimci, mekanik bir bürokratizme düşme riskini göze almış olurdu.

Ama bu noktaya değin olaylar, Stalin'in iktidarını Marksist programı gerçekleştirecek daha büyük bir nesnel kapasiteyle değiştirme yeteneği açısından, Troçkizmi henüz doğrulamamıştır. Troçkist muhalefetin platformunun esas önemi, onun eleştirel tarafıdır. Ancak Sovyet politikalarını etkileyecek unsurların tahmininde ne Stalin ne de

Buharin, Troçki ile onun taraftarlarının en temel kavramlarının birçoğunu onaylamaktan çok uzak değil. Diğer yandan Troçkist öneriler ve çözümler, benzer katılığa sahip değiller. Tarım ve sınıai politikalarıyla ve bürokratism ile NEP ruhuna karşı mücadeleyle ilişkili olarak birçok konuda Troçkizm, henüz somut ve kesin formüllerde yoğunlaştırılmamış bir teorik radikalizm tadına sahip. Bu alanda Stalin ve çoğunluk, yönetim için sorumluluğa sahip olmasıyla birlikte, olasılıkların daha gerçek bir kavrayışına sahip.

Rus devrimi, tıpkı bütün büyük devrimler gibi, kendi gücüyle açtığı zorlu bir yolda ilerliyor ve henüz kolay ve boş günlere tanıklık etmedi. Bu, kahraman ve istisnai insanların bir eseri ve tam da bu nedenle en muhteşem ve muazzam derecede yaratıcı bir gerilimin aracılığıyla mümkün olabildi. Bu yüzden Bolşevik Parti barışçıl ve hemfikirlerden oluşan bir okul değil ve olamaz da. Lenin ölümünden kısa bir süre öncesine dek yaratıcı önderliğini uygulamaya koydu ama bu sıra dışı önderin uçsuz bucaksız ve özgün otoritesiyle bile şiddetli tartışmalar parti içinde alışılmadık değildi. Lenin kendi otoritesini kendi gücüyle kazandı; daha sonra [bu üstünlüğü] kendi düşüncesinin üstünlüğü ve kesinliği ile devam ettirdi. Onun bakış açısı daima üstün geldi çünkü gerçeklikle en iyi uyum sağlayan [bu bakış açısıydı]. Yalnız birçok defa [bu bakış açısı], Bolşevik eski muhafızlardan oluşan kendi teğmenlerinin direnişini bozguna uğratmak zorunda kaldı.

Muazzam bir bireysel otoriteye sahip yaratıcı önder konumunu vârisiz bırakan Lenin'in ölümü, Rus Komünist Partisi'nden daha disiplinsiz ve daha az organik olan herhangi bir partide derin bir dengesizlik dönemiyle takip edilirdi. Troçki bütün yoldaşlarının arasından, kendi karakterinin dahice ayırt ediciliği sayesinde öne çıktı. Ancak kendisinin Leninist ekiple sağlam ve uzun soluklu bir bağlantısı yoktu. Devrimden önce [bu ekibin] üyelerinin çoğunluğuyla ilişkisi bir hayli içtenlikten yoksundu. Bilindiği üzere Troçki'nin 1917'ye dek Rus devrimcileri arasında neredeyse kendine özgü bir konumu oldu. Önderlerinin, hatta Lenin'in kendisinin bile kendisiyle keskin bir şekilde birden çok kez polemik yaptığı Bolşevik Parti'de değildi. Lenin akıllıca ve cömertçe Troçki'yle işbirliği yapmanın değerini takdir etti. Troçki'nin kendisi -devrimin önderine dair yazılarının hacminin tasdiklediği üzere- koşulsuzca ve kıs-

kanmadan devrimci bilinçliliğin en ilham verici ve en büyüleyici eserince kutsanan bir otoriteye saygı duydu. Ancak Lenin ile Troçki'nin arasındaki bütün mesafe silinebilecek olsa da, Troçki ile partinin kendisinin özdeşleştirilmesi aynı şekilde yapılamaz. Halklar komiseri [2] olarak gösterdiği performans koşulsuz bir hayranlığı hak etse de, Troçki partinin tam güvenine itimat edemez. Parti makinesi, kendilerini daima Troçki'ye biraz uzak ve yabancılaşmış hisseden eski Leninist muhafızın üyelerinin ellerindeydi ve Troçki de kendi açısından onlarla tek bir blokta tam olarak buluşmadı. Dahası görünen o ki Troçki, Lenin'in muhteşem derecede yerine getirmiş olduğu gibi, bir politikacının özel yeteneklerine sahip değil. İnsanları toplamayı bilmiyor; parti yönetiminin sırlarından haberdar değil. 1905 ile 1917 arasındaki tekil pozisyonu (Bolşevizm ile Menşevizm'e eşit uzaklık) onu, Lenin'le birlikte devrimi hazırlamış ve gerçekleştirmiş olan devrimci ekipten ayırdığı gibi, onu bir parti önderinin somut pratiğinden de ayırmış olmalı.

Gericiliğin tehditlerine karşı bütün devrimci enerjinin seferberliği sürdükçe, Bolşevik birlik savaşın acımasızlığı içinde sağlanmıştı. Ancak bir kere istikrar ve normalleşme çalışması başlayınca, bireyler ve eğilimler arasındaki uyuşmazlıklar kendini göstermek zorundaydı. Troçki gibi sıra dışı bir kişiliğin yokluğu, muhalefeti daha mütevazı bir seviyeye indirgerdi. Bu durumda, şiddetli bir klikleşmeye varılmazdı. Ancak Troçki'nin komutanlık konumunda olmasıyla, muhalefet hızlıca çoğunluğun ve hükümetin duyarsız kalamayaçağı ayaklanmacı ve savaşçı bir üslup benimsedi.

Dahası Troçki, kozmopolit bir adam. Komünist kongrenin [3] bir noktasında Zinoviyev [4], onu köylülüğü görmezden gelmek ve ihmal etmekle suçladı. Her halükarda Troçki, sosyalist devrimin uluslararası bir anlayışına sahip. Kapitalizmin geçici istikrar kazanmasına dair dikkate değer yazıları, dönemin en alarm verici ve bilge eleştirileri arasında. Ama kendisine dünya sahnesinde böylesine bir prestij kazandıran devrimin bu enternasyonal kavrayışı, Rus politikasının pratiğini geçici olarak kendi gücünden yoksun bırakıyor. Rus devrimi bir ulusal örgütlenme döneminde. Şu an için mesele uluslararası çapta sosyalizmi kurmak değil, ancak onu, iki kıtaya taşın 130 milyonluk bir nüfusa sahip ve henüz coğrafi ve tarihsel bir bütünlük teşkil etmeyen bir ulus içinde gerçekle-

tirmek. Bu aşamada Rus devriminin, onun ulusal karakterini ve sorunlarını daha derinden hissedilen insanlar tarafından temsil edilmesi mantıklı.

Saf bir Slav olan Stalin bu adamlardan biri. O, her zaman Rus toprağında kökleşmiş kalan bir devrimciler ekibine mensupken, Troçki, Radek ve Rakovski [5] hayatlarının büyük kısmını sürgünde geçirmiş olan bir gruba mensup. Onlar sürgünde uluslararası devrimciler olarak çıraklık yaptılar; Rus devrimine evrensel dilini ve evrensel vizyonunu kazandıran bir çıraklık. Şimdilik, sorunlarıyla beraber, Rusya daha basit ve bütünüyle Rus insanları tercih ediyor.

Rus devrimi kendini gerekli bir ihtiyat döneminde buldu. Bireysel olarak Stalinist ekipten kopmuş olan Troçki, ulusal başarı sahnesinde müthiş bir figür. Bir kimse onun, Napolyoncu bir enerji ve görkemle, Kızıl Ordu'nun başında Avrupa boyunca sosyalist müjdenin zafere taşınmasına yazgılı olduğunu tasarlayabilir. Olağan zamanlarda onun mütevazı bir bakan rolünü doldurmasını tasavvur etmek kolay değil. NEP onu bir polemikçi olarak savaşçı konumuna dönmeye mahkûm ediyor.

Dipnotlar:

[1] 1917'de Rusya'da gerçekleşen Ekim Devrimi kastediliyor.

[2] Troçki, Sovyet devletinde ilk olarak Dış İşleri Komiseri olarak Brest-Litovsk Barış Görüşmeleri'ni yönetti ve ardından Savaş Komiseri olarak

Kızıl Ordu ile Kızıl Filo'nun örgütlenmesini üstlendi ve İç Savaş'ta yeni devrimci orduyu zafere taşıdı.

[3] Komintern (Üçüncü Enternasyonal) kongresi kastediliyor; ancak Mariategui burada kaçınıcı kongre olduğunu belirtmemiş. Yine de Troçki'ye dönük olarak, onun köylülüğü önemsemediği yönündeki suçlama dile getirildiğine göre, bu kongrenin kesin olarak Lenin'in 1924'teki ölümünden sonra gerçekleştirilen kongrelerden biri olduğu söylenebilir. Zira köylülük sorununda Lenin, Troçki'yle hemfikirdi.

[4] Grigori Zinoviye (d. 11 Eylül 1883 – ö. 25 Ağustos 1936), Yahudi kökenli Ukraynalı devrimci ve Bolşevik. 1901'de Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisine üye oldu. 1903'de Bolşeviklerin tarafında kaldı. 1906'da partinin merkez komitesi üyesi seçildi. 1919'da Komintern yönetim kurulu başkanı ve aynı yıl Politbüro üyesi seçildi. Lenin'in ölümünün ardından Troçki'ye karşı cephe alıp Stalin ve Kamenev ile ittifak kurdu. Daha sonra Stalin'in temsil ettiği karşıdevrimci tehditten endişelenerek 1925'de Leningrad merkezli yeni bir muhalefet oluşturdu. 14. Parti Kongresi'nde Stalin'in savunduğu "tek ülkede sosyalizm" tezine karşı çıkarak Troçki ile "Birleşik Muhalefet'i" kurdu. 1926'da Politbüro üyeliği ve Komintern başkanlığından alındı, partiden ihraç edildi. 1934'te Sergey Mironoviç Kirov'un cinayetine adı karıştığı iddiasıyla tutuklandı. 1935'de 10 yıllık hapis ce-

zasına çarptırıldı ve Ural'da siyasi mahkûm kampına gönderildi. 1936 Moskova Mahkemeleri'nde yargılandı ve 25 Ağustos'ta idama mahkûm edildi. Cezası aynı günü infaz edildi. Kendisinin ardından bütün aile fertleri de idam edildi.

[5] Karl Radek (d. 31 Ekim 1885 - ö. 19 Mayıs 1939), Marksist kuramcı, Bolşevik siyasetçi ve Sovyet hükümeti görevlisi. 1905 Rus Devrimi'ne katıldı. 1917 Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra Rusya'ya döndü. Mart 1918 tarihli Brest-Litovsk Barış Antlaşması'nı imzalayan Sovyet delegasyonundaki görevi sırasında Alman askerleri arasında etkili bir anti-militarist ve sosyalist propaganda yürüttü. Aynı yıl Almanya'daki devrimci ayaklanmaya katılmak için Berlin'e gitti. Alman Komünist Partisi'nin kuruluş kongresine katıldı ve merkez komitesi üyeliğine seçildi. 1927'de Troçkist muhalefet içinde yer aldığı için partiden ihraç edildi ve Ural'lar'a sürgüne gönderildi. 1936'da tutuklandı, 10 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Stalinist gizli polis tarafından hapishanede öldürüldü.

Christian Rakovski (d. 1873 - ö. 1941) Marksist kuramcı, Bolşevik devrimci, gazeteci, yazar, diplomat ve tıp doktoru olmanın yanı sıra Balkanlar ve Doğu Avrupa komünist hareketinin tarih-

sel kurucularından. Birinci Dünya Savaşı öncesinde İkinci Enternasyonal yönetiminde bulunan Rakovski, savaş yıllarında enternasyonalist politikaları savunarak Zimmerwald Konferansı'na katıldı. Rakovski, Ekim Devrimi'nin hemen sonrasında geldiği SSCB'de önemli görevler üstlendi. Lenin tarafından Ukrayna Sovyet Cumhuriyeti geçici komiserliğine getirildi, ardından bu ülkede iç savaş koşullarında komiserliklerde ve parti örgütlenmesinde çalıştı. Yine bu dönemde Komünist Enternasyonal'in kuruluşuna katıldı. 1919-1923 arasında Ukrayna Halk Komiserleri Konseyi'ne başkanlık etti. 1919-1925 arası Merkez Komite üyeliği yaptı. 13. kongrede, Stalin'in Ruslaştırma politikalarını eleştirdi. 1923'ten itibaren SSCB'nin Londra ve Paris büyükelçiliklerine getirilen Rakovski, SSCB'nin dış ilişkilerinde birinci dereceden sorumluluk üstlendi. 1927'de Ukrayna'da Sol Muhalefet'in örgütlenme çalışmalarına katıldı. 15. kongrede Troçki'yi savundu. Üçüncü Moskova Duruşmaları'nda yargılandı ve hapiste öldü. Birçok kitabın yazarıdır. Saint-Simon ve ütopyacı sosyalistler üzerine kaleme aldığı oldukça geniş bir çalışması olduğu da bilinir; ne var ki metin GPU tarafından yok edilmiştir.

Troçki'nin öğretisi

Farrell Dobbs

ABD'li devrimci Marksist ve Sosyalist İşçi Partisi önderlerinden Farrell Dobbs'un 21 Ağustos 1941'de Minneapolis'te düzenlenen Lev Troçki'yi anma toplantısında yaptığı bu konuşma 12 Eylül 1941'de partinin yayın organı olan The Militant'ta yayınlandı. Marxists.org sitesinde yer alan metni İngilizce orijinalinden Kaan Gündeş Türkçeleştirdi.

Troçki yoldaş bir yıl önce Coyoacan'da çalışma masasına son kez oturdu. O ülkesi olmayan bir insan ve aynı zamanda bir dünya vatandaşıydı. Arkasında, dünya işçi sınıfının çıkarları için kırk dört yıl aralıksız sürdürdüğü mücadelesi vardı. On sekiz yaşında bir gençken hayatını proleter devrimine adanmak üzere verdiği karardan asla vazgeçmemiştir.

Dünya işçi sınıfının devrimci gezginleri için kutup yıldızı olarak parlayan büyük Ekim Devrimi'nin Lenin'le birlikte eş lideriydi. Şu anda Hitler'in silahlarının önünde kahramanca bir şekilde ayakta duran Kızıl Ordu'yu örgütleyen ve ona esin kaynağı olan Yaşlı Adamımız Troçki Yoldaş'tı. Kızıl Ordu'yu, Ekim Devrimi'ni zaferinin ilk saatinde ezmeye çalışan emperyalist yağmacılar karşısında zafere götüren Troçki idi.

Troçki yoldaş daha önce iki kez Çarlık rejimi tarafından sürgüne gönderilmişti. Bu kez, Rus işçilerinin zaferinden sonra, yine kendi topraklarından sürüldü, işçi devletinden men edildi. Bu kez, işçi sınıfı yenilgilerinin örgütleyicisi, Ekim'e ihanet eden Stalin'in ellerinde. Troçki, yürekli karısı Natalia ile birlikte çocuklarının Stalin tarafından teker teker öldürüldüğünü ya da intihara sürüklendiğini görmeyen korkunç acısını çekmişti. Sekreterleri, birbiri ardına, Stalin'in GPU'sunun çılgın köpeklerinin kurbanları olmuştu. Troçki, Lenin'in merkez komitesinden arkadaşlarını, Lubianka mahzenlerine sürüklenip öldürülen bütün eski Bolşevik kuşağını görmüştü. Bu canice tasfiyeler aynı zamanda Stalin'in Troçki'nin adını iftiralara lekelemeye ve katledilmesine zemin hazırlamaya çalıştığı kötü şöhretli Moskova "duruş-

malarının” zararlı meyveleriydi. Troçki bunların hepsini biliyordu; bunu diğer herkesten daha net anladı.

Zulümler karşısında yılmadan

O yine de bu korkunç darbelerden yılmadı. Devrimci çalışmalarını sekteye uğratmasına izin vermedi. Gözlerini geleceğe, işçilerin çözülmemiş sorunlarına çevirdi. Bu merkezi görevin önünde duran her şeye karşı çok sabırsızdı. İşçilere sorunlarının çözümü için gerekli programı sabırla anlatmak için dünyadaki olayları analiz etmeye devam etti. Stalinizmin çöküşünden sonra devrimci hareketi yeniden inşa etmek için sürekli olarak mümkün olan en geniş güçleri aradı. Hareketin içine sızabilecek herhangi bir yanlış ideoloji zerresini ortaya çıkarmak ve teşhir etmek için her zaman tetikteydi. Her fırsatta, mevcut tüm araçlarla, sınıf mücadelesine açık çağırışı güçlü bir biçimde seslendirdi. Troçki, günümüzün en büyük zihniydi, en sağlam kalbiydi ve kendini kayıtsız şartsız dünya işçi sınıfının hizmetine adanmıştı.

Bir yıl önce bu büyük devrimci, Coyoacan'daki çalışma masasına son kez oturdu. Arkasında bir GPU temsilcisi duruyordu. Stalin'in canı eli nihayet Leon Troçki'nin huzuruna çıkmıştı. Stalin, tüm dünyada her şeyden çok korktuğu şeyi yok etmek için Troçki'nin beynine bir kazma indirdi.

Sonra o kahredici gece nöbeti, hayatını kurtarmak için çaresiz girişimler, umutlar, korkular, yüzyıllardan daha yavaş geçen o kısa saat süresinin acımasız kederi geldi. Ve son olarak son ölümcül mesaj: sevgili Yaşlı Adam'ımız artık yaşayanlar arasında değildi.

Stalin'in suçu sabittir

Bugün Troçki'yi kimin öldürdüğünü tüm dünya biliyor. Troçki, ölüm yatağında Stalin'i suçladı. 24 Mayıs saldırısı olaylarında Stalin'in suçunu zaten kanıtlamıştı. Suikast ve ardından suikastçıyı koruma çabaları, yaygın olarak bilinen GPU yöntemlerinin tipik bir örneğidir. Stalin'in güdülere fazlasıyla ortada. Sovyetler Birliği, Çin, Almanya, Fransa, İspanya'daki işçi sınıfına, II. Dünya Savaşı'nda tüm işçi sınıfına ihaneti -bu sonsuz ihanetler zinciri- Stalin'i işçi sınıfına karşı daha da büyük bir şiddete sürükledi. Bütün eski Bolşevik kuşağını öldürmekte tereddüt etmemişti ve diğerlerinden çok daha fazla korktuğu Troçki'nin ölümünü arzuluyordu. Stalin'in yöntemlerinin sadist şiddeti, bir dönemin bir zamanlar iddia ettiği şeyi temsil edenlere yönelik nefretinden kaynaklanmaktadır.

Hem Stalin hem de Troçki, insanlığın kayıtlı tarihinde yerini alacak. Stalin, kısa ve utanç verici bir paragrafta anılacak. Tüm zamanların en büyük ihanetçisi, mutlak bir Habil, Borjiya, Yehuda olarak tarihe geçecektir.

Yoldaş Troçki, Marx, Engels ve Lenin ile tarihsel bir düzlemde duracak. Emekçi kitlelerin şampiyonu, işçi sınıfının gladyatörü, yeni toplumun kurucusu, tüm zamanların en büyük yaratıcılarından biri olarak seviyecek.

Leon Troçki'nin ölümü korkunç bir kayıp oldu. Tarihin çok kritik bir noktasında geldi. İşçiler yine emperyalist savaşın kan banyosuna sürükleniyor. Kitle örgütlerinin liderleri tarafından yine yaygın bir aldatma ve ihanetle karşı karşıya kalıyorlar. Troçki'nin sağlam eline ve parlak zihnine büyük ihtiyaç var. Kahraman hayatının olaylarla dolu yıllarında kaydedilenlerden daha büyük işler yapabiliirdi.

Stalin, Troçki'yi öldürdü ve onu acil çatışma mahallinden uzaklaştırdı. Ama onu yok edemedi, bunu beceremedi. Troçki'nin tamamı yazılarında korunmuştur. Proleter devrimci savaşçılar için geride tüm gerekli araçları bıraktı. Bize yardımcı olması için hâlâ ona sahibiz. Sadece bu araçların nasıl kullanılacağını öğrenmek ve sonra cesaretle uygulamak gerekiyor.

Yoldaş Troçki, derin fikirlerin yaratıcısıydı. Ancak büyüklüğünün bir kısmı da tümüyle yaratıcı olmadığı gerçeğinde yatıyordu. O aynı zamanda, başkalarından da öğrenirdi. Sözde bağımsız düşüncülerin, devrimci atalarının verdiği dersleri öğrenemeyecek kadar kendine hayranlık duyan küçük adamların, burun kıvıran gururunu küçümserdi. Her şeyin önüne büyük işçi sınıfı liderlerinden öğrenme gereksinimini koydu. Troçki; Marx, Engels ve Lenin'in fikirleri üzerinden ilerledi. Onların fikirlerini anlamayı ve yöntemlerinde ustalaşmayı öğrendi. Bu bilgiyi aldı ve günlük mücadelenin verili koşullarında uyguladı. Troçki'nin gücü, her şeyden önce Marksizmin gücüydü.

Stalinizme karşı mücadele

Lenin'in ölümünden sonra, yükselen Stalinist bürokrasi, işçilerin Sovyetler Birliği'ndeki ve dünyanın her yerindeki öncüsünü korkunç bir kafa karışıklığına ve yönsüzlük bataklığına sürükledi. Bolşevik kadrolar arasında moral bozukluğu ve Stalinizmin ahlaki kurbanlarının hızla büyüyen zayıflık listesi yaygınlaştı. Tüm bunları Marksist analiz keskin bıçağıyla kesen ve Stalin'in politi-

kalarının gerici karakterini ortaya çıkaran Troçki'ydi. Yükselen güneşin bir sabah sisini delip geçen göz alıcı ışığıyla parlayan bir programla öne çıkan Troçki idi. Marksist-Leninist Troçki kafa karışıklığını silip süpürdü, çıkış yolunu gösterdi ve böylece en iyi militanların çoğunu kurtardı.

İşçi devletinin Stalin yönetiminde yozlaşması, dünya işçi sınıfı arasında Sovyetler Birliği için ciddi bir sempati kaybına yol açtı. Her çeşit ve türden döneke, Sovyet işçilerinin kendi sınıfından tecridinin artmasına yardımcı oldu. Çoğu, bugün Sovyet Rusya'nın Hitler Almanya'sından çok az farklı olduğunu kanıtlamaya çalışan sözde Marksistler. Stalin'in dünya işçilerine karşı işlediği suçlar, her durumda, bu hatalı teorilerin, işçi kitlelerinin bu yönelim bozukluğunun temelini oluşturdu.

Rus Komünist Partisi içinde Stalin ile mücadelede başı çeken Troçki idi. Sonra, Alman fiyaskosu ve Hitler'in yükselişinin ardından, Rus partisi içinde meydana gelen niteliksel değişimi açıkladı: Komünist bir hareketin sadece bir karikatürü haline gelmişti. Bu nedenle Stalin devrimci yöntemlerle devrilmeliydi. Stalinizme karşı dünya çapında bir mücadele için devrimci hareketi yeniden örgütleme görevine bir an önce başlamak gerekiyordu.

Bununla birlikte, demokrasi ve ahlak anlayışı gibi sahte küçük burjuva kavramlara tutunan, Stalinizmi Bolşevizmin doğal ürünü olarak gören, Marksizmden yalnızca burjuva demokratlara yönelmek ya da efsanevi bir Üçüncü Kamp uzlaşısı için feragat eden şarlatanlara keskin bir karşıtlıkla Troçki -tüm bu dar kafalılardan tam aksine- işçi devletine, Ekim devrimine, Marksizme ve işçi sınıfının tüm geleceğine sırtını dönmeden Stalin'e karşı bir mücadele rotası çizebildi. Troçki, öncüyü Stalin rejiminin devrilmesi için mücadele etmeyi, ancak aynı zamanda SSCB'nin koşulsuz savunmasını desteklemeyi de öğretti. Doğru, diye açıkladı, Stalin döneminde Sovyetler Birliği yozlaşmış bir işçi devleti haline geldi, ancak bu işçilerin kendilerinin düzeltilmesi gereken bir mesele. Sovyetler Birliği yozlaşmış olsa da ekonomisi hâlâ kamulaştırılmış mülkiyete ve dış ticaret tekeline dayanıyor. Kapitalistler mülksüzleştirildiler ve hâlâ da öyleler. İşçiler bunu tüm emperyalist haydutlara karşı savunmalıdır.

Troçki'nin son büyük mücadelesi

Yoldaş Troçki'nin politik yaşamının son büyük siyasi savaşı, Sosyalist İşçi Partisi'nin küçük bur-

juva azınlığına karşı verildi. Partiyi, Sovyetler Birliği'nin savunusundan vazgeçmeye zorladılar. Örgütü sosyal demokrat bir tartışma topluluğu karmaşasına dönüştürmeye çalıştılar. Bu savaşta Troçki yoldaş, her ciddi proleter savaşçının dik-katle ve derinlemesine incelenmesi gereken bir dizi belge kaleme aldı. Bu belgeler günün en acil sorunları hakkında bir el kitabıdır.

Eğer bugün Troçki Sovyetler Birliği'nde olsaydı veya Troçkizmin fikirleri Hitler'e karşı devrimci savaş başlatmak için uygulanıyor olsaydı, Alman ordusu Kızıl Ordu'nun siyasi ve askeri saldırısından önce kelimenin tam anlamıyla erimiş olacaktı. Alman işçiler, kendi faşist efendileriyle hesaplaşmak için evlerine dönecek ve kapitalizmin son kalıntılarını yeryüzünden süpürmek için dev bir devrimci dalga doğacaktı.

Troçki'nin proleter öncününün programında teorik netliği koruduğu tek konu işçi devletinin savunulması sorunu değildi. Yanlış ve haince bir Stalinist politika olan "Halk Cephesi"ni ve Kremlin bürokratlarının tüm diğer canice manevralarını ifşa etmekte başı çaktı. Parlak kalemi, burjuva demokratlar önündeki sefil teslimiyetleri nedeniyle anarşistlere ve sendikalistlere çarpıcı ve cevaplandırılmaz eleştiriler yağdırdı. Köhne sosyal demokratları, emperyalist savaş lordlarına verdikleri destekten dolayı rezil etti. Sınıf mücadelesindeki Marksist politikadan her türlü sapmaya karşı militanca ve durmaksızın savaştı.

"Burjuva demokratlarına güven yok!" diye bağırdı Troçki. "Demokratik savaş tacirlerine destek yok. Kapitalizm var olduğu sürece savaş kaçınılmaz ve faşizm sürekli bir tehlikedir. Kapitalizm karşı devrimci proleter mücadeleden başka yol yoktur." Bunu birçok farklı olayla bağlantılı olarak defalarca açıkladı, ancak bu temel noktalara her zaman en sert şekilde değindi.

Troçki ve savaşta sendikalar

Son büyük katkılarından biri, emperyalist savaşın bu kanlı dönemi için bir proleter askeri politikanın oluşturulmasıydı: işçi askerlerin ve işçi subayların sendika kontrolü altındaki askeri eğitimi. Bununla birlikte, bize tüm sendika sorununa ilişkin tamamlanmamış ama yine de önemli bir belge bıraktı. Tobinlerin, Greenlerin ve Hillmanların yardımıyla kapitalist sınıf, sendikaları devlet aygıtına bağlamanın yollarını arıyor. Kapitalist devletten tam destek alan diktatör Tobin'in Minneapolisli kamyoncuların ve onların müttefiki olan

taşıma işçilerinin örgütlü olduğu CIO sendikası-
nı parçalamak için yürüttüğü acımasız kampanya,
hükümet ve sendikal hareketin üst düzey yetkili-
leri arasındaki böyle bir ittifakın işçileri bekleyen
sonuçları açısından dokunaklı bir örnektir.

Troçki, sendikaları kapitalist baskı araçlarına
dönüştürme eğiliminin büyük tehlikesine işaret
ederek, sendikaların etkili işçi sınıfı araçları ol-
ması için kapitalist devletten tamamen bağımsız
tutulması gerektiğini söyler. Bu ihtiyaçtan kay-
naklanan ikinci bir görev, sendika demokrasisi-
ni korumak için sürekli tetikte olmak ve kesinti-
siz mücadele etmektir.

Troçki'nin Marksizm konusundaki ustalığı, bu
fikirlere ve yöntemleri modern koşullara uygula-
ma yeteneği, ona mükemmel bir analiz gücü ve
net bir ifade yeteneği kazandırdı. Onun yöntemi,
diyalektik analizin bilimsel yaklaşımıydı. Her o-
layı tarihsel zincir içinde anlamayı ve onları tüm
tarihsel olgularla doğru şekilde ilişkilendirmeyi,
böylelikle sınıf mücadelesindeki çatışan güçlerin
hareketini açıkça ayırt etmeyi biliyordu. Her pro-
leter savaşçı, dünyanın hangi köşesinden gelirse
gelsin, Troçki'yle bir tartışma sırasında, kendi ül-
kesindeki ve dünya arenasındaki olaylara ilişkin
daha derin ve daha zengin bir kavrayış bulacaktır.

Troçki'nin bu gücünün mistik hiçbir yanı yoktu.
Bilgiğini aldığı bilgi pınarı herkes için mevcut.
Bundan daha fazlası, o bu devrimci öğrenimin
hazine sandığını kendi katkılarıyla daha da zen-
ginleştirdi. Hiçbirimiz Troçki olamayız. Devler a-

rasında bile bir devdi. Başka ve muhtemelen daha
büyük Troçkiler de olacak. Ancak bu başarı için
zorunlu bir koşul değildir. Bize bıraktığı araç-
ları elimizden gelen en iyi şekilde kullanmalıyız.

Roosevelt, Troçkistlere neden saldırıyor?

Troçki Yoldaş tarafından vasiyetini yerine ge-
tirme sorumluluğuyla görevlendirildik: "Dör-
düncü Enternasyonal'in zaferine güveniyorum. İ-
leri!" Geçtiğimiz yıl yaptığımız çalışmalar, onun
araçlarını kullanma ve son emrini yerine getir-
me yeteneğine sahip olduğumuzu gösterdi. Par-
timiz büyüdü. Yayınımız büyük ölçüde genişledi.
Köklerimizi işçilerin saflarında daha da derinle-
re gömdük ve çağrılarımıza artan sayıda dönüş al-
dık. Kapitalist hükümetin dikkatini çekmemiz, i-
lerleyebilme yeteneğimizin güzel bir ifadesidir.

Büyük dünya krizi zamanlarındayız. Omuzları-
mızda ağır sorumluluklar var. Roosevelt, Ameri-
kan işçilerini apar topar sıcak bir savaşa sürükle-
meye çalışıyor. Amerikan emperyalizminin savaş
partisi, savaş programına yönelik kitlesel coşkuyu
kamçulamakta çok zorlanıyor. Bu tavırla, işçi sınıfı
isyasının uykuda olan tohumlarını seziyorlar. Bu
tehlikenin yüzeye ne kadar yakın olduğunu söyle-
melerinin bir yolu yok. Kapitalist sınıfın ne kendi-
sine ne de köhnemiş sistemine güveni var. Bu, ö-
zellikle en bilinçli kesimi için geçerli. İşçilere kar-
şı ölümcül bir korkuları var. Böylelikle Roosevelt
yönetimi, özellikle işçi sınıfı saflarında savaş kar-
şıtı güçlere şiddetle saldırmak zorunda kalıyor.

Troçkistler olarak bizler, savaş kışkırtıcısı Roo-

sevelt yönetiminin polis güçleri aracılığıyla saldırdığı ilk siyasi parti olma onuruna sahibiz. Federal hükümet tarafından ilk suçlanan biziz. Her şeyden çok bu, Troçki'nin fikirlerinin büyüyen gücüne tanıklık ediyor. Stalinistler bize beşinci kolcular (ç.n.- ülke içinde düşman adına faaliyette bulunanlar), faşistlerin ajanları diyorlar ve Roosevelt'i bize karşı sınırı aşmaya çağırıyorlar. Ama burjuvazinin kafası karışık değil. Onlar bizim ne olduğumuzu biliyorlar. Proletaryanın öncüsü olduğumuzu biliyorlar. Kapitalist devlet, önce en doğru ve dolayısıyla onlar için en tehlikeli programa sahip işçi sınıfı partisine saldırır. Roosevelt, önce biz Troçkistlere saldırdı.

Biz saklanmıyoruz, bu saldırı karşısında geri adım atmıyoruz. Yaşlı Adamımızın örneğini takip ediyoruz. Sağlam duruyoruz. Ne ihtimal olursa olsun, mücadeleden kaçınmayacağız.

Yoldaş Troçki, işçi sınıfına sınırsız bir güven duyuyordu. Liderlerinin suçlarının sorumluluğunu işçilere bağlamaya çalışan zihinsel yetersizleri hor görüyordu. Birçoğu, işçilerin hak ettikleri liderliğe sahip olduklarını söyleyen küstah siniklerdir. Proleter kitleler olan kahraman savaşçıları küçümseyen, bu şatafatlı küçük ahmaklar ne ucubedirler. Yaşlı Adamımız bize asla unutmamamız gereken bir örnek oldu. Yenilgiler için asla işçileri suçlamadı. Her zaman onlar için deneyimlerinin derslerini çıkarmaya, onlara öğretmeye ve ilham vermeye, onlara yetkin bir liderlik sağlamaya çalıştı.

Geleceğe güveniyoruz

Troçki'nin işçilere olan bu güveni, yüzeysel duygulara dayanmıyordu. O, proletaryanın dinamik gücünü anlamıştı. Sınıf mücadelesinin derslerini iyi öğrenmişti. Öldüğü sırada tam da bu konuyla ilgili bir makale yazıyordu. İktidara yönelik faşist bir girişimin olabilmesi için bunun öncesinde işçilerin kitlese radikalleşmesinin bulunuyor olmasının tarihsel bir yasa olarak kabul edilebileceğini belirtti; faşizm, ancak proleter öncü bu radikal kitleleri kapitalizmin yıkılmasına ve sosyalizmin kurulmasına götürmede başarısız olursa zafer kazanabilir. Böyle bir kitlese radikalleşme aşaması, Amerikan işçilerinin gündeminin üst sıralarında yer alıyor. Bu tarihi fırsatı kaybetmemekte kararlıyız. Hazırlıklarımızda Troçki yoldaşın örneğini takip ediyor ve onun güveniyeli ilerliyoruz.

Marksizmi tüm dönemlere ve revizyonistlere karşı savunacağız. Burjuva fikirler bize tamamen yaban-

cıdır. Küçük burjuva kafa karışıklığının asansöründe saflarımıza nüfuz etmeye çalışabilecek bu yabancı sınıf etkisinin her izini yok edeceğiz. Troçkizmin fikirlerinin ve yöntemlerinin tam anlamıyla özümsemesi için çabalamak bizim kesin kararımızdır. Bunları verili koşullar içinde geliştireceğiz ve sonra bunları tutarlı bir şekilde mücadele içinde uygulayacağız.

Yoldaş Troçki, sık sık Hegel'in şu sözlerini alıntılardı: "*Bu dünyada tutku olmadan büyük hiçbir şey yapılamaz.*" Bu kanlı topyekün mücadele çağında, sınıf savaşının ön saflarında yer alıyoruz ve yer almayı devam edeceğiz. Proletaryanın öncü kolunda yerimizi hiç çekincesiz alıyoruz. Bizim için hiçbir şey daha önemli değil. Kapitalizmin can çekişmesiyle alevlenen bu dünyada kişisel güvenlik konusunda hiçbir düşünceye sahip değiliz. Tüm insanlığın geleceğinin kendilerine bağlı olduğunun bilincinde olan kadın ve erkeklerin yakıcı tutkusuyla savaşıyoruz. Devrimci işçi sınıfı aracılığıyla insan türünün kurtuluşu için mücadele ediyoruz. Zaferden eminiz.

Trotsky's Final Message: Go Forward!

Socialist Appeal SOCIALISM WILL BE
TROTSKY'S HERITAGE

Official Weekly Organ of the Socialist Workers Party, Section of the Fourth International

**WE BRAND STALIN AS THE
MURDERER OF TROTSKY**

*Trotsky's Fight Goes On Under The
Banner Of The Fourth International*

**Death Follows
Brutal Attack**

Leon Trotsky 1879-1940

Leon Trotsky, exiled with Lenin of the Russian Revolution, died in Mexico City on August 21 at 7:53 P. M., victim of a brutal assault by a GPU assassin.

He fought for 35 years against Stalin's brutal methods—had driven a pickaxe into his back.

It was his last battle.

But he did not surrender until he had indicated the manner in the direction of the organization of his martyr. He did not rest until, in his very last speech, which he delivered upon starting before his last companions, he had handed on the banner of the Fourth International to the men and women throughout the world whom he had gathered together in the World Party of Socialist Revolutionaries.

"Roses may be our friends," he exhorted us, "but I am sure of the stamp of the Fourth International. Go forward!"

**Fight Now As Never
Before, Comrades!**

Statement Of The National Committee

Leon Trotsky, founder of the Fourth International, was the greatest revolutionary leader of our time. He was the only one who understood the meaning of the Russian Revolution and the meaning of the world revolution. He was the only one who understood the meaning of the world revolution. He was the only one who understood the meaning of the world revolution.

His death is a great loss to the world. But it is not a defeat. It is a challenge. It is a challenge to all of us who are committed to the cause of the Fourth International. It is a challenge to all of us who are committed to the cause of the Fourth International.

Let us fight now as never before. Let us fight now as never before. Let us fight now as never before.

Leon Trotsky Memorial Meeting

Wednesday, August 28, 1940

8:00 P. M.

Herald Building 345 W. 42nd St., N. Y. C.

From Trotsky's last recorded speech.

Lev Troçki'nin katli ve Hiroşima ve Nagazaki'nin bombalanması

James P. Cannon

6 ve 9 Ağustos 2020 tarihleri, ABD emperyalizmi tarafından Japonya kentleri Hiroşima ve Nagasaki'ye atılan atom bombalarının 75. yıldönümünü temsil ediyor. Bu ay aynı zamanda Ekim Devrimi'nin önderlerinden, Petrograd Sovyeti başkanı ve Dördüncü Enternasyonal'in kurucusu Lev Troçki'nin katlinin de 80. yıldönümü. Aşağıda okuyucularımızda paylaştığımız metin, bu iki tarihsel olayı birlikte ele alarak, devrimci Marksizm açısından ortaya eşsiz bir perspektif koyuyor. Amerikan komünizminin kurucularından James P. Cannon'ın 22 Ağustos 1945'te New York'taki bir Troçki anmasında gerçekleştirdiği bu konuşması, Japonya'ya iki adet atom bombasının atılmasından iki hafta sonra yapılmıştı. Daha sonra söz konusu konuşma, 22 Eylül 1945'te, Sosyalist İşçi Partisi'nin (ABD) yayın organı olan Militant'ta, "Lev Troçki'nin mirası ve onun öğrencilerinin görevleri" başlığıyla yayımlandı. Marxists.org sitesine yer alan metin ilk kez Türkçeye Kaan Gündeş tarafından çevrilmiştir.

sene önce bugün dünya, emperyalist savaşın kışkırttığı gericiliğin derinliklerinde bulunurken, büyük önderimiz ve öğretmenimiz Yoldaş Troçki, Stalinist bir suikastçının ellerinde yok edildi. Onu o sırada, dünyaca henüz kabul edilmese de düşünceleri insanlığın geleceğini temsil eden birisi, büyük bir düşünce insanı olarak hafızamıza kazıdık. Bugün, trajik ve oldukça zamansız ölümünün beşinci yılında, dünya tarihinin en büyük devrimci krizinin başlangıcında dururken, düşünceler ve sözler eyleme dökülmek zorundayken, bir eylem

adamı olan Troçki'ye minnettarlık dolu saygımızı gösteriyoruz.

1938'de partimizin 10. yaşını kutlarken, büyük bir yıldönümü etkinliğinde Yoldaş Troçki de konuşmacılardan biriydi. New York'a gelememi ama etkinlik için kaydetmiş olduğu bir gramofon kaydı üzerinden bizimle konuştu, onuncu yaş gününde partimizi selamladı. Hiç şüphe yok ki birçokunuz o konuşmayı dinledi. Hatırlayacaksınız, o konuşmada ancak geleceğe bir hazırlık olarak geçmişteki başarıları kutlamaya zaman ayırma hak-

kımız olduğunu söylemişti. [1] Benzer bir şekilde diyebiliriz ki, bu akşam asil ve şanlı şehidimizi anarken, bunu ilk olarak, onun bize işaret etmiş olduğu hedef uğruna yaşayanların mücadelesini örgütlemenin ve buna hazırlanmanın bir aracı olarak yapıyoruz.

Troçki'nin temel düşünceleri, onun uğruna yaşadığı ve öldüğü düşünceler oldukça basittir. O, toplumun büyük sorununu, doğası gereği toplumsal olarak büyük insan kitleleri tarafından işletilen modern sanayinin, halkın ihtiyaçları yerine özel mülkiyet ve özel kâr için işletilmesi yönündeki çağdışılıkla engellenmesinde ve kısıtlanmasında görüyordu. O, modern üretici güçlerin ulus devletlerin yapay sınırlarını oldukça fazlaca aştığını görüyordu. Bu iki devasa çelişki (üretim araçlarının özel mülkiyeti ve onların özel kâr için işletilmesi ile sanayinin ulus devletlerin gereğinden uzun yaşamış çerçevesinin içinde boğulması) modern toplumun büyük hastalıklarının kaynaklarıdır: yoksulluk, işsizlik, faşizm ve savaş.

Troçki insanlık için biricik kurtuluşun, vakti dolmuş kapitalizmin devrimci ilgasında yattığını gördü. Sanayi toplumsallaştırılmalı ve kâr değil kullanım odaklı bir plan temelinde işletilmeliydi. Ayrı kapitalist devletlerin ulusal antagonizmaları yerlerini uluslararası bir federasyona bırakmalıydı: Dünya Sosyalist Birleşik Devletleri. Toplumsallaştırılmış planlı bir ekonomi bütün halk için bolluk üretebilir ve tedarik edebilirdi, yalnızca bir ulusta değil ama bütün uluslarda. Birbirlerini sömürme ihtiyacı veya nedeni olmayan; pazarlar, etki alanları ve yatırım sahaları üzerinden birbirleriyle çatışmalara girişmeyen; herhangi bir sömürgeyi sömürme ve köleleştirme ihtiyacı olmayan ayrı sosyalist uluslar, emeğin dünya çapındaki bölüşümüne dayanarak zorunlu olarak barış ve işbirliği üzerinde birleşeceklerdi. Bir ulusun gücü, hepsinin gücü haline gelecek; birisindeki kıtlık, diğerlerinin bolluğuyla çözülecekti. İnsanlık, dünyanın dört bir köşesindeki bütün halklar için sanat ve bilimde gerçekleştirilen bütün fetihlerin ortaklaşa karşılıklı mübadelesini örgütleyecekti.

Troçki yalnızca işçilerin bu dönüşümü sağlayabileceğini düşündü. Sadece bütün ezilenlerin ve yoksun bırakılanların ve sömürülenlerin ve köleleştirilenlerin başındaki işçi sınıfı, modern toplumun gerçekten tek ilerici ve devrimci olan bu sınıfı —sadece onlar toplumun bu büyük devrimci dönüşümden geçirilip yeniden örgütlenmesin-

de başarılı olabilirlerdi. İşçiler tek ilerici sınıftı ve sayılarının üstünlüğü ve toplumdaki stratejik konumlarını dolayısıyla da en güçlü sınıftı. İşçilerin ihtiyaç duyduğu tek şey tarihsel çıkarlarının ve güçlerinin bilincine varmak ve bu gücü etkili kılmak için örgütlenmekti.

Troçki, artık tarihin gündeminde bulunan dünyanın bu devrimci dönüşümü mücadelesinin bir partinin önderliğine gereksinim duyduğunu düşündü. Yoldaş Troçki'nin de vurguladığı üzere bu parti, diğer partiler gibi bir parti değildi. Onun 10. yıldönümü etkinliğimizdeki mesajı buydu: “Diğer partiler gibi olmayan bir parti.” Yani gevşek, reformist, içinde gevezelik edilen ve uzlaşmacı bir parti değil ama esaslı bir devrimci parti, bir düşünce ve eylem partisi. Uzlaşmaz bir şekilde bütün cep-helerden kapitalizme ve özel olarak da kapitalist savaşa karşı olan bir parti. Böylesine bir parti, dedi Troçki, zamanından fazla hayatta kalmış olan toplumsal sisteme karşı yürütülen büyük saldırıya önderlik etmesi için gereklidir.

Dünyanın işçileri 1940'ta Troçki'nin fikirlerine ihtiyaç duymuştu. O zamandan beri toplumun kapitalizmden sosyalizme geçişinin maddi koşulları fazlasıyla olgunlaştı. Gecikmiş olan işçi kitlelerinin ve onların örgütlerinin bilinçleri ve anlayışları oldu. İşçi kitlelerin, ikinci emperyalist savaşın katliamına karşı, dünyadaki tek büyük ses olan Troçki'nin fikirlerine, Troçki buna dair konuştuğu sırada ihtiyaçları vardı. Ancak Troçki'nin fikirlerini anlamak ve bunlar üzerinden eyleme geçmek için henüz hazır değildiler, henüz buna uygun biçimde örgütlenmemişlerdi.

İşçilerin büyük politik ve endüstriyel örgütlenmeleri, aslında işçilerin çıkarlarının temsilcileri olmayan ama burjuvazinin emek hareketinin içindeki ajanları olan insanların önderliği altına geçti. Sosyal demokrat partiler; komünizm ve proletarya karşısında hain bir rol üstlenen Komintern'in komünist partileri; ve büyük sendikalar —bunların hepsi Troçki'nin devrimci programını reddetti. Bunların hepsi kapitalist hükümetleri desteklediler ve hükümetler de halkı savaşın kanlı alanına taşıdılar.

Bu akşam kürsümüzün üzerinde yazılı olduğu ve kendisinin de son mesajında söylediği üzere, Troçki Dördüncü Enternasyonal'in zaferinden emin bir şekilde öldü. Zafere güvenerek öldü, ancak onu yaşama ve ona dahil olma fırsatı olmadı.

Savaş altı sene sürdü. İşçi sınıfının önderleri ta-

rafından desteklenen bir savaş. Profesörler ve en-telektüeller tarafından savunulan bir savaş. Kili-se tarafından kutsanan bir savaş. Ve şimdi sava-şın sonuçlarını saymaya başlayabiliriz. İnsanlığa fayda getireceği sözü verilen bu savaşın meyveleri neler oldu? Avrupa'ya bakın! Asya'ya bakın! Ya da evin daha yakınındaki kapanan fabrikalara ve iş-sizlik bürolarının önündeki uzun kuyruklara; aç-lığın giderek daha da belirginleştiği uzayan kuy-ruklara, savaştan dönen askerlerin çok yakında bitkin sıralarında yerlerini alacakları kuyruklara bir bakın — tabii bu askerler savaş alanından can-lı çıkmış ve buraya dönebilmişlerse.

Kapitalizm altında fabrikalar imha araçlarının üretimi için son hızla çalıştırıldı, ama sözde ba-rış zamanlarında insan ihtiyaçlarının üretimi i-çin açık tutulamıyorlar. Bütün bir Avrupa, olduk-ça kültürlü Avrupa'nın tamamı, bir açlık, çaresiz-lik, yıkım ve ölüm kıtası durumunda.

Potsdam'ın galipleri Avrupa'ya zaferin ve öz-gürleşmenin meyvelerini duyurdular. Avrupa kı-tasındaki en güçlü ve üretken sanayi olan Alman sanayisinin yıkılmasına karar verdiler. Avrupa'nın fabrikası olan sanayileşmiş Almanya'nın yaşam standartlarının, mahvedilmiş geri tarım devlet-lerinin yaşam standartlarından daha yüksek ola-mayacağını duyurdular. En aşağıdakini en yük-sektekinin seviyesine çıkarmak değil ama en yük-sekteki ve en gelişmiş ve kültürlü olan ülkeleri en

alttaki ve en az gelişmiş ülkelerin seviyesine indir-mek —sözde barışın taraflarının apaçık programı iş-te budur. Avrupa'nın programı budur.

Ve insanlar açısından bilanço nedir? Bugün *New York Times*'de Frankfurt'tan gelen bir telgraf oku-dum. Söz konusu bölgedeki duruma dair resmi bir rapora yapılan bir referansı alıntıluyacağım; sıradan, olağan bir bilgilendirme haberi bu. “*Ve-rilerin gösterdiğine göre,*” diyor Times muhabi-ri, “*bölgedeki ortalama bir tüketici günde 1100 ile 1300 kalori alarak yaşıyor, ki bu ordunun karne-ye bağlanan 3600 kalorisıyla bir tezat oluşturuyor.*” Almanya'nın Amerikan bölgesindeki “özgürleş-tirilmiş” halkına, ordu tarafından askerleri bir ve-rimlilik seviyesinde tutabilmek için gerekli oldu-ğu tahmin edilen gıda miktarının üçte birinden daha azı veriliyor. Hiç şüphe yok ki Avrupa hal-kı kendisini özgürleştirenlere büyük bir sevgi ve minnet duyacaktır.

Kuşkusuz bin yıllık bir barış için temeller atılı-yor... Can çekişen kapitalizm insanlığı bir uçuru-ma sürüklüyor. Kapitalizm her gün kendisini, söz-de barışta olduğu gibi savaşta da halkın düşma-nı olarak daha fazla gösteriyor. İnsanları ölümüne bombala! Kundak bombalarıyla onları yakarak öldür! Onların sanayilerini yık ve insanları açlığa mahkum et! Ve eğer bu yeterince korkunç değilse, onları atom bombalarıyla yeryüzü üzerinden sil! İşte özgürleştiren kapitalizmin programı budur.

İnsanlığın sırtlandığı yüklerin rasyonel olarak çözümlenmesinde kullanılabilecek olan atom enerjisinin harikulade sırrının bilimsel fethinin ilk önce yarım milyon insanın toptan katledilmesi için kullanılması, çürüme çağındaki kapitalizmin gerçek doğasının ne güçlü bir ifadesidir.

İlk hedef olan Hiroşima'nın nüfusu 340.000'di. İkinci hedef Nagazaki'nin nüfusu 253.000'di. İki şehrin toplamı yaklaşık olarak 600.000 kişi ediyor. Bu şehirler dayanıksız inşaatlardan oluşuyordu ve bir raporun da aktardığına göre evler birbirlerine bitişik inşa edilmişti. Kaç kişi öldürüldü? Atom enerjisinin sırrının keşfinin kutlamalarında kaç Japon yok edildi? Şu ana kadar edindiğimiz bütün göstergelerden, bütün raporlardan anladığımız kadarıyla, neredeyse hepsi ya öldürüldü ya da yaralandı. Neredeyse hepsi.

Bugünkü *Times*'da Nagazaki üzerine Tokyo radyosundan bir rapor vardı. Bu rapora göre "*bir zamanlar müreffeh olan şehrin merkezi göz alabilirdiğince moloz dışında hiçbir şey kalmadan büyük bir enkaza dönüşmüş*" durumda. Japon gazetesi *Mainichi*'nin kapağında bombanın yol açtığı hasarın fotoğrafları vardı. Şöyle deniyor haberde: "*Bu fotoğraflardan biri, havadan yapılan atom bombası saldırısından 16 kilometre ötedeki trajik bir sahneyi ortaya koyuyor,*" ki söz konusu yerde çiftlik evleri ya yerle bir olmuş ya da çatıları parçalanmış. Radyo yayını, Yamaha Fotoğraf Enstitüsü'nde çalışan ve bomba patlar patlamaz hemen şehre koşan bir fotoğrafçıdan alıntı yapıyor: "*Nagazaki artık ölü bir şehirdir, tüm bölgeler kelimenin gerçek anlamıyla yerle bir edilmiş durumda. Küllerin üzerinde dikkat çekici bir biçimde yükselen yalnızca birkaç bina kalmış durumda.*" Fotoğrafçıya göre şehirdeki "*nüfus oldukça fazlaydı ve hayatta kalmış olan birkaç kişi bile yaralanmaktan kurtulamadı.*" Japon basını ise şu ana dek Hiroşima'dan yalnızca bir kişinin sağ çıktığını yazdı.

Hesaplanmış iki darbeye, iki atom bombasıyla, Amerikan emperyalizmi yarım milyon insanı öldürdü ve yaraladı. Gençler ve yaşlılar, beşikteki bebekler ve ihtiyarlar; sakatlar, yeni evlenmişler, sağlıklılar ve hastalar; erkekler, kadınlar ve çocuklar —hepsi bu iki bombalama sonucunda, Wall Street emperyalistleri ile Japonya'daki benzer bir çetenin didişmesi yüzünden öldü.

İşte Amerikan emperyalizmi doğuya bu yollarla medeniyet taşımaktadır. Ne akıl almaz bir gaddarlık! Bir zamanlar New York limanına dünyayı

aydınlatan bir Özgürlük Heykeli diken Amerika için ne büyük bir utanç! Ve şimdi dünya onun ismini duyunca korkuyla irkiliyor. Savaşı kutsamış olan bazı vaizler bile bu katliamı protesto etmek zorunda kaldılar. Bunlardan biri bir röportajda şöyle diyor: "*Amerika ahlaki üstünlüğünü kaybetmiştir.*" Ahlaki üstünlüğü mü? Evet. Onu kesinlikle kaybetti. Bu doğru. Ve bombaları atan emperyalist canavarlar da bunun farkında. Ama bakın onlar bundan ne kazandı: Doğunun sınırsız zenginliğinin kontrolünü kazandılar. Uzakdoğudaki yüz milyonlarca insanın sömürülmesini ve köleştirilmesini sağlayacak bir güç kazandılar. Ve zaten bunun için savaşa girmişlerdi —ahlaki üstünlük için falan değil, kâr için.

Basın bir vaizden daha alıntı yapıyor. Bu vaiz kendisine bir defasında İncil'de alçak gönüllü ve nazik İsa'yla ilgili bir şeyler okuduğunu hatırlatıyor ve bundan böyle Uzakdoğu'ya misyoner göndermenin anlamsız olacağını söylüyor. Bu, onların da tartışacaklarına emin olduğum oldukça ilginç bir sorunu gündeme getiriyor. Bir kimse, elbette sadece bir tesadüf eseri olarak aynı anda hem finansın ve kilisenin payandaları olan hem de çeşitli türlerdeki misyonerlik girişimlerinin destekçileri olan Rockefeller ile Morgan yapılarının içinde dönen ilginç tartışmaları tahmin edebilir. "Doğudaki kafirlerle ne yapacağız? Onlara Hristiyanlığın cennetine öncülük eden misyonerler mi göndermeliyiz, yoksa onları cehenneme göndermek için atom bombaları mı atmalıyız?" Ortada bir tartışma konusu var, ürkütücü bir tema üzerine tartışma. Ancak her halükarda şundan emin olabilirsiniz ki, Amerikan emperyalizminin müdahil olduğu her yerde, cehennem açık ara büyük bir farkla kendisine daha fazla müşteri çekecektir.

Amerikan emperyalizmi, üzerine bütün dünyanın korkusunu ve nefretini çekti. Dünyanın her köşesinde bugün Amerikan emperyalizmi insanlığın düşmanı olarak görülüyor. Birinci Dünya Savaşı'nın bedeli 12 milyon ölüydü. İkinci Dünya Savaşı'nın bedeli çeyrek yüzyıl içinde 30 milyon ölü oldu; ve savaşın sonuçları kesinleşene kadar aklıktan ölecek olan en az 30 milyon kişi daha var.

Kapitalizm dünyaya ne denli büyük bir ölüm hasadı getirdi! Eğer bütün kurbanların kafatasları bir araya getirilip bir piramit şeklinde dizilebilseydi, o piramit ne denli büyük bir dağ olurdu. Bu dağ kapitalizmin başarılarının ne denli anıtsal bir ifadesi olurdu ve bu ifade, kapitalist emperyaliz-

min gerçekte ne olduğunun çok uygun sembolü olurdu. İnaniyorum ki, bu denklemin tamamlanması için sadece bir eksik mevcut. O da kafataslarından piramidin üzerine asılacak olan ve Dört Özgürlük'ün [2] ironik sözlerini duyuran büyük bir ışıklı tabeladır. Ölüler en azından kayıtsız ve korkudan muaflar. Ama hayatta kalanlar açlık içinde ve geleceğin terörüyle yaşıyorlar.

30 milyondan fazla hayata mal olan savaşı kim kazandı? *Militant*'daki [3] karikatürümüz büyük bir sanatsal fazilet ve kavrayışla ve birkaç kalem darbesiyle, kapitalistleri ellerindeki para çuvallarıyla bir ayakları mezarlıklarda, diğer ayakları da yok edilmiş şehirlerde durur vaziyette dünyanın tepesinde ve "Tek Muzaffer" başlığıyla resmettiğinde, bunu açıklamıştı. Tek kazanan Amerikan emperyalizmi ve onun diğer ülkelerdeki uydularıdır.

Onların perspektifleri nelerdir? Efendilerimiz altı yıllık savaşın bu büyük başarısının ardından geleceği nasıl resmetmektedirler?

İnsan yaşamına ve insan kültürüne yönelik tüm dehşet ve yıkımıyla resmen sona eren İkinci Dünya Savaşı'ndan önce dahi, onlar üçüncü savaşı düşünüp planlıyorlardı.

Bu delileri durdurup, onların ellerinden iktidarı almak zorunda değil miyiz? Bütün dünya halklarının bu delilerin daha ileriye gitmesini engellemeyi düşündüklerinden, durumu değiştirmenin bir yolu olması gerektiğini düşündüklerinden şüphe edebilir miyiz? Uzun zaman önce devrimci Marksistler insanlığın yüz yüze olduğu alternatifin sosyalizm ya da yeni bir barbarlık olduğunu söylemişti. Kapitalizmin enkaza doğru sürüldüğünü ve uygarlığı da beraberinde götürdüğünü söylemişlerdi. Ama mevcut savaşta geliştirilen ve geleceğe yansıtılanın ışığında düşünüyorum ki, artık alternatif çok daha belirgindir: İnsanlığın yüz yüze olduğu alternatif, sosyalizm ya da yok oluşturmaktır! Artık sorun, kapitalizmin mi hayatta kalmasına izin verileceği, yoksa bu gezegenin üzerinde insan türünün mü hayatta kalmaya devam edeceğidir.

Biz inanıyoruz ki, dünya halkları bu korkunç alternatif karşısında uyanacaklar ve kendilerini kurtarmak için zamanında eyleme geçecekler. Biz inanıyoruz ki, dünyanın yeni efendisi Amerikan emperyalizmi kendini konsolide edemeden önce iki taraftan saldırıya uğrayacak ve yenilecek. Bir tarafta Wall Street'in sömürge kölelerine dönüş-

muş olan dünya halkları, tıpkı işgal altındaki vilayetlerin emperyal Roma'ya karşı ayaklandığı gibi emperyalist efendiye karşı isyan edecek. Bu isyanla eşzamanlı olarak ve mücadelemizi onunla koordine ederek biz, Troçkist parti, Amerika'nın işçilerine ve avamlarına, bizim asıl düşmanımıza ve insanlığın asıl düşmanına karşı devrimci bir saldırıda önderlik edeceğiz, yani Birleşik Devletler'deki emperyalistlere karşı.

Beş yıl önce bugün, bizim büyük bilgemiz Yoltaş Troçki'nin önce yasını tuttuk ve onu andık. Bugün devrimci eylem yüz milyonlarca insan için bir ölüm-kalım meselesi haline gelirken, biz düşüncelerden eyleme geçmeye ve fikirler tarafından rehberlik edilen eyleme hazırlanırken, Troçki'yi büyük bir eylem insanı olarak, işçilerin örgütçüsü olarak, devrimlerin önderi olarak anıyoruz. İşte biz bu ruhla bu akşam Yoltaş Troçki'yi anıyoruz.

O bize, her şeyin ötesinde bir parti inşa etmemizi tembih etti. Ve bir kere daha onun ne dediğini tekrarlıyorum: "Diğer partiler gibi olmayan bir parti," ama devrime önderlik etmeye uygun, ama törce işler yapmayan ve yolu yarıda terk etmeyecek sonuna kadar mücadele eden bir parti.

Eğer ciddiyseniz; eğer faaliyet yürütmekte samimiyseniz, eğer kendinizin daha iyi bir hayat yaşanması ve insanlığın kurtuluşu kavgasının bir parçası olmak istiyorsanız, sizi partimize, bize katılmaya ve bu büyük mücadelenin bir parçası olmaya davet ediyorum.

Partimizde karamsar ve korkak insanların yeri yoktur; partimizde çıkarıcıların, kariyeristlerin ve bürokratların yeri yoktur. Ancak partimizin kapısı, dünyayı değiştirmekte kararlı ve bu konuyla ilgilenmeye hazır yavuz işçilere sonuna kadar açıktır.

Troçki bize muazzam bir miras bıraktı. O bize, programımızı inşa eden müthiş bir düşünce sistemi verdi. Ve bizim önümüze, insanlığın davası için yaşamış ve ölmüş olan, her şeyin ötesinde tarihin görmüş olduğu en muhteşem devrim sırasında teorinin eylem içinde nasıl uygulanacağını göstermiş olan örnek bir devrimcinin misalinin koydu.

Bu miras sayesinde mücadele ve zafer için silahlı ve zırhlıyız. Troçki'nin öğrencileri olan hepimizin bu zafer için gereksinimini hissettiği, sadece bu düşünceleri berrak bir şekilde anlamak, bu düşünceleri kendi etimiz ve kemiğimizle özümse-

mek, onlara sadık kalmak ve hepsinin de üstünde, onları eylem içinde uygulamaktır.

Eğer bunu yaparsak, dünya üzerindeki hiçbir gücün üstesinden gelemeyeceği bir parti inşa etmiş oluruz. Amerika'daki kitlelere önderlik etmeye uygun bir parti inşa edebiliriz. Dünya halklarına yönelik savaş yanlısı emperyalist programa, ülkenin içinde devrimle ve dünyada da halklarla barış yaparak cevap verecek olan bir parti.

Notlar:

[1] Cannon'un bahsettiği Troçki'nin uyarısı tam olarak şöyledir: "Bolşevik-Leninistler, uluslararası öncüler, dünyanın dört bir yanındaki yoldaşlarımız, gerçek Marksistler olarak devrimin yolunu, duygularında ve arzularında değil, olayların nesnel gelişiminin çözümlenmesi içinde aradılar. Her şeyden önce, başkalarını ya da kendimizi aldatmama kaygısı bizlere yol gösterdi. Ciddiyetle ve dürüstçe araştırdık. Ve bazı önemli şeyler keşfettik. Olaylar gerek çözümlenmemizi gerekse de öngörülerimizi doğruladı. Bunu kimse inkar edemez. Şimdi ise programımıza ve kendimi-

ze sadık kalmamız gerekiyor. Bunu yapmak kolay değil. Önümüzdeki görevler çok büyük, düşmanlar saymakla bitmez. Zamanımızı ve dikkatimizi bu kutlama törenine harcamaya, yalnızca kendimizi geçmişin derslerinden yola çıkarak gelecek için hazırlayabildiğimiz ölçüde hakkımız var." (Lev Troçki, 18 Ekim 1938)

[2] "Dört Özgürlük", 6 Ocak 1941'de ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt tarafından dile getirilen hedeflerdi. II. Dünya Savaşı'nda Amerikan mezbahasının kaptan kamarasında olan Roosevelt'e göre bu dört özgürlük ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, yaşam standardı özgürlüğü ve korkudan kurtulma özgürlüğüydü. İşçiler ile komünistlerin bu dört sözde özgürlüğün hepsinden muaf tutulması Amerikan kapitalizminin kırmızı çizgisiydi.

[3] *Militant* ("Militan"): Uzun bir süre boyunca Dördüncü Enternasyonal'in ABD seksiyonu olmuş olan Sosyalist İşçi Partisi'nin resmî yayın organı. Gazetenin tirajı İkinci Dünya Savaşı'nı kapsayan yıllar ve ertesinde haftalık 10.000'i geçmiş ve hatta savaş sırasında gazetenin dağıtımını İç İşleri Bakanlığı tarafından yasaklamıştı.

ПРОЖЕКТОР

*Драмма: Агг со
наблюдения*

№ 1 (23). 15 января 1924 г. № 1 (23).

К БОЛЕЗНИ ТОВА. Л. Д. ТРОЦКОГО.

“Yüksek (ve giderek artan) tansiyonum yakınlarımı sağlık durumum konusunda aldatıyor. Aktifim ve çalışabiliyorum ancak sonun yakın olduğu aşikar. Bu satırlar kamuoyuna ölümümünden sonra açıklanacak. Burada Stalin ve ajanlarının aptalca ve aşağılık iftiralarını bir kez daha çürütme ihtiyacı duymuyorum: benim devrimci onurumun üzerinde tek bir leke bile yoktur. İşçi sınıfının düşmanlarıyla, asla kapalı kapılar ardında, ne doğrudan ne de dolaylı olarak herhangi bir anlaşma ve hatta görüşme yapmış değilim. Stalin’in binlerce muhalifi buna benzer sahte suçlamaların kurbanı oldular. Yeni devrimci kuşaklar onların siyasi saygınlıklarını iade edecek ve Kremlin’in cellatlarına hak ettikleri gibi davranacaklardır. Yaşamımın en güç anlarında bana sadık kalmış olan dostlarıma içtenlikle teşekkür ediyorum. Burada hepsinin adını sayamayacağım için, hiçbirinin adını özel olarak belirtmeyeceğim.

“Yine de, eşim Natalya İvanovna Sedova için bir ayrıcalık yapmaya hakkım olduğunu düşünüyorum. Kader bana, sosyalizm davasının bir savaşçısı olma mutluluğunun yanı sıra, onun kocası olma mutluluğunu verdi. O, neredeyse kırk yılı bulan ortak yaşamımız boyunca tükenmez bir sevgi, alıcılık ve şefkat kaynağı oldu. Özellikle yaşamımızın son döneminde büyük acılar yaşadı. Ancak onun aynı zamanda mutlu günler de görmüş olduğunu bilmek beni biraz olsun rahatlatıyor. Bilinçli yaşamımın kırk üç yılı boyunca bir devrimci olarak kaldım; bunun kırk iki yılında Marksizmin bayrağı altında mücadele ettim. Her şeye yeni baştan başlamam gerekseydi, elbette ki şu ya da bu hata-dan sakınmaya çalışırdım, ancak yaşamımın ana eksenini değişmeden kalırdı. Bir proleter devrimci, bir Marksist, bir diyalektik materyalist ve dolayısıyla uzlaşmaz bir ateist olarak öleceğim. İnsanlığın komünist geleceğine olan inancım, gençlik yıllarımda olduğundan daha az ateşli değil; aslında bugün çok daha sağlam. Nataşa az önce avlu penceresinin önüne geldi ve havanın odama rahatça girebilmesi için camı biraz daha açtı. Duvarın dibindeki parlak yeşil çimen şeridini ve duvarın üzerinden açık mavi gökyüzünü ve her yerde güneş ışığını görebiliyorum. Yaşam güzel. Gelecek kuşaklar onu bütün kötülüklerden, baskılardan ve şiddetten arındırsınlar ve tadını doyasıya çıkarabilsinler.”

L. Troçki 27 Şubat 1940 Coyoacan.